

**Ανταγωνιστικά κινήματα
ενάντια στον εξευγενισμό και την
ανάπτυξη στο μητροπολιτικό πεδίο:
το παράδειγμα της Αθήνας**

αναρχικό στέκι
ΥΠΟΚΕΝΤΡΟ
αραχώβης 42, εξάρχεια
ypokentro@espiv.net

Η μπροσούρα τυπώθηκε στην αναρχική εκτυπωτική δομή Pycro Nero σε 500 αντίτυπα τον Ιούλιο 2024. Διατίθεται χωρίς αντίτιμο, οποιαδήποτε αναπαραγωγή της για κινηματικούς σκοπούς είναι θεμιτή.

Περιεχόμενα

Εισαγωγή	5
1. Η ιστορική διαμόρφωση της κατοίκησης, του τουρισμού και των συγκοινωνιών στον ελλαδικό χώρο	
1.1 Δεκαετίες '40-'50	8
Στέγαση: Η άνοδος της οικοδομής και η πολυκατοικιοποίηση της Αθήνας	
Τουρισμός: Η περίπτωση των Ξενία	
Συγκοινωνίες: Στροφή στο αυτοκίνητο, δημιουργία οδικού δικτύου και έργων υποδομής	
1.2 Δεκαετίες '60- '70	16
Στέγαση: «Λελογισμένη εκβιομηχάνιση» , ανασύνταξη των κινήματων και δικτατορία	
Τουρισμός: μαζικό μοντέλο και ιδιωτικός παράγοντας	
Συγκοινωνίες	
1.3 Από το '74 μέχρι το '90:	20
Μεταπολίτευση	
Προαστικοποίηση , αντικουλτούρα, κινήματα πόλης και καταληψιακό	
Δεκαετία '90: Πρώτες αλλαγές χρήσης	
Συγκοινωνίες-Μετρό	
1.4 Οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004 ως επιταχυντής της αστικής αναδιάρθρωσης	26
1.5 Η περίοδος 2008-2017_Μετεξέγερσιακή δυναμική, διεκδίκηση της πόλης, οικονομική κρίση και καταστολή	28
1.6 Η περίοδος του Covid 19_Κατασταλτικές πολιτικές βάσει της επίκλησης στην υγεία και επανανοηματοδότηση των δημόσιων χώρων από τους από τα κάτω	33
1.7 Το κέντρο της Αθήνας σήμερα και μερικά συμπεράσματα	34
2. Το στεγαστικό ζήτημα μέσα από το πρίσμα της οικονομίας	
2.1 Ο ρόλος της οικονομίας	37
2.2 Πώς το στεγαστικό ζήτημα έχει εκφραστεί σε παραδείγματα στο εξωτερικό και στον ελλαδικό χώρο	38
3. Αντιστάσεις	43
3.1 Παραδείγματα αντιστάσεων στο εξωτερικό	44
Κατοίκηση	
Διεκδικήσεις ελεύθερων χώρων ενάντια στις αναπλάσεις,(Παράρτημα)	
Τα μέσα αγώνα ως σημείο σύνδεσης	
3.2 Αντιστάσεις στον ελλαδικό χώρο	50
Διεκδικήσεις δημόσιων/ελεύθερων χώρων	
Αγώνες για τη στέγη και τις στοιχειώδεις ανάγκες της καθημερινότητας	
Εν κατακλείδι	58

Εισαγωγή

Σε κάθε ιστορική συνθήκη όπου επιτελείται αναδιάρθρωση των τρόπων της επίθεσης από μεριάς εξουσίας, αναδύονται αγώνες, οι οποίοι επιχειρούν να επιφέρουν πλήγματα στις κινήσεις του κρατικοκαπιταλιστικού συστήματος. Παρά τη συχνά σφοδρή καταστολή, είτε από την άλλη τον αφομοιωτικό μανδύα που η επίθεση αυτή μπορεί να φορά, δεν ήταν λίγες οι φορές στο παρελθόν όπου η επέλαση της ταξικής, ρατσιστικής ή/και έμφυλης λεηλασίας αναχαιτίστηκε. Το γεγονός αυτό αναδεικνύει έμπρακτα τη σημασία της αντίστασης και της συλλογικοποίησης ως μέσων ανάπτυξης ανταγωνιστικών συσχετισμών αλλά και επιβίωσης των από τα κάτω. Η παρακαταθήκη αυτών των αγώνων φέρει κάθε φορά τα χαρακτηριστικά του ιδιαίτερου ιστορικού και κοινωνικοπολιτικού της συγκείμενου, αποκτά σάρκα και οστά ανάλογα με τα υποκείμενα, τα κοινωνικά μορφώματα και τις συλλογικοποιήσεις που διεξάγουν τον εκάστοτε αγώνα και όσων προτάσσουν και συνομιλεί σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό με υπόλοιπους αγώνες και δικτυώσεις, πέρα από το στενό τοπικό της πλαίσιο. **Η υπόθεση εργασίας αυτής της προσούρας είναι πως οι σημερινές βίαιες εξευγενιστικές κινήσεις του κεφαλαίου στο αθηναϊκό μητροπολιτικό πεδίο (καθώς και η «αναπτυξιακή» λαίλαπα που επιδρά και στην περιφέρεια, κυρίως με τη μορφή του τουρισμού ή της νέας πράσινης ενέργειας), πέρα από τον βίαιο εποικισμό των περιβαλλόντων που ζούμε και αγωνιζόμαστε, μπορούν να αναδείξουν νέες ριζοσπαστικές διεκδικήσεις από μεριάς κινημάτων.**

Η ανάλυση της **πρόσβασης στη στέγη**, της ανάδυσης **του τουρισμού και της οικοδομής** ως βασικών αξόνων της οικονομίας, καθώς και η ανάπτυξη των **οδικών δικτύων και των ΜΜΜ** στον ελλαδικό χώρο είναι βασικοί για μας άξονες οι οποίοι αποτυπώνουν «αναπτυξιακές» πολιτικές χρόνων από μεριάς κυριαρχίας και έχουν αποτυπωθεί στους χώρους που ζούμε και αγωνιζόμαστε, στην ίδια την μορφή των πόλεων και των περιφερειών. Έχουν ακόμα επηρεάσει τους τρόπους όπου το ίδιο το αναρχικό, αλλά και το ευρύτερα ανταγωνιστικό κίνημα, έχει διαμορφωθεί μέσα στα χρόνια, χρωματισμένο από την κοινωνικοπολιτική και χωροταξική συνθήκη μέσα στην οποία αναπτύσσεται. Θεωρούμε άλλωστε, ότι η σημερινή επίθεση του εξευγενισμού και της περαιτέρω υποβάθμισης των ζώων των καταπιεσμένων αποκτά χωροταξικά χαρακτηριστικά και στοχεύει, πέρα από την αύξηση της κερδοφορίας ντόπιων και υπερεθνικών αφεντικών, στην βαθιά καταστολή των χώρων, των γειτονιών και εν τέλει των τρόπων που διεξάγεται ο ταξικός κοινωνικός πόλεμος τις τελευταίες δεκαετίες στον ελλαδικό χώρο.

Το **ζήτημα της κατοικίας**, η ανάλυση της σημερινής συνθήκης ως μιας ριζικής αλλαγής παραδείγματος στον τρόπο που η ανάγκη αυτή καλύπτεται/διεκδικείται και η παρατήρηση των νέων περιφράξεων που το κεφάλαιο δημιουργεί, προλεταριοποιώντας ένα μεγάλο ποσοστό του πληθυσμού προς χάριν της ανάπτυξης, του εξευγενισμού και της τουριστικοποίησης, αναλύεται στο πρώτο κεφάλαιο μέσα σε μια ιστορική συνέχεια από τα πρώτα μεταπολεμικά περιβάλλοντα μέχρι σήμερα. Η

ικανοποίηση της στεγαστικής ανάγκης μέσω της **ιδιοκατοίκησης** από μεγάλη μερίδα του ντόπιου πληθυσμού ως πολιτική επιλογή από το ελληνικό κράτος θα δημιουργήσει μια στέρεη **μικροαστική κοινωνική βάση** με τα ανάλογα συμφέροντα και θα συμβάλει στη διατήρηση της κοινωνικής ειρήνης για μεγάλες χρονικές περιόδους. Η **προαστιοποίηση** του '80 και του '90 που θα επιφέρει την ιδιαιτερότητα του **αθηναϊκού κέντρου**, το οποίο κατοικείται από φτωχότερα στρώματα, μεταναστευτικά υποκείμενα, φοιτητές, νεολαίους που σήμερα εκτοπίζονται, η ύπαρξη **πανεπιστημιακών χώρων** που πέρα από φοιτητικά κινήματα αποτελούν σημεία συσπείρωσης του ανταγωνιστικού κινήματος μέσα στην πόλη (ΑΣΟΕΕ, Πολυτεχνείο, Νομική, Χημείο) και σήμερα επιχειρείται να απονεκρωθούν, **η ρητορική της «ανακατάληψης» των πόλεων** που εμφανίζεται τα χρόνια τη κρίσης και επιδρά κατασταλτικά είτε σε ιδεολογικό (διαγωνισμοί για την πόλη), είτε σε άκρως υλικό επίπεδο (κρατικά πογκρόμ ενάντια σε μετανάστες, εμφάνιση φασιστών, εκκενώσεις καταλήψεων, καταστολή στο δρόμο), **η περίοδος των Ολυμπιακών αγώνων**, αλλά και της **COVID 19** ως σημείων-τομών για τη **στρατιωτικοποίηση του αστικού χώρου, την αύξηση του ελέγχου και της επιτήρησης αλλά και της στοχοποίησης του κοινωνικού και πολιτικού χαρακτήρα των πλατειών, του δρόμου και των ελεύθερων χώρων**, είναι τα βασικά σημεία που αναδεικνύονται τόσο από μεριάς κρατικών κινήσεων όσο και σε μια απόπειρα σκιαγράφησης των κινηματικών απαντήσεων.

Ταυτόχρονα, μέσα από μια σύντομη ανάγνωση της **απαρχής και της εξέλιξης των ΜΜΜ** στον ελλαδικό χώρο, γίνεται κατανοητό πως η διαχείριση και ο σχεδιασμός τους ως μητροπολιτικών υποδομών δεν είναι απλά ένα ζήτημα μεταφορικών μέσων και διαχείρισης του συγκοινωνιακού ζητήματος. Ακολουθώντας το νήμα της ανάπτυξης των συγκοινωνιακών δικτύων, είτε σταθερής τροχιάς είτε όχι, βλέπουμε την παραλληλία που ακολουθείται στην πολεοδομία της πόλης και την «ανάπτυξη» της, εντός της καπιταλιστικής πραγματικότητας και σύμφωνα με τις κατασταλτικές τις μεθοδεύσεις. "Έτσι, νέες γραμμές συγκοινωνιακού δικτύου αναπτύσσονται ή καταργούνται ανάλογα πάντα με το κέρδος που έχουν να προσφέρουν –είτε σε οικονομικό είτε σε πολιτικό επίπεδο– εκμεταλλεόμενες την υπαρκτή ανάγκη για μετακίνηση. Θα αναφερθούμε ιδιαίτερα στο μετρώ και στην ανάπτυξη αυτού καθώς θεωρούμε ότι αποτυπώνει με τον πιο emphaticό τρόπο πώς ένα μέσο μαζικής μεταφοράς αποτελεί το όχημα έκφρασης της κυριαρχικής στρατηγικής.

Στο **δεύτερο κεφάλαιο** γίνεται μια εκτενής αναφορά στον τρόπο που το **τραπεζικό σύστημα** εμπλέκεται στο ζήτημα της κατοικίας, κυρίως από το '80 και μετά, και γίνεται μια ειδική αναφορά στο **παράδειγμα της στεγαστικής κρίσης της Αμερικής το 2007 και στο επακόλουθο ελληνικό παράδειγμα**. Με την κατοικία να έχει μετατραπεί σε εμπόρευμα εντός καπιταλισμού, η κάλυψη της στεγαστικής ανάγκης περνάει μέσα από τους μηχανισμούς της αγοράς και επηρεάζεται από τις κρίσεις κεφαλαίου. Τα στεγαστικά δάνεια, οι τιμές των επιτοκίων, καθώς και οι κατευθύνσεις δανεισμού και διαμόρφωσης της κτηματομεσιτικής και οικοδομικής

αγοράς επηρεάζουν την πρόσβαση στην κατοικία μέσω της επιρροής των ενοικίων και των τιμών αγοράς σε σύμπλευση με τα καπιταλιστικά συμφέροντα που εξυπηρετούν.

Στο **τρίτο κεφάλαιο** επιχειρείται μια **χαρτογράφηση παραδειγμάτων αντίστασης** από τον παγκόσμιο αλλά και τον ελλαδικό χώρο απέναντι στον εξευγενισμό, απαντήσεις απέναντι στην κρίση της πρόσβασης στη στέγαση, αλλά και της διεκδίκησης δημόσιων/ελεύθερων χώρων.¹ Από το εξωτερικό, τα παραδείγματα που αναφέρονται (Ισπανία, Αμερική, Ιταλία, Αγγλία, Βραζιλία, Τουρκία) παρουσιάζουν μια ποικιλία αντιθεσμικών, οριζόντιων, επιθετικών ή πιο θεσμικών χαρακτηριστικών, σε μια προσπάθεια ανάδειξης της βεντάλιας των απαντήσεων, της δυναμικής και των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών τους. Παράλληλα, αναφέρονται και κάποια μέτρα που λαμβάνονται σε επίπεδο δημοτικής ή κρατικής ρύθμισης, ιδωμένα μέσα από ένα πλαίσιο υποχώρησης απέναντι στην κοινωνική πίεση των καταπιεσμένων ή ως προσπάθειες αφομοίωσης των πιο προωθημένων αγώνων. Στο **εγχώριο περιβάλλον**, επικεντρωνόμαστε σε **διεκδικήσεις πάρκων, πλατειών αλλά και πανεπιστημιακών χώρων στο κέντρο** (Λόφος Φιλοπάππου, Πάρκο Ναυαρίνου, Πάρκο Κύπρου και Πατησίων, Ελληνικό, Πάρκο Δρακοπούλου, Πάρκο Ναυαρίνου, Ακαδημία Πλάτωνος, Πλατεία Πρωτομαγιάς) και γίνεται μια ιδιαίτερη αναφορά στα **Εξάρχεια**, την περιγραφή της μοναδικής τους πλατείας για τη δημιουργία σταθμού Μετρό καθώς και της προσπάθειας ανάπλασης του λόφου Στρέφη. Όσον αφορά στο **στεγαστικό**, αναφέρονται καταληψιακά εγχειρήματα, παρότι δεν είχαν συχνά μόνο στεγαστικό πρόσημο, καθώς και ευρύτερες κινήσεις ενάντια στην τουριστικοποίηση και την εμπορευματοποίηση της γειτονιάς, όπως και παράλληλες κινήσεις ενάντια σε πλειστηριασμούς καθώς και στο αυξημένο κόστος ζωής.

Η πρόσβαση στη στέγη αλλά και οι τρόποι που υπάρχουμε μέσα στο αστικό πεδίο και τους ελεύθερους δημόσιους χώρους, αναδιαρθρώνονται βίαια και πολυπαραγοντικά υπό την πίεση της τουριστικοποίησης και του εξευγενισμού. Η ανάδειξη των πολεοδομικών κινήσεων, της κρατικής στεγαστικής πολιτικής και η αποδόμηση της υποτιθέμενης ουδετερότητας ή ανυπαρξίας τους, καθώς και η περιπλοκή τους με την ανάδυση κινημάτων, πολλώ δε μάλλον του αναρχικού, εντός των μητροπολιτικών περιβαλλόντων καταγράφεται στο παρόν κείμενο ελπίζοντας να εμπλουτίσει τα εργαλεία ανάγνωσης μέσα από μια κινηματική σκοπιά και να ανοίξει δρόμους σκέψης και πράξης απέναντι στη σημερινή επίθεση κράτους και αγορών.

.....
1. Θα θέλαμε εδώ να τονίσουμε ότι για εμάς δεν είναι κατ'ανάγκη ελεύθερος ένας δημόσιος χώρος, καθώς αυτός μπορεί να καθορίζεται από κρατικές ή άλλες αξουσιαστικές επιταγές. Κρατάμε την αναφορά του «δημοσίου» χάριν ευκολίας και τονίζοντας τον κοινόχρηστο χαρακτήρα που μια πλατεία, για παράδειγμα, μπορεί να φέρει. Θεωρούμε επίδικο τόσο το πεδίο της διεκδίκησης αντεξουσιαστικών όρων (αντιπατριαρχικών, αντιθεσμικών, αντικαπιταλιστικών, αντιρατσιστικών) της συνύπαρξής μας μέσα σε αυτούς τους χώρους, όσο και την από τα κάτω διαχείρισή τους.

1. Η ιστορική διαμόρφωση της κατοίκησης, του τουρισμού και των συγκοινωνιών στον ελλαδικό χώρο

1.1 Δεκαετίες '40-'50

- **Στέγαση: Η άνοδος της οικοδομής και η πολυκατοικιοποίηση της Αθήνας**

Ως σημείο εκκίνησης αυτής της αναδρομής θα πάρουμε τα μεταπολεμικά περιβάλλοντα, μιας και οι τότε πολιτικές κατευθύνσεις έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στο κυρίαρχο παράδειγμα που παρατηρούμε ότι σήμερα κλονίζεται. Η **δεκαετία 1940-50** είναι μια περίοδος σοβαρών καταστροφών και ανηλεούς βίας που θα οδηγήσουν σε ανακατατάξεις του πληθυσμού και επαναπροσδιορισμό του οικονομικού σχεδιασμού στον ελληνικό χώρο. Ο **Β' Παγκόσμιος Πόλεμος και ο εμφύλιος** που τον ακολούθησε, μαζί με τις ένοπλες συρράξεις, τους βομβαρδισμούς και τις πυρπολήσεις οικισμών, τις φυλακίσεις, τις εξορίες και τις εκτελέσεις συναθροίζει πληγές στο κοινωνικό σώμα, σωρεία ερειπίων και μετακίνηση προσφύγων, από τα χωριά στις μεγάλες πόλεις αλλά και προς τις ΗΠΑ, Αυστραλία, Δυτική Ευρώπη.

Η **συσσώρευση του πληθυσμού στα μεγάλα αστικά κέντρα** θα δημιουργήσει επιτακτικές ανάγκες στέγασης, που θα καλυφθούν με την **αυθαίρετη δόμηση**² στις παρυφές των πόλεων από τα κατώτερα οικονομικά στρώματα, και τις **πολυκατοικίες** από τα ανώτερα και μεσαία εντός των πόλεων. Ταυτόχρονα θα αποδυναμωθούν ή θα ερημωθούν πλήθος αγροτικών και ιδίως ορεινών οικισμών, πραγματοποιώντας μια δομική αλλαγή στους τρόπους ζωής και εργασίας αυτών των εσωτερικών μεταναστών. Ενδεικτικό της πρωτοφανούς για τα ευρωπαϊκά δεδομένα σε μέγεθος και βία αστικοποίησης είναι το γεγονός ότι ενώ στη δεκαετία 1930-40 ο πληθυσμός της Ελλάδας είναι κατά κύριο λόγο αγροτικός, στη δεκαετία 1950-60 ο αστικός θα καταστεί μεγαλύτερος του αγροτικού.³

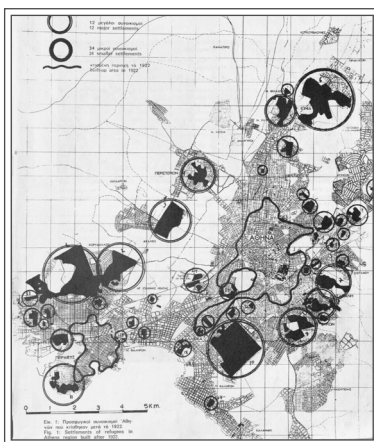
Το πρωταρχικό κοινωνικό μέλημα των πρώτων μεταπολεμικών κυβερνήσεων είναι η **δημιουργία μιας σταθερής κοινωνικής βάσης** που να έχει άμεσα συνδεδεμένα συμφέροντα με τα δικά της ή να εξαρτάται από την εξυπηρέτησή τους. Ελλείπει υπόλοιπων οργανισμών απορρόφησης, το κράτος αναδεικνύεται ως προνομιακός χώρος εργασίας για όσους διαθέτουν μια πανεπιστημιακή μόρφωση, εξυπηρετώντας την

.....
2. Στη μεσοπολεμική φάση ανάπτυξης του ελληνικού καπιταλισμού και με τους πρόσφυγες του '22 να συγκλίνουν γύρω από τα αστικά κέντρα, παρατηρούμε πως τα λαϊκά στρώματα χρησιμοποιούν την αυθαίρετη δόμηση σε ιδιόκτητη γη σε συνοικισμούς που χτίζουν επί της ουσίας παράνομα μόνοι τους. Πρόκειται δηλαδή για παράνομη χρήση, αλλά με νόμιμη κατοχή της γης, που γενικά δεν αμφισβητεί το θεσμό της ιδιοκτησίας. Η ανοχή και η εξάπλωση από μεριάς κράτους αυτής της πρακτικής δείχνει μια ένταση ανάμεσα στην προσπάθεια για ενσωμάτωση και σε ένα φόβο για τις επικίνδυνες τάξεις.

3. Γιαννίσαρης Γ.Κ., (2009) *Η ελληνική μεταπολεμική αρχιτεκτονική 1950-70*, Αρχαιολογία και Τέχνες, τ.106

Προσφυγικά Δουργούτι

Προσφυγικοί συνοικισμοί μετά το 1922

ιδεολογική χειραγώγηση του πληθυσμού και τον αποκλεισμό των «κομμουνιστικών στοιχείων» όχι μόνο από θέσεις εξουσίας αλλά και οποιασδήποτε απασχόλησης που καταμερίζεται στην «πνευματική»/διοικητική απασχόληση. Τα **πιστοποιητικά κοινωνικών φρονημάτων** αποτελούν απαραίτητη προϋπόθεση για την απασχόληση στο δημόσιο, τις σπουδές στο Πανεπιστήμιο και την έκδοση διαβατηρίου. Ο τεράστιος αυτός αποκλεισμός ντύνει ιδεολογικά την ταξική διαστρωμάτωση και συμβάλλει κατά τα μέγιστα στον αποκλεισμό ή την αποσιώπηση προοδευτικών φωνών εντός των μηχανισμών του κράτους. Ταυτόχρονα, επιτυγχάνεται η γρήγορη και αποτελεσματική τόνωση των τάξεων των «εθνικοφρόνων», η ανακίνηση «ρουσφετολογικών» πρακτικών ανταλλαγής και η παγίωση μιας μεσαιάς τάξης «προνομιούχων». ⁴

Οι κατευθυντήριες γραμμές για τη ροπή της οικονομίας διατυπώνονται εύγλωττα στο **Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος του Κ. Βαρβαρέσου το 1951**⁵, ο οποίος επιχειρηματολογεί για την **ανάδειξη του τομέα της οικοδομής** ως δυναμικό παραγωγικό τομέα άμεσης απόδοσης που [...] *δίδει εργασία σε πλήθος επιχειρήσεων, αυξάνει την αγοραστική δύναμη, καλύπτει την ανάγκη της λαϊκής στέγης και αποτελεί το απτότερο δείγμα κρατικής πρόνοιας και ενδιαφέροντος δια την τύχην των πτωχότερων τάξεων που θα επέφερε καίριον χτύπημα κατά των εν τη χώρα κομμουνιστικών επιδιώξεων* (ό.π. 242)⁶.

4. Τσουκαλάς Κ., (2005), *Κράτος, κοινωνία, εργασία στη μεταπολεμική Ελλάδα*, Αθήνα: Θεμέλιο

5. Βαρβαρέσος Κ., (2002), *Έκθεσις επί του οικονομικού προβλήματος της Ελλάδος*, Σαββάλας, σελ. 279

6. Κριτική στην έκθεση εκφράζεται τόσο από κομμάτι της Αριστεράς (Μπάτσης -εστιάζει στην ανάγκη βιομηχανοποίησης) όσο και από το Κέντρο (Ζολώτας, Ζίγδης) και συγκεκριμένα για το θέμα της οικοδομής τονίζεται η αντιπαραγωγικότητά του, η ήδη υπερβολική ευνόησή του, και η μη δυνατότητα του να οδηγήσει σε πραγματική ανάπτυξη. **Στην πραγματικότητα, η ενεργοποίηση της βαριάς βιομηχανίας αφαιρεί αγορές από κυρίαρχες οικονομίες.** Οι κίνδυνοι που αναφέρονται είναι η μείωση της γεωργικής παραγωγής, άρα η αύξηση των τιμών, πιέσεις για αυξήσεις ημερομισθίων, πολιτική και οικονομική αστάθεια. Αντιπείνει στροφή σε μη ανταγωνιστικά προϊόντα γεωργικής παραγωγής και στην κτηνοτροφία. Σαρηγιάννης, (2000), *Αθήνα 1830-2000, Εξέλιξη-Πολεοδομία-Μεταφορές*, Συμμετρία, σελ. 152-155

Επιχειρηματολογεί επίσης εκτεταμένα για τη μη δυνατότητα ανάπτυξης βαριάς βιομηχανίας σε πτωχάς ή καθυστερημένες χώρες (ό.π. 214).⁷

Η δόμηση της παραγωγής και η εργασία πολλές φορές ταυτίζεται με την οικοδομή και η οικιστική γίνεται η βαριά βιομηχανία της Ελλάδας στην πόλη. Είναι χαρακτηριστικό ότι η κατοικία σε όλη τη διάρκεια της περιόδου 1950-1974 απορροφά το ένα τρίτο τουλάχιστον των ακαθάριστων επενδύσεων παγίου κεφαλαίου, με την μεταποίηση να κυμαίνεται σε χαμηλότερα επίπεδα. Η μεταπολεμική Ελλάδα, διέρχεται την περίοδο της **αντιπαροχής**, ένα ιδιόρρυθμο σύστημα που απαντά στη συνθήκη μη ύπαρξης αρχικού κεφαλαίου, και η έλλειψη στέγης είναι βασικό ζητούμενο με το διαμέρισμα να αποτελεί εχέγγυο εκσυγχρονισμού και άνεσης. Συγκρινόμενος με τον Γενικό Οικοδομικό Κανονισμό (**ΓΟΚ**) του **1929**, που εισήγαγε την **οριζόντια ιδιοκτησία**, ο **ΓΟΚ του 1955** αναδιατάσσει τις **ελάχιστες αποστάσεις** και μεγιστοποιεί την εκμετάλλευση του χώρου και ελαχιστοποιεί τα μέγιστα ύψη, υποβοηθώντας τη μέγιστη οικονομική εκμετάλλευση του χώρου, συχνά σε βάρος των ακάλυπτων, της εισροής φυσικού φωτός, της αίσθησης της ευρυχωρίας.⁸ Το σύστημα της αντιπαροχής αφού εξαντλήσει το κέντρο των πόλεων - κυρίως της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης- μετακομίζει στα προάστια.

Παρά τις παράδοξες και συχνά αντιφατικές κατευθύνσεις σε σχέση με την κατοικία, αυτή η διαδικασία οικοδόμησης προσέφερε τη **δυνατότητα ιδιοκατοίκησης** και κατοχής μικροϊδιοκτησίας λειτουργώντας ως **μηχανισμός ταξικής κινητικότητας** και εμποδίζοντας μακροχρόνια τη συνολική προλεταριοποίηση του πληθυσμού. Παράλληλα οι εργατικές κατοικίες⁹, ένα παράδειγμα που σαρώνει το σύνολο των περιβαλλόντων

7. Η βιομηχανική ροπή της χώρας δεν ήταν εξ αρχής εκτός παιχνιδιού, μιας και ο ορυστικός πλούτος και η απασχόληση του πλεονάζοντος εργατικού δυναμικού αποτελούσε πηγή πλουτισμού και για τις ΗΠΑ. Είχε, μάλιστα, επισημανθεί σύμφωνα και το 1947 από την έκθεση Πόρτερ, επικεφαλής της Αμερικανικής Αποστολής. Αυτό όμως αναβάλλεται σαν σχεδιασμός δεδομένου της αλλαγής των προτεραιοτήτων των χρηματοδοτήσεων από ΗΠΑ καθώς και του πολέμου στην Κορέα.

8. Οι όροφοι μπορούσαν τώρα να έχουν ελάχιστο ύψος 2.9 μ, οι υποχωρήσεις μειώθηκαν σε 2.5 μ πίσω από την οικοδομική γραμμή του προηγούμενου ορόφου (building line) και η ελάχιστη περιοχή εξασερισμού μπορούσε τώρα να έχει διαστάσεις 1.2*1.2 μ.

9. Το ελληνικό κράτος επιχειρεί να καλύψει το οικοδομικό κενό που δημιουργεί ο 2ος Παγκόσμιος Πόλεμος και ο εμφύλιος και με την ίδρυση του Οργανισμού Εργατικής Κατοικίας (Ο.Ε.Κ.) το 1954. Τα στεγαστικά προγράμματα του Ο.Ε.Κ. περιλαμβάνουν την παροχή έτοιμων κατοικιών, τη δανειοδότηση και την επιδότηση ενοικίου. Οι δικαιούχοι κατοικιών του Ο.Ε.Κ. είναι οι ασφαλισμένοι στο Ι.Κ.Α. εργάτες και υπάλληλοι που διαθέτουν το περιβόητο "πιστοποιητικό κοινωνικών φρονημάτων", ενώ ευνουούνται οι πολυμελείς οικογένειες με χαμηλό εισόδημα. Ο προϋπολογισμός του οργανισμού είναι πολύ χαμηλός και η κατασκευαστική δραστηριότητα του κράτους παραμένει ισχνή, καθώς δεν ξεπερνάει το 3% του συνολικού αριθμού παραγόμενων κατοικιών. Στη δεκαετία του 1970, η ανέγερση πολυώροφων πολυκατοικιών από τον Ο.Ε.Κ. γενικεύεται και μετατρέπεται ολοένα περισσότερο σε μέσο κερδοσκοπίας του εγχώριου κατασκευαστικού κεφαλαίου. Παράλληλα, η απόκτηση ιδιόκτητης στέγης λειτουργεί ως σύμβολο κοινωνικής ανέλιξης και ως μηχανισμός αλλοτρίωσης για ένα τμήμα του εργαζόμενου πληθυσμού, που ενσωματώνει σε ολοένα μεγαλύτερο βαθμό την κυρίαρχη μικροαστική συνείδηση. Μετά το 1980, η δημιουργία καινούριων εργατικών κατοικιών από το Ελληνικό κράτος φθίνει συστηματικά αλλά υποκαθίσταται από τη διευκόλυνση της παροχής στεγαστικών δα-

σοσιαλιστικών καθεστώτων και εντός υπόλοιπων ευρωπαϊκών χωρών (βλ. Ιταλία¹⁰, Γερμανία κλπ) εδώ δε βρίσκει ευρεία εφαρμογή.

Η ικανοποίηση της **στεγαστικής ανάγκης μέσω της ιδιοκατοίκησης σμιλεύει συγκεκριμένα συμφέροντα σε μεγάλη μερίδα του πληθυσμού**, ο οποίος υπόκειται σε ένα πλέγμα έμμεσης ή άμεσης εξάρτησης από τις αρχές για να καλύψει τις ημιπαρανομίες και να προωθήσει τις υποθέσεις του. Παρά δηλαδή την παρουσίαση του ελληνικού παραδείγματος ως ενός αποτελέσματος «τυχειότητας», «ημιπαρανομίας», και έλλειψης κρατικού ελέγχου, στην πραγματικότητα αποτελεί έναν άλλον τρόπο ελέγχου, εξίσου ικανό να προωθεί τα καπιταλιστικά συμφέροντα και να δομεί πειθήνιες συνειδήσεις αποσιωπώντας την ταξική καταπίεση.

Η **πολυκατοικία**, με την οικοδομή να είναι ένας βασικός τομέας της παραγωγής, όπως είπαμε και παραπάνω, θα μπορούσε να ιδωθεί ως ένα μεταφορικό «εργοστάσιο».¹¹ Η απασχόληση στις κατασκευές αυξήθηκε από το 2,4% του ενεργού πληθυσμού το 1951 στο 9,7% το 1981, ποσοστό, μάλιστα, το οποίο δεν συμπεριλαμβάνει τους εντυπωσιακούς αριθμούς απασχολούμενων στη βιομηχανία που προμήθευε τα αναγκαία υλικά στις κατασκευαστικές εταιρίες¹². Ήταν ένα πεδίο μαζικό, στο σύνολο μάλιστα του ιστού της πόλης, το οποίο διαμεσολάβησε και αναμόρφωσε τον πρότυπο τρόπο κατοίκησης, αλλά συντέλεσε με την ίδια της την τυπολογία στον ανασχηματισμό του καταμερισμού της εργασίας, στο διαχωρισμό της κατοικίας ως μη παραγωγικού χώρου, και στο πέραςμα μεγάλου πλήθους κόσμου από την αγροτική ζωή στο άστυ.

.....
 νείων που τροφοδοτούν την κερδοφορία του τραπεζικού κλάδου, ενώ το 2012 θα καταργηθεί και ο ίδιος ο Ο.Ε.Κ.

Πηγή: <https://urbanlife.gr/urban-city/istoria-tis-ergatikis-katikias/>

10. Παρόμοια ζητήματα κατοίκησης αντιμετωπίζει και η μεταπολεμική Ιταλία, με ουσιαστική διαφορά τη συμμετοχή του ΙΚΚ στην ιταλική κυβέρνηση μέχρι το 1948. Η λειτουργία του INA-Casa, Εθνικό Ίδρυμα Ασφαλίσεων, με προγράμματα εργατικής κατοικίας μεταξύ 1949-1954 και επέκταση του προγράμματος μέχρι το 1963, στόχευε στην επανέναρξη της οικοδομικής δραστηριότητας, αλλά και την απορρόφηση σημαντικού αριθμού ανέργων και οικογενειών με χαμηλό εισόδημα.

11. Η εμφάνιση σε κείμενα των θεωρητικών της αυτονομίας τη δεκαετία του '70 της αναγωγής ολόκληρης της κοινωνίας σε μεταφορικό εργοστάσιο, σύμφωνα με την ολοκληρωτική ροπή του υπεραναπτυγμένου καπιταλισμού, του «εργάτη-μάζα» και του «κοινωνικού εργάτη» είναι η απαραίτητη διευρυνση της κλασικής έννοιας του προλεταριάτου ώστε να περιληφθούν στην ίδια κατηγορία οι περιστασιακά απασχολούμενοι, οι άνεργοι, οι οικιακές εργάτριες, ακριβώς τη στιγμή που η γενικευμένη εισαγωγή του αυτοματισμού στην παραγωγή άλλαζε δραματικά το καθεστώς της εργασίας. Διάφορες κοινωνικές ομάδες των οποίων η εργασία δεν αναγνωριζόταν ή δεν είχε ποτέ θεσμική μορφή (νεολαία, γυναίκες κλπ) επαναπροσδιορίζονται βάσει των δικών τους αγώνων και ορισμών, ως παραγωγικές. Ένα τέτοιο παράδειγμα διεκδικήσεων αποτελεί το κίνημα για τον μισθό στην οικιακή εργασία από φεμινίστριες στην Ιταλία. Ήταν στις κινητοποιήσεις των γυναικών που για πρώτη φορά επιχειρήθηκε να σπάσει ο διαχωρισμός της δημόσιας και ιδιωτικής ζωής που επικρατούσε ακόμα μέσα στο ιταλικό ανταγωνιστικό κίνημα. Βλέπε: Negri A., (2008), *Από τον εργάτη μάζα στον κοινωνικό εργάτη*, Εναλλακτικές Εκδόσεις

12. Αντωνοπούλου Σ. Ν., (1991), *Ο μεταπολεμικός μετασχηματισμός της ελληνικής οικονομίας και το οικιστικό φαινόμενο 1950-1980*, Αθήνα: Παπαζήση, σελ. 234-5

Αποτέλεσε παράλληλα και το χώρο εργασίας χιλιάδων **χτιστών**, οι οποίοι πολύ συχνά μπορεί και να είναι κυνηγημένοι, αριστεροί, αντιφρονούντες, ή απλά χαρακτηρισμένοι ως τέτοιοι από το σκληρό κρατικό μηχανισμό καταστολής. Με την οικοδομή να αποτελεί έναν από τους ελάχιστους χώρους όπου δεν απαιτείται πιστοποιητικό κοινωνικών φρονημάτων και τη μεγάλη ανάγκη για εργατικά χέρια, χιλιάδες εργάτες, ακόμα και εργάτριες, χτίστριες, θα βιοποριστούν μέσα από την οικοδομή, και θα κάνουν τις πόλεις που ζούμε αυτό που πραγματικά είναι. Αποτέλεσμα της εργασίας των από τα κάτω, των νεοεισερχόμενων ανθρώπων που μετοικούν από τα χωριά τους στα τότε υπόγεια και στα παραπήγματα που πλαισιώνουν το «αστικό» όραμα, φτιάχνοντας τις γειτονίες τους, συχνά σε χωρικές συσσωματώσεις λόγω συγγενειών, κοινής προέλευσης κλπ. Πολλοί θα συμβάλουν καθοριστικά στη δημιουργία σωματείων, απεργιών και σημαντικών αγώνων που θα επηρεάσουν και τους υπόλοιπους κλάδους μέχρι τη δικτατορία.¹³

Αργά ή γρήγορα η μαζικότητα, οι αυξημένες ανάγκες στέγασης, τα χρήματα που προκύπτουν από την εντατικοποίηση της παραγωγής της κατοικίας, αλλά και η διαμεσολάβηση από καταναλωτικά πρότυπα της ταυτότητας της ζωής στην πόλη, **μετατρέπει το πολυπόθητο διαμέρισμα σε καταναλωτικό προϊόν**. Η **διαφήμιση** επιστρατεύεται άμεσα, και ο τομέας της κατοικίας αποτελεί ένα φυτώριο δημιουργίας νέων αναγκών, υποσχόμενο την εισαγωγή της αναδιαταγμένης μεσαίας τάξης στο άρμα του εκσυγχρονισμού. Το προϊόν κατοικία εμπλέκει διάφορες βιομηχανίες και παραγωγικές μονάδες (βλ. αλουμίνιο, τσιμεντοβιομηχανίες, πατώματα) αλλά συνοδεύεται κι από έναν τρόπο ζωής (διαφημίσεις αυτοκινήτου, ταξιδιών κλπ).

.....
 13. Για τους αγώνες των προλετάρων που δουλεύουν στην οικοδομή δεξ περισσότερα στο ντοκιμαντέρ: «Συνάδελφοι ηρωικοί οικοδόμοι», <https://www.sillogikimnimi.gr/construction-workers>

• Τουρισμός: Η περίπτωση των Ξενία

Ταυτόχρονα σε επίπεδο περιφερειακής ανάπτυξης παρουσιάζεται το μοντέλο των Ξενία. Το Τουριστικό Πρόγραμμα «Ξενία» αποτελούσε ένα κρατικό πρόγραμμα με κύριο φορέα τον Ελληνικό Οργανισμό Τουρισμού (Ε.Ο.Τ), το οποίο προέβλεπε την ευρεία ανάπτυξη τουριστικών υποδομών σε όλη την ελληνική επικράτεια, με στόχο την τουριστική ανάπτυξη και την **ανάδειξη της Ελλάδας σε παγκόσμιο τουριστικό προορισμό**. Το πρόγραμμα ξεκίνησε επίσημα το 1951, όπου και ιδρύεται ο μεταπολεμικός «Εθνικός Οργανισμός Τουρισμού» με την σημερινή του μορφή, υποστηριζόμενο από κονδύλια τα οποία προέρχονταν από το Αμερικανικό Σχέδιο Μάρσαλ, στα πλαίσια της ευρύτερης ανοικοδόμησης της χώρας στον απόηχο των καταστροφών του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Περιελάμβανε την κατασκευή και συντήρηση μιας σειράς κρατικών τουριστικών εγκαταστάσεων (ξενοδοχεία, μοτέλ, τουριστικά περιπτερα, οργανωμένες πλαζ, camping κ.ά.), οι οποίες θα αναπτύσσονταν κατά μήκος των Εθνικών Οδών, και σε σημεία αυξημένου ενδιαφέροντος, όπως αρχαιολογικούς χώρους και τοποθεσίες ιδιαίτερου φυσικού κάλους.

Με τον τρόπο αυτό, και κατά την διάρκεια των επόμενων δυο δεκαετιών, μια πληθώρα ξενοδοχειακών και τουριστικών υποδομών κατασκευάζονται σε όλες τις άκρες της Ελλάδας. Χρηματοδοτούνται τόσο από την εξωτερική οικονομική βοήθεια όσο και από εθνικούς πόρους με κύριο στόχο την αναδιοργάνωση των εγχώριων τουριστικών εγκαταστάσεων, οι οποίες είχαν δεχθεί μεγάλο πλήγμα εξαιτίας του πολέμου, καθώς και την επέκτασή τους με σκοπό την αποτελεσματικότερη υποδοχή και στέγαση νέων τουριστικών κυμάτων, τα οποία θα αποτελούσαν το προίμιο της άνθισης του μαζικού τουρισμού που θα ακολουθήσει σαν βασικός πυλώνας ανάπτυξης.

Παρά το γεγονός ότι τα τέσσερα πρώτα ξενοδοχεία του Ε.Ο.Τ σε Ναύπλιο, Δελφούς, Μύκονο και Καστοριά είναι κερδοφόρα, οι ιδιώτες επιχειρηματίες εξακολουθούσαν να αποφεύγουν να ασχοληθούν με τον τομέα του τουρισμού και, για αυτόν τον λόγο, ο Ε.Ο.Τ συνέχισε την αποπεράτωση του προγράμματος με την κατασκευή νέων ξενοδοχείων στο Αιγαίο, στο Ιόνιο, σε αρχαιολογικούς και ιστορικούς τόπους, καθώς και σε αρκετές λουτροπόλεις.¹⁴

14. Πηγή: <https://el.wikipedia.org/>

• **Συγκοινωνίες: Στροφή στο αυτοκίνητο, δημιουργία οδικού δικτύου και έργων υποδομής**

Η ανάγκη έντονης και οργανωμένης παρέμβασης στην πόλη μέσω της πολεοδομίας, προήλθε από την είσοδο στον **καπιταλισμό, όταν η πόλη απέκτησε κυρίαρχο ρόλο στην οικονομία και όπου μέσα από τους καπιταλιστικούς οικονομικούς νόμους οδηγήθηκε σε αλματώδη αύξηση μεγέθους, αλλά και από μία μεγάλη εξαθλίωση ορισμένων τμημάτων του πληθυσμού.** Η αύξηση του πληθυσμού και η παράλληλη αύξηση του χώρου έφτανε σε μεγέθη που έφερνε στο προσκήνιο την ανάγκη εύρεσης ενός τρόπου μαζικής μεταφοράς του πληθυσμού.

Η επίλυση του συγκοινωνιακού ζητήματος ξεκίνησε από την ανάγκη ικανοποίησης μικροαστικών, μεσοαστικών, καθώς και μεγαλοαστικών στρωμάτων (βλ. για παράδειγμα το τραίνο για Κηφισιά-Φάληρο στα τέλη του 19ου αιώνα στην Αθήνα). Πέρασαν πολλές δεκάδες χρόνια, και αφότου οι πόλεις είχαν ήδη εξοπλιστεί με συγκοινωνιακή υποδομή για τα μεσοαστικά τους στρώματα, για να είναι επιτακτική ανάγκη και η συγκοινωνιακή σύνδεση και με τους χώρους εργασίας της εργατικής τάξης.

Στη διάρκεια του Μεσοπολέμου και ειδικά με την άφιξη των προσφύγων από την Μικρά Ασία '22, εντείνεται η αστικοποίηση στην Ελλάδα. Αυτή συνοδεύεται από μια υπερσυγκέντρωση της εξουσίας στην πρωτεύουσα, με στόχο τον έλεγχο της κοινωνικής ζωής. Το βάρος δίνεται στην πολεοδομική αναδιοργάνωση των πόλεων: η προτεραιότητα δίνεται στο οδικό δίκτυο, και στην εγκατάλειψη του σιδηροδρομικού δικτύου¹⁵ που ξεκινάει εκείνη την εποχή.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει η περίπτωση των Τραμβαγέρηδων (οδηγοί τραμ) οι οποίοι αποτέλεσαν τον πιο οργανωμένο και μαχητικό κλάδο της εργατικής τάξης το πρώτο μισό του 20ου αιώνα. Το 1911, όταν η (βελγική) Εταιρεία Τροχιοδρόμων απέλυσε τέσσερις εργαζόμενους με τη δικαιολογία ότι «υποκινούσαν σε αναρχικά κινήματα», 680 εργαζόμενοι προχώρησαν σε απεργία πέντε ημερών.

.....
15. Μέχρι το 1835 προτεινόταν σχέδια προς το νεοσύστατο ελληνικό κράτος για την κατασκευή σιδηροδρομικής γραμμής από την Αθήνα προς το λιμάνι του Πειραιά, ένα έργο που ολοκληρώθηκε το 1869. Το 1895 επεκτάθηκε έως την Ομόνοια και το 1904 έγινε ηλεκτροκίνητη με τρίτη τροχιά, δημιουργώντας την γραμμή 1 του μετρό Αθήνας. Το 1882, ο Χαρίλαος Τρικούπης ανέλαβε πρωθυπουργός, ο οποίος θεωρούσε τον σιδηρόδρομο, μέσο για την τόνωση της εσωτερικής ανάπτυξης στην Ελλάδα.

Στους πρωτεργάτες βέβαια της κατασκευής του οδικού δικτύου στη χώρα ήταν εταιρείες πετρελαιοειδών και βενζίνης. Όσον αφορά τις συγκοινωνίες εκείνη την εποχή, πέρα από το δίκτυο του τραμ και του ηλεκτρικού σιδηροδρόμου που ανήκαν σε ιδιωτικές εταιρείες, τα λεωφορεία περνούν στα χέρια μικρού εγχώριου κεφαλαίου, και έτσι πραγματοποιείται μία έντονη στροφή προς τις οδικές μεταφορές.

Η πρώτη φάση στο διάστημα 1945-1955 χαρακτηρίζεται από την απουσία σχεδόν του κράτους σε έργα υποδομής και την αμέριστη υποστήριξη των ιδιωτικών συγκοινωνιών μέσω των λεωφορειών. Επίσης, μέχρι τα **μέσα της δεκαετίας του '50 έχουμε την «χρυσή εποχή» των λεωφορειοούχων**, οι οποίοι ήταν κτηματίες, έμποροι, εισοδηματίες, κεφαλαιούχοι του εξωτερικού, αλλά και πρώην μαυραγορίτες, απόστρατοι του εμφυλίου και των κατοχικών Ταγμάτων Ασφαλείας, στελέχη του υποκόσμου, ιδιοκτητών οίκων ανοχής, ακόμη και ιερείς. Ένα πανίσχυρο, τότε, lobby με διαπλεκόμενα συμφέροντα υπουργών, βουλευτών κ.α.

Η δεύτερη περίοδος σηματοδοτείται από την **καταστροφή το 1957-60 του δικτύου τραμ** παράλληλα με την **απροκάλυπτη υποστήριξη των μεταφορών με ΙΧ**, ακολουθώντας την οικονομική διεύθυνση και παράδειγμα του **αμερικανικού κεφαλαίου**, το οποίο ήδη από το 1945 είχε διεισδύσει στην Ελλάδα ελέγχοντας τα κέντρα άσκησης οικονομικής, πολιτικής και στρατιωτικής διαχείρισης. Η αποξήλωση των τραμ (παρά τις αντιδράσεις της αγγλικής εταιρίας Power η οποία κερδοφορούσε από το δίκτυο αυτό), έγινε από τον τότε **Υπουργό Δημοσίων Έργων, Κωνσταντίνο Καραμανλή**, επί κυβέρνησης Παπάγου, χωρίς τις απαιτούμενες εγκρίσεις του Δημοτικού Συμβουλίου του Δήμου Αθηναίων, με τους κυβερνητικούς κύκλους της εποχής να το παρουσιάζουν ως «πρότερημα» του «δυναμικού Υπουργού που ξεπέρασε τους σκοπέλους και τα γρανάζια της γραφειοκρατίας». ¹⁶

16. Σαρηγιάννης, (2000), *Αθήνα 1830-2000, Εξέλιξη-Πολεοδομία-Μεταφορές*, Συμμετρία, σελ: 175-176

1.2 Δεκαετίες '60- '70

• Στέγαση: η «αλελογισμένη εκβιομηχάνιση», η ανασύνταξη των κινημάτων και η Δικτατορία

Κατά την περίοδο αυτή, η δυτική Ευρώπη συνέχισε την οικονομική ανασυγκρότησή της, ενώ σταδιακά συνταράχθηκε από ριζοσπαστικά κινήματα (Μάης '68, αντιπολεμικά κινήματα, κ.ά.) στο πλαίσιο μιας γενικότερης αμφισβήτησης της μεταπολεμικής παγκόσμιας ρύθμισης που χαρακτηριζόταν από την επικυριαρχία των ΗΠΑ και το αντίπαλο ισχυρό μπλοκ της ΕΣΣΔ. Στο πλαίσιο αυτό, οι προσκείμενες χώρες στον «δυτικό κόσμο» απολάμβαναν συνθήκες οικονομικής ανάπτυξης αλλά και υφίσταντο πολιτική κηδεμονία, μέχρι το σοκ της πρώτης πετρελαϊκής κρίσης το 1974, που για μια ακόμη φορά άλλαξε άρδην τα δεδομένα.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, μέχρι και τα μέσα της δεκαετίας του '50, δίνονται βαρύτητα στην ανασυγκρότηση των κατεστραμμένων κεντρικών οικονομιών και εργοστασίων. Αυτό συμβαίνει με κεφάλαια από τις ΗΠΑ αλλά και με εργατικό δυναμικό από χώρες όπως η Τουρκία, η Ελλάδα, η Ισπανία, τμήμα του Νότου της Ιταλίας και με διακρατικές συμβάσεις και ρυθμίσεις π.χ. με την Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.¹⁷ Όταν σταθεροποιούνται κάποιες ισορροπίες στους ρυθμούς ανάπτυξης των χωρών αυτών, γίνεται φανερό η στροφή σε μια **«αλελογισμένη» εκβιομηχάνιση τρίτων χωρών**, των οποίων η βιομηχανική ανάπτυξη είχε εμποδιστεί. Η στροφή αυτή εξυπηρετεί μια σειρά από ανάγκες του κεφαλαίου, όπως η ανάγκη εκμετάλλευσης των πλουτοπαραγωγικών πηγών άλλων περιοχών, η δυνατότητα διασποράς λειτουργιών των βιομηχανιών σε νέους χώρους, όπου οι περιβαλλοντικοί περιορισμοί, οι αυξημένες τιμές γης, και οι διεκδικήσεις των εργαζομένων για μισθολογικές και προνοιακές αυξήσεις θα λειτουργούν με ευνοϊκούς για το κεφάλαιο όρους όπως επίσης και την ανάπτυξη νέων αγορών.

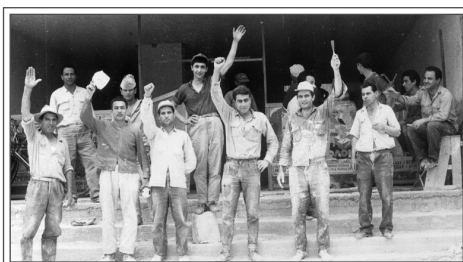
Το '61 υπογράφεται συμφωνία σύνδεσης με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (**ΕΟΚ**), πράγμα που έχει διάφορες επιπτώσεις στην οικονομική και πολιτική ζωή. Από **το 1963 ο ελληνικός καπιταλισμός εισέρχεται σε μια φάση αναπτυξιακού άλματος**. Στη δεκαετία που ακολουθεί συντελούνται σημαντικοί διαρθρωτικοί μετασχηματισμοί τόσο στο εσωτερικό της ελληνικής οικονομίας ως σύνολο, όσο και στο εσωτερικό της βιομηχανίας και του ευρύτερου επιχειρηματικού τομέα της οικονομίας. Έτσι την περίοδο 1957-1973 οι βιομηχανίες ΑΕ και ΕΠΕ από 394 αυξήθηκαν σε 1435, ενώ **η εισαγωγή ξένου κεφαλαίου στη χώρα τη δεκαετία 1960-1970**, ξεπέρασε τα 600 εκατομμύρια δολάρια.¹⁸ Τα περισσότερα από αυτά επενδύθηκαν σε **πετρελαϊκές εγκαταστάσεις, χημικές βιομηχανίες, βασικές μεταλλουργικές βιομηχανίες και ναυπηγεία**. Η παράλληλη

17. Κώστης Κ., (2015), *Τα κακομαθημένα παιδιά της Ιστορίας: Η διαμόρφωση του νεοελληνικού κράτους, 18ος-21ος αιώνας*, Αθήνα: Πατάκη, σελ. 76

18. Σαρηγιάννης, (2000), *Αθήνα 1830-2000, Εξέλιξη-Πολοδομία-Μεταφορές*, Συμμετρία, σελ: 181

παρουσία τομέων της **μεταποιοητικής βιομηχανίας** εκκινεί μια ανακίνηση στην παραγωγή εργοστασιακών και βιομηχανικών μονάδων, τα οποία έχουν ως αντικείμενο παραγωγής κατά βάση δευτερεύοντα προϊόντα που δεν ανήκουν στη βαριά βιομηχανία. Ο κύριος όγκος της βιομηχανικής παραγωγής γύρω στο 1960 αποτελούνταν, όπως και πριν από το 1940, από ελαφρά καταναλωτικά αγαθά -υφαντουργικά προϊόντα, κατεργασμένα τρόφιμα και ρουχισμό, τομείς όπου συγκεντρώνεται εντονότερα και η δραστηριότητα των γυναικών- και τα οποία διοχετεύονταν στην **εγχώρια αγορά**.

Τα χρόνια που έχουν περάσει από τον εμφύλιο είναι επίσης **κρίσιμα χρόνια ανασύνταξης των κινημάτων**, τα οποία βρίσκονται υπό σκληρό διωγμό όλα αυτά τα χρόνια και μια δημοκρατικότερη κατάσταση -η οποία θα αποτελέσει και μια δύναμη απορρόφησης της αριστερής ολίσθησης- αρχίζει να διαφαίνεται αναγκαία. Από το '61, μετά τις εκλογές βίας και νοθείας, τις μεθοδεύσεις του παλατιού, την «προϊκα» της Σοφίας, αλλά και την ενδυνάμωση των εργατικών διεκδικήσεων, τη σύσταση σωματείων και το πέρας δέκα χρόνων άγριας καταστολής, ένα έντονο κλίμα αμφισβήτησης αρχίζει να εκδηλώνεται στους δρόμους και στο κοινωνικό πεδίο. Απεργίες, δυναμικές πορείες με μεγάλη συμμετοχή της κοινωνικής βάσης που διεκδικεί τα ταξικά της συμφέροντα, συνδικαλισμός ο οποίος ανθεί κόντρα στα επιχειρησιακά σωματεία παρά τη στοχοποίηση και τις άγριες διώξεις, διεκδίκηση συντάξεων, καλύτερων συνθηκών ή ακόμα και αγώνες για τετραήμερη εργασία στην οικοδομή δημιουργούν ένα έντονο κλίμα που επηρεάζει τις επικείμενες πολιτικές εξελίξεις.

Το 1960 πραγματοποιήθηκε μαζική απεργία και πορεία οικοδόμων, η οποία δέχτηκε άγρια επίθεση από τις δυνάμεις καταστολής, οι απεργγοί δεν διαλύθηκαν, έστεισαν οδοφράγματα και απώθησαν τους μπάτσους.

Φτάνουμε, έτσι, στο '61 όπου συντελείται η εκλογική νίκη της Ένωσης Κέντρου του Γεωργίου Παπανδρέου, ο οποίος ονόμαζε την πολιτική του «διμέτωπο αγώνα» κατά της Δεξιάς και της Αριστεράς. Οι αλλαγές που επέρχονται από τη νέα κυβέρνηση κινούνται σε ήπια επίπεδα, αλλά η άνοδος των ποσοστών της ΕΔΑ¹⁹, ο σχηματισμός απειλής για το παγιώ-

19. Η ΕΔΑ ιδρύθηκε σύμφωνα με την επίσημη ανακοίνωση στις 3 Αυγούστου του 1951, ως συνασπισμός κομμάτων της Αριστεράς, με την πρωτοβουλία του εκτός νόμου, τότε, ΚΚΕ. Το 1958 η ηγεσία του ΚΚΕ αποφασίζει να διαλύσει όσες παράνομες οργανώσεις της είχαν απομείνει στην Ελλάδα και τα μέλη τους να ενταχθούν στην νόμιμη ΕΔΑ. Στις εκλογές του ίδιου χρόνου κατορθώνει να πάρει το 24,4% των ψήφων καταλαμβάνοντας 78 βουλευτικές έδρες και να αναδειχτεί αξιωματική αντιπολίτευση. Αυτή η επιτυχία της, η οποία είναι η μεγαλύτερη εκλογική επιτυχία ελληνικού αριστερού κόμματος μέχρι τότε, προκάλεσε ανησυχία στα επιτελεία του

μένο αντικομμουνιστικό κράτος, οι διαφωνίες με το βασιλιά, τα Ιουλιανά και η αποστασία, η έκρυθμη κατάσταση στην Κύπρο, δημιουργούν ένα κλίμα αποσταθεροποίησης, το οποίο εκμεταλλεύεται μία ομάδα πραξικοπηματιών συνταγματαρχών με αρχηγό τον Παπαδόπουλο και εγκαθιδρύει το καθεστώς της 21ης Απριλίου.

Η **Δικτατορία** δεν αλλάζει την τροχιά ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας, αλλά φιλελευθεροποιεί το θεσμικό πλαίσιο και καθιστά πολύ πιο χαλαρές τις πολιτικές χρηματοδότησής της, σε μια επιδίωξη χρηματικής ταχείας αύξησης των εισοδημάτων, γεγονός που οι επιτελείς της θεωρούσαν ότι θα εδραίωνε καλύτερα το καθεστώς²⁰. Μεγάλα έργα, επίσης, συντελούνται, με επωφελούμενους γνωστούς/αγνώστους εργολάβους και επιχειρηματίες και δίνεται μεγαλύτερη ώθηση στην οικοδομή.²¹

Διαφημίσεις από την δεκαετία 60'

• **Τουρισμός: μαζικό μοντέλο και ιδιωτικός παράγοντας**

Στον τουρισμό **με την πολιτική Μπαλόπουλου, περνάμε σε μοντέλο ανάπτυξης τύπου Ισπανίας**, με αρκετά συγκροτήματα άνω των 10 ορόφων και άνω των 300 και 500 κλινών, να εμφανίζονται σε περιοχές όπως η Κρήτη και η Χαλκιδική, σε πολύ διαφορετική κατεύθυνση από τα μέχρι τότε Ξενία.²² Η αδειοδότηση τουριστικών εγκαταστάσεων μεγάλης κλίμακας, χωρίς όμως μέτρο και περιβαλλοντική ευαισθησία, ως έκφραση σύμπλευσης του κατασκευαστικού με το τουριστικό και εφοπλιστικό κεφάλαιο της εποχής είναι χαρακτηριστική και απολαμβάνει τις ευλογίες της δικτατορίας.

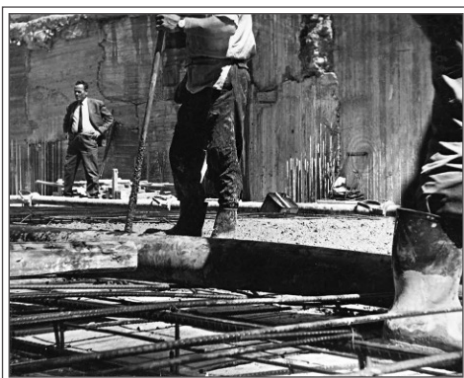
.....
στρατού και του παρακράτους, τα οποία επανενεργοποίησαν και αναθεώρησαν το σχέδιο «Περικλής», με στόχο να περιορίσουν τις δυνάμεις της ΕΔΑ. Το σχέδιο τέθηκε σε εφαρμογή στις εκλογές του 1961 που έμειναν γνωστές σαν «εκλογές βίας και νοθείας».

20. Κώστης Κ., (2015), *Τα κακομαθημένα παιδιά της Ιστορίας: Η διαμόρφωση του νεοελληνικού κράτους, 18ος-21ος αιώνας*, Αθήνα: Πατάκη, σελ. 764

21. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, η κατάργηση του νόμου περί του ύψους των οικοδομών το 1968, γεγονός που επέτρεψε την ανέγερση του Πύργου των Αθηνών, πρώτου κτίριου με αξιώσεις ουρανοξύστη στην Ελλάδα.

22. Το πρόγραμμα των Ξενία επί της ουσίας σταματάει (συνεχίζει αποδυναμωμένο μέχρι να σβήσει) όταν ο Άρης Κωνσταντινίδης, επικεφαλής αρχιτέκτονας των τουριστικών αυτών υποδομών, παραιτήθηκε ως αντίδραση στην δικτατορία του 1967.

Στον απόηχο μιας νέας εποχής, ο μαζικός τουρισμός κυριάρχησε τις επόμενες δεκαετίες και **ο ιδιωτικός τομέας πήρε τη σκυτάλη της τουριστικής βιομηχανίας**, καθιστώντας τα κρατικά καταλύματα ως μη αναγκαία. Από το 1967, ο ΕΟΤ ολοκλήρωσε τα έργα της προηγούμενης περιόδου, ενώ λίγες μόνο μονάδες κατασκευάστηκαν μετά την πολιτική αλλαγή του 1974 μεταξύ των οποίων το Ξενία Λευκάδας και το Ξενία Ναυπάκτου. Οι μετέπειτα εκδοχές παρόμοιων προγραμμάτων τουριστικής ανάπτυξης οδηγήθηκαν στην παρακμή λόγω της κακής διαχείρισης καθώς και της επικράτησης του μαζικού τουρισμού.

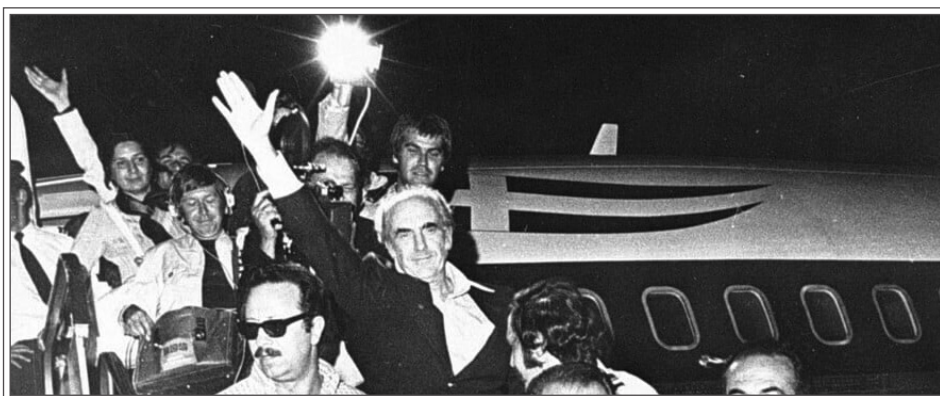
Εικόνες από την ανοικοδόμηση και την λειτουργία του Hilton

• Συγκοινωνίες

Η **αυξανόμενη χρήση του ιδιωτικού αυτοκινήτου** (και οι προσδοκίες και τα συναρτώμενα συμφέροντα από αυτές) σηματοδότησε τον τερματισμό των αστικών τροχιοδρόμων στην Αθήνα και την πρώτη σχετικά έμπρακτη σύλληψη για ένα μητροπολιτικό σιδηρόδρομο (μετρό) στην Πρωτεύουσα (1962, μελέτη Smith²³), αλλά και την επιβεβαίωση της μη περαιτέρω ανάπτυξης του σιδηροδρομικού δικτύου. Οι εθνικές οδοί, μαζί με μερικές τεχνολογικά προηγμένες γέφυρες, αποτέλεσαν τα μεγαλύτερα έργα υποδομών μεταφορών της προηγούμενης περιόδου. Τα έργα αυτά δεν ήταν αποτελέσματα μεθόδων και διαδικασιών καθολικού σχεδιασμού. Υπήρχαν σημαντικές υπερβάσεις κόστους και καθυστερήσεις λόγω ανεπαρκών μελετών που σε πολλές περιπτώσεις δεν λάμβαναν υπόψη τους το πλήρες φάσμα των σχετικών τεχνικών και οικονομικών κινδύνων. Υπάρχουν περιπτώσεις όπου τα αναγκαία πρόσθετα και συμπληρωματικά έργα δεν είχαν προβλεφθεί στις μελέτες, γεωλογικές μελέτες δεν είχαν γίνει, οι απαλλοτριώσεις δεν είχαν ολοκληρωθεί (και απεδείχθησαν λίαν χρονοβόρες και υψηλού κόστους για το κράτος), όπως επίσης και περιπτώσεις όπου η έλλειψη επαρκούς χρηματοδότησης σταμάτησε την πρόοδο των έργων.²⁴

23. <https://www.tovima.gr/2014/02/21/society/misos-aiwnas-apo-to-sxedio-smith-gia-tin-athina/>

24. Σκαγιάννης Π., (2013), *Τα έργα υποδομών στην Ελλάδα και η παρουσία των μεγάλων έργων μεταφορικών υποδομών: Μεταβαλλόμενα υποδείγματα και προτεραιότητες*, στο *Κείμενα Πολεοδομίας, Χωροταξίας και Ανάπτυξης*, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, σελ. 33

1.3 Από το '74 μέχρι το '90:

• Μεταπολίτευση

Κατά την περίοδο 1950-1974, θεωρούμε ότι πραγματοποιούνται οι απαραίτητοι πειραματισμοί στο πολίτευμα ώστε να υπάρξει η οριστική απεμπόλιση του άλλου δρόμου, αλλά και να διασφαλιστεί ότι όλες οι απαραίτητες υλικοτεχνικές υποδομές που χρειάζεται η κεφαλαιοκρατική ανάπτυξη θα λάβουν χώρα. Το άλμα αυτό ανακόπτεται με τη **διεθνή κρίση του 1974**, η οποία παίρνει τη **μορφή κρίσης υπερσυσσώρευσης κεφαλαίου**. Το επενδυμένο κεφάλαιο στην οικονομία «πλεονάζει», με την έννοια ότι τα κέρδη που παράγονται με τη χρήση του δεν επαρκούν για να εξασφαλίσουν ικανοποιητικούς ρυθμούς κερδοφορίας, επένδυσης και μεγέθυνσης.

Στην περίοδο 1974-1980, η **«επιστροφή στην κανονικότητα» επιβάλλει πλέον πολιτικές «εθνικής συμφιλίωσης»** και θέσμησης ελευθεριών. Είναι η χρονιά που ουσιαστικά τελειώνει η μετεμφυλιακή πολιτική καταστολής και ο Κωνσταντίνος Καραμανλής επανέρχεται ως εθνικός σωτήρας, ιδρύοντας το κόμμα της **Νέας Δημοκρατίας**. Η απαραίτητη μετάβαση πραγματοποιείται σε μια συνεχή αναζήτηση ισορροπίας, μιας και η σύνδεση με την προδικτατορική δεξιά, σηκώνει σοβαρές κοινωνικές αντιδράσεις.

Το μεταπολιτευτικό κίνημα, επηρεασμένο από τις **εξεγέρσεις του '73**, το Μάη του '68 και τα διεθνή νεολοιίστικα κινήματα που αναπτύσσονται με επίδικο και τη ζωή εντός των μητροπολιτικών περιβαλλόντων, κουβαλώντας ως παρακαταθήκη τους αγώνες και τους νεκρούς του²⁵, αξιώνει ένα διαφορετικό μέλλον. **Συνελεύσεις γειτονιών, εργατικές διεκδικήσεις και αιτήματα για κράτος δικαίου χωρίς αποκλεισμούς, έντονη**

25. Από το '74 μέχρι και το '90, μια σειρά κρατικών δολοφονιών σε εργαζόμενους, μαθητές, μικροπωλητές, απεργούς, διαδηλωτές, καταδεικνύει τη βαθιά συνέχεια του κράτους και του δολοφονικού κατασταλτικού του προσώπου, εντός της ελληνικής επικράτειας. Ενδεικτικά, Σιδερίης Ισιδωρόπουλος, 16 ετών (1976), Αναστασία Τσιβίκα, 67 ετών (1976), Τάσος Μαγλαρίδης, 76 ετών (1980), Σταματίνα Κανελλοπούλου, 21 ετών και Ιάκωβος Κουμής, 26 ετών (1980), Μιχάλης Καλτεζάς, 15 ετών, (1985), Κάθριν Τζον Μπουλ, 22 ετών (1985). Νεκροί αντάρτες πόλης όπως ο Χρήστος Κασσίμης, 34 ετών, (1977) και ο Χρήστος Τσουτσουβής, 32 ετών, (1985), δολοφονούνται από αστυνομικούς.

αμφισβήτηση του ρόλου των ΗΠΑ και του ΝΑΤΟ, δημιουργούν ένα δυναμικό κοινωνικό πλέγμα το οποίο επηρεάζει άρδην την πολιτική και τη μεταπολιτευτική εξέλιξη των ιδεών. Το πολιτισμικό και μουσικό γίνεσθαι γνωρίζει επίσης άνθιση με τις νέες αναπαραστάσεις, μουσικά κινήματα και υποκοιουλτούρες, να αποτελούν επίσης πεδίο αμφισβήτησης και αναζήτησης νέων ταυτοτήτων.

Η περίοδος **1975-79** εντάσσεται στη μακρά μεταπολεμική φάση της ελληνικής οικονομίας σε μια προσπάθεια σύγκλισης προς τις περισσότερες αναπτυσσόμενες οικονομίες της Δυτικής Ευρώπης. Το **1981**, επισημοποιείται η είσοδος της χώρας στην ΕΟΚ και ξεκινά ένας νέος κύκλος εσωτερικών ρυθμίσεων της οικονομίας, οι οποίες και θα τύχουν κάποιας επιβράδυνσης μέχρι τις αρχές του '90. Την περίοδο εκείνη, έρχεται η γενική οικονομική κρίση που υφίσταται σε παγκόσμιο επίπεδο, ενώ πλέον **το κεφάλαιο απωθεί την παραγωγή υλικών αγαθών στην περιφέρεια** συγκεντρώνοντας στο κέντρο (της Ευρώπης) τις **χρηματιστηριακές δραστηριότητες, την διεύθυνση και την κεντρική διοίκηση, την προηγμένη έρευνα και σε μικρότερο βαθμό την παραγωγή εξειδικευμένων προϊόντων υψηλής τεχνολογίας**. Οι συνθήκες αυτές οδηγούν στη σταδιακή αποβιομηχάνιση τόσο της Ελλάδας, όσο και του λεγόμενου δυτικού κόσμου γενικότερα, προς αναζήτηση χωρών που θα παρουσίαζαν τα αντίστοιχα «ανταγωνιστικά» πλεονεκτήματα που παρουσίαζε και η Ελλάδα κατά τη δεκαετία του '60²⁶. Οι χώρες αυτές είναι κυρίως αυτές της νοτιοανατολικής Ασίας αλλά και οι πρώην σοσιαλιστικές χώρες, όπου το ελληνικό κεφάλαιο εγκαθιδρύει τις νέες βιομηχανίες του ή λειτουργεί ως μεσάζοντας χάριν αμερικανικών, ή γερμανικών βιομηχανιών.

Αυτό πραγματοποιεί μια βασική αλλαγή και στο προωθούμενο μητροπολιτικό μοντέλο που ακολουθείται στο σύνολο των αστικών κέντρων. Πλέον οι πόλεις εισέρχονται στην τουριστική βιομηχανία με τρόπο αρκετά έντονο και, ταυτόχρονα, **ανακινούνται κινήματα πόλης**, είτε μέσω καταλήψεων, είτε φυσικά και με την ανάδειξη των πανεπιστημίων και των φοιτητών και νέων ως στοιχείων που επηρεάζουν το κοινωνικό και χωροταξικό γίνεσθαι.

• Προαστικοποίηση, αντικουλτούρα, κινήματα πόλης και καταληψιακό

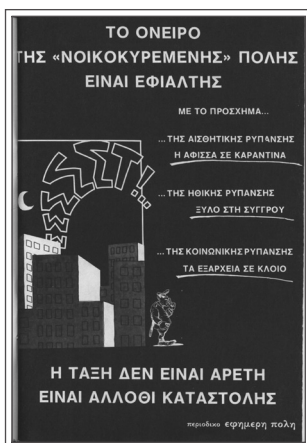
Η εμφάνιση του **ΠΑΣΟΚ** ανοίγει με διάφορους τρόπους την πόρτα της ευημερίας, αλλά και του ατομικισμού, απορροφά την κοινωνική αναταραχή, που μεταπολιτευτικά δεν έχει ικανοποιηθεί, και συντελεί στο να εισρεύσει στο δημόσιο τομέα ένα πλήθος κόσμου ανακατατάσσοντας τις ισορροπίες στον κρατικό μηχανισμό. Στα χρόνια μετά το 1974, και ιδιαίτερα κατά τη δεκαετία του 1980 και του 1990, ένα μεγάλο τμήμα του πληθυσμού της μεσαίας τάξης θα μετακομίσει σε γειτονίες έξω από τα ιστορικά σύνορα του κέντρου της πόλης.

26. Σαρηγιάννης, (2000), *Αθήνα 1830-2000, Εξέλιξη-Πολεοδομία-Μεταφορές*, Συμμετρία, σελ: 227-230

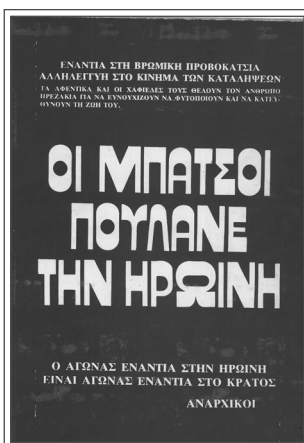
Μετά το '74 και την πτώση της Χούντας, βλέπουμε και την αλλαγή στη χορήγηση στεγαστικών δανείων από τις τράπεζες. Με την είσοδο της χώρας στις διαδικασίες ένταξης στην ΟΝΕ, δημιουργούνται νέα οικονομικά δεδομένα, με κυρίαρχο για το θέμα μας, τη μείωση των επιτοκίων δανεισμού, τόσο για τα καταναλωτικά, όσο και για τα στεγαστικά δάνεια. Η νέα αυτή εξέλιξη είχε ως αποτέλεσμα την αμεσότερη και μεγαλύτερη εμπλοκή των τραπεζών στην αγορά γης ακινήτων, οι συνέπειες της οποίας μόνο σήμερα φαίνεται ότι μπορούν ίσως να αποτιμηθούν, έπειτα από τόσα χρόνια.

Το κέντρο, με το πλέον πιο απαξιωμένο οικιστικό απόθεμα, στεγάζει φοιτητές και φτωχότερα κοινωνικά στρώματα, μέχρι και την μαζική άφιξη των μεταναστριών που θα δομήσουν τις δικές τους συνοικίες. Από τα μέσα της δεκαετίας του '80, διαμορφώνεται μια μητροπολιτική προλεταριακή γενιά, που διεκδικεί την παρουσία της στο κέντρο μ' έναν «άγριο» συγκρουσιακό τρόπο: ο βασικός της άξονας είναι η **αντίσταση απέναντι στην κρατική καταστολή που είχε ξεκινήσει με την «επιχείρηση Αρετή» στα Εξάρχεια**, αλλά ουσιαστικά απ' όλη αυτή την αντιπαράθεση αναδεικνύεται η ύπαρξη μιας «άγριας» νεολαίας, που δεν ενσωματώνεται στον σοσιαλδημοκρατικό χυλό, ο οποίος έχει αρχίσει να επιβάλλεται ποικιλοτρόπως.

Συχνά τα πράγματα αυτά εδαφικοποιούνται σε κατειλημμένους χώρους που ανθούν μέσα στα χρόνια τόσο σε επίπεδο αντικουλτούρας, όσο και σε επίπεδο πολιτικών προταγμάτων: “φρικιά”, “χίπηδες”, “πάνκιδες” της εποχής, πραγματοποιούν καταλήψεις, τις οποίες βλέπουν ως ένα νέο τρόπο κοινοτικής διαβίωσης και ένα μέσο πολιτικής στέγασης ιδεών και ανθρώπων. Η πρώτη κατάληψη με αυτά τα χαρακτηριστικά δεν αργεί. Το 1981 λίγες μέρες μετά την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία, γίνεται η πρώτη κατάληψη κτιρίου στην Ελλάδα με σκοπό να γίνει κατάληψη στέγης και κοινωνικό κέντρο. Φυσικά δεν είναι τυχαία η επιλογή της περιοχής μιας και πρόκειται για τα Εξάρχεια και την **κατάληψη της Βαλτετσίου**, όπως θα γίνει γνωστή από την αντίστοιχη οδό που βρίσκεται το κτίριο.

Από το περιοδικό εφημερη πόλη, απριλίου 1985

Αφίσα αλληλεγγύης στις καταλήψεις, Ενάντια στην προπαγάνδα του κράτους. (1987)

Αφίσα από τις καταλήψεις: Α. Καραγιάννη 37, Βίλλα Αμαλίας, Κεραμεικού 46 & Μυλλέρου (1990)

Ακολουθούν η **Βίλλα Στέλλα** στο Νέο Ηράκλειο, κατάληψη κτιρίου πάλι στα Εξάρχεια στη **Χαριλάου Τρικούπη** οι οποίες εκκενώνονται σε μικρό χρονικό διάστημα. Το 1988 γίνεται η κατάληψη του κτιρίου αριθμός 37 της οδού **Λέλας Καραγιάννη** στη Κυψέλη, ακολουθεί η κατάληψη **Πά-τμου και Καραβία** στα Πατήσια, σε κτήριο το οποίο συντηρείται από τους ίδιους τους κατοίκους. Η **Βίλλα Αμαλίας** αναδεικνύει την έμπρακτη λογική του D.I.Y. και παραμένει σταθερή αναφορά του αντιεξουσιαστικού χώρου από το 1989 μέχρι την εκκένωσή της το 2012.

Το **αναδυόμενο, πολύμορφο αναρχικό κίνημα** της εποχής ανταποκρίνεται στη νέα μητροπολιτική πραγματικότητα, σε σύμπλευση με διεθνή ευρωπαϊκά κινήματα αντικουλτούρας, αλληλεγγύης σε φυλακισμένους αγωνιστές, αντάρτες πόλης, απεργούς πείνας, αρνητές στράτευσης και της εν γένει «κανονικότητας» του τέλους της ιστορίας που επιχειρείται να επιβληθεί ως μονόδρομος.

Οι καταληψίες και οι άνθρωποι του κινήματος, προτάσσοντας την αυτοοργάνωση, δίνουν μάχες απέναντι στην αφομοίωση και την κοινωνική ειρήνη που επιθυμούν τα ανερχόμενα πολυπληθή μικροαστικά στρώματα της ελληνικής κοινωνίας. Πρώην αγρότες ή επίγονοι αγροτικών οικογενειών που έδρεψαν τους καρπούς μιας ταχείας ανοδικής κοινωνικής κινητικότητας, στραμμένοι στον καταναλωτισμό, τις τραπεζικές εξαρτήσεις και το δανεισμό οι μικροαστικοποιημένοι ντόπιοι του '80 συστρέφονται στα του οίκου τους, επιχειρώντας να διασφαλίσουν τα οικονομικά και συμβολικά τους κεκτημένα. Ιδιαίτερο ρόλο στην ελληνική πραγματικότητα παίζει η οικογένεια, η έμφαση στην ιδιοκατοίκηση, η δόμηση της παραγωγής σε μια περιπλοκή μικρομεσαίων επιχειρήσεων, ο διογκωμένος κρατικός μηχανισμός, η μεταπολιτευτική έμφαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση καθώς και οι πιέσεις εκσυγχρονισμού και εναρμόνισης με την παγκοσμιοποιημένη οικονομία.

Κατάληψη του Χημείου το 1985

• Δεκαετία '90 : Πρώτες αλλαγές χρήσης

Σε μία προσπάθεια να κατανοήσουμε την αναδιάρθρωση της πόλης της Αθήνας και ιδιαίτερα του κέντρου της, **θα ανατρέξουμε στις τελευταίες δεκαετίες και στα παραδείγματα αναπλάσεων, εξευγενισμού και αλλαγών χρήσης** που πραγματοποιήθηκαν περισσότερο ή λιγότερο σε αρκετές περιοχές του κέντρου. Ταυτόχρονα, έχει σημασία να δούμε τους **ταξικούς και κοινωνικούς συσχετισμούς που χαρακτήρισαν την Αθήνα συνολικά**, αλλά και περιοχές του κέντρου της, καθώς και πως αυτοί ανατράπηκαν ή αναδιαμορφώθηκαν.

Η Αθήνα σε αντίθεση με τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές μητροπόλεις, εμφανίζει μία ιδιαιτερότητα όσον αφορά την σχέση του κέντρου της με τα προάστια, όσον αφορά τις καταβολές των ανθρώπων που τα κατοικούν και τις μετακινήσεις πληθυσμών εντός της, ιδιαίτερα σε ότι αφορά τις περιοχές κατοικίας. Η δεκαετία 90 υπήρξε καταλυτική όσον αφορά την **μετακίνηση μεσοαστικών τάξεων από το κέντρο της Αθήνας στα νεόδμητα προάστια της Αττικής** (νότια, βόρεια και ανατολικά), αφήνοντας το κέντρο της Αθήνας το οποίο θα κατοικηθεί από μετανάστες των Βαλκανίων κυρίως από την Αλβανία. Σε αντίθεση με άλλες πρωτεύουσες, κυρίως της Ευρώπης, τα προάστια της Αθήνας κατοικούνταν από πλουσιότερα στρώματα σε αντίθεση για παράδειγμα με το Παρίσι, που τα χαμηλότερα στρώματα έχουν εκτοπιστεί στα προάστια και βρίσκονται αποκομμένα από το κέντρο της πόλης και συνεπώς αποκομμένα και από τα κέντρα εξουσίας (εξεγέρσεις στα banlieues του Παρισιού από μετανάστες κυρίως). Στην Αθήνα, **οι κατά καιρούς αντιστάσεις των από τα κάτω είχαν ως αφετηρία τις γειτονίες του κέντρου** της πόλης και ως στόχο τα εκάστοτε κέντρα εξουσίας που βρίσκονταν εκεί. Δημιουργήθηκε, λοιπόν, μία συλλογική μνήμη για το κέντρο της Αθήνας η οποία είχε σε μεγάλο βαθμό εγγεγραμμένες αυτές τις αντιστάσεις. Αυτή την εικόνα του κέντρου επιχείρησε και επιχειρεί ακόμα να διαστρεβλώσει και να αλλάξει το κράτος, τόσο σε ιδεολογικό, όσο και σε χωρικό επίπεδο. Δημιουργείται, δηλαδή, μία εικόνα η οποία προωθείται κυρίως μιντιακά, αλλά παράλληλα εφαρμόζεται και στο χωρικό πεδίο με πολλούς διαφορετικούς τρόπους: καταστολή, έλεγχος, αποκλεισμός των δημόσιων χώρων, εξώσεις και εκτοπισμός πληθυσμών, ιδιωτικοποίηση κλπ. Όλα αυτά μαζί, σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό, κάθε φορά συντελούν στην **βίαιη αναδιάρθρωση ολόκληρων πόλεων**, στην αλλαγή χρήσεων από κατοικία σε διασκέδαση και τουριστικό προορισμό, στο εκτεταμένο στεγαστικό πρόβλημα και τέλος στην μη βιώσιμη πλέον καθημερινότητα πολλών ατόμων.

• Συγκοινωνίες – μετρό

Οι πολεοδομικές κατευθύνσεις συμπλέουν με τις κινήσεις σε επίπεδο διευθέτησης των συγκοινωνιών, σε ένα πλαίσιο εκσυγχρονισμού και δημιουργίας υποδομών που ανταποκρίνονται στη νεοφιλελεύθερη κατεύθυνση της οικονομίας. Το σχήμα της βασικής χρηματοδότησης από ευρωπαϊκά ή ξένα κονδύλια και η διάχυση των εργασιών υλοποίησης σε τεχνικές και κατασκευαστικές εταιρίες στο εσωτερικό είναι πάγιο και συχνά παίρνει τη μορφή συνεννοήσεων των προσφορών μεταξύ των μεγάλων παικτών, πριμοδοτήσεων των πολιτικά «οικείων» εργολάβων και την προς όφελος των τελευταίων μελλοντική εκμετάλλευση των έργων, σε βάρος του κοινοτικού τους χαρακτήρα.

Το Φεβρουάριο του 1987 προκηρύσσεται ο διεθνής διαγωνισμός για την κατασκευή του μετρό, και το **1991** μετά από πιέσεις και διαπραγματεύσεις σε ανώτατα επίπεδα της **Ευρωπαϊκής Ένωσης**, η οποία χρηματοδοτεί ένα μέρος της κατασκευής του, αποφασίστηκε σε μια συμβιβαστική λύση των διαφόρων συμφερόντων να δοθεί η μελέτη και η κατασκευή στην κοινοπραξία **«Ολυμπιακό Μετρό ΑΕ»**. Η κοινοπραξία αποτελείται από μεγάλες εταιρίες γερμανικών και γαλλικών συμφερόντων με συμμετοχή και ελληνικών -οι οποίες τελικά πραγματοποιούν την κατασκευή των έργων πολιτικού μηχανικού ως **συνέταιροι-υπεργολάβοι**. Τον Ιούλιο του 1991 δημοσιεύεται ο Νόμος 1955/91 (ΦΕΚ 112Α) με τον οποίο ιδρύεται η «Αττικό Μετρό ΑΕ»²⁷.

Η σύμβαση ήταν διάτρητη και υπέστη διάφορες αναθεωρήσεις, πάντα επί ζημία του δημοσίου, οι δε ανάδοχοι εταιρίες βασιζόμενες στις ασάφειές της, διεκδικούν συνεχώς νέα ποσά, καθυστερούν σκόπιμα το έργο και μετά πιέζουν για ακόμα περισσότερα ποσά από τα αρχικά που προέβλεπε η σύμβαση, με το ποσό τελικά να φτάνει σε πρωτοφανή ύψη σε διεθνές επίπεδο, της τάξης των 50 δισεκατομμυρίων δραχμών ανά χιλιόμετρο γραμμής. Το 1998 η Αττικό Μετρό ανακοινώνει ένα μακρόχρονο πλάνο έργων, τα οποία θα χρειαστούν τερατώδη κονδύλια και δεκαετίες ολόκληρες, με υπέρογκα κέρδη προφανώς για την ίδια την εταιρεία.

27. Η Ευρωπαϊκή Ένωση επιβάλλει και την πρόσληψη από την Αττικό Μετρό της αμερικάνικης Bechtel International Inc. για την παροχή υπηρεσιών διοίκησης και υπηρεσιών τεχνικού συμβούλου. Παράλληλα μεταβιβάζονται όλα τα δικαιώματα του ελληνικού δημοσίου που απορρέουν από τη σύμβαση με την «Ολυμπιακό Μετρό» στην «Αττικό Μετρό» ΑΕ. Η τελευταία είναι ουσιαστικά δημόσια υπηρεσία αλλά με καθεστώς ανώνυμου εταιρείας, και είναι ΝΠΙΔ.

1.5 Οι Ολυμπιακοί Αγώνες του 2004 ως επιταχυντής της αστικής αναδιάρθρωσης

• Στέγαση

Οι **ολυμπιακοί αγώνες του 2004** στην Αθήνα, υπήρξαν καθοριστικοί για την αλλαγή της ζωής στην πόλη σε πολλαπλά επίπεδα. Αρχικά, η Αθήνα έπρεπε να προετοιμαστεί για να υποδεχτεί ένα γεγονός παγκόσμιου βεληνεκού και να ανταγωνιστεί άλλες πόλεις στον τουριστικό κλάδο, διαμορφώνοντας μία εικόνα ασφαλούς και βιώσιμης πόλης έτοιμης να υποδεχτεί επενδύσεις. Πέρα από την **εκτεταμένη ανοικοδόμηση, την δημιουργία του μετρό και τις αναπλάσεις πλατειών και δρόμων**, αποτέλεσε ένα πεδίο για εφαρμογή **μέτρων ελέγχου και καταστολής** αυξημένης έντασης για τα τότε δεδομένα. Πιο συγκεκριμένα, εγκαταστάθηκε στην πόλη της Αθήνας ένα δίκτυο ελέγχου και επιτήρησης του χώρου της πόλης (1.572 κάμερες οι οποίες έμειναν κληρονομιά στην πόλη για να επιτηρούν τις διαδηλώσεις και τις συγκρούσεις που ακολούθησαν τα επόμενα χρόνια). Επιπλέον, υπήρξε επίσημη **εμπλοκή του στρατού** στις επιχειρήσεις ασφάλειας μαζί με τους υπόλοιπους μηχανισμούς (αστυνομία, λιμενικό, ειδικές δυνάμεις), αλλά και ιδιωτικές εταιρείες σκειούριτι.

Στα εργοτάξια, των Ολυμπιακών έργων το εργασιακό καθεστώς ήταν άθλιο και οι κρατικοί έλεγχοι ελάχιστοι με πρόσχημα πάντα τη γρήγορη ολοκλήρωση των έργων. Ο απολογισμός: τουλάχιστον **13 νεκροί εργάτες και πολλοί άλλοι τραυματίες**, που έπεσαν νεκροί στο Ολυμπιακό Χωριό, το οποίο δικαίως ονομάστηκε «Ολυμπιακό κάτεργο», στο κτίριο της «Αθήνα 2004», στο Ολυμπιακό Σκοπευτήριο στο Μαρκόπουλο, στο Κλειστό Γυμναστήριο στο Γαλάτσι, στον Ιππόδρομο στο Μαρκόπουλο, στο Κέντρο Τύπου στο Ολυμπιακό Χωριό Τύπου και στο Δημοσιογραφικό Χωριό στο Μαρούσι. Οι εργοδοτικές αυτές δολοφονίες με την κρατική ανοχή είναι αποτέλεσμα της εργοδοτικής ασυδοσίας, των ελαστικών και εξαντλητικών ωραρίων, της πάγιας εκμετάλλευσης των μεταναστών, της ανασφάλιστης εργασίας, των απλήρωτων υπερωριών και αργιών, των ελάχιστων μεροκάματων μπροστά στα τεράστια κέρδη που αποκόμισαν οι εργολάβοι²⁸. Πολλές από αυτές τις εγκαταστάσεις, αφού δεν παραδόθηκαν ποτέ στους κατοίκους και εγκαταλείφθηκαν εσκεμμένα, σήμερα αποτελούν πεδία πιθανής εκμετάλλευσης από ιδιώτες.²⁹

Παράλληλα με τη δόμηση του «ολυμπιακού θαύματος», πραγματοποιήθηκαν αλλαγές και στο επίπεδο των αναπλάσεων και των αλλαγών χρήσης περιοχών. Εφαρμόστηκαν τακτικές εκτοπισμού και βίαιης εκδίωξης ατόμων από τον δημόσιο χώρο (τοξικοεξαρτημένων και αστέγων), αλλά και “εξαφάνιση” πολλών αδέσποτων ζώων. Οι περιοχές του **Ψυρρή, του Μεταξουργείου και του Κεραμεικού**³⁰ αναπλάστηκαν και δόθηκαν άδειες για δραστηριότητες ψυχαγωγίας και αναψυχής εν μία νυκτί, διώχνοντας τους κατοίκους και αποδίδοντας τις περιοχές αυτές απο-

28. <http://www.iospress.gr/ios2004/ios20040502b.htm>

29. <https://kompreser.espivblogs.net/2012/08/21/athens-2004-building-the-city-of-crisis/>

30. <https://metaxourgeio.wordpress.com/2009/12/31/gkazi-e3eugenismos/>

κλειστικά σε τουρίστες και επισκέπτες. Παράλληλα, υπήρχαν δημοσιεύματα που αναδείκνυαν τη σχέση του κράτους με το οργανωμένο έγκλημα, καθώς υπήρξε η μεταφορά μεγάλου αριθμού σεξεργατριών από το εξωτερικό (κυρίως από χώρες των Βαλκανίων) στο κέντρο της Αθήνας, ανοίγοντας ένα νέο πεδίο κερδοφορίας μέσω του **“σεξοτουρισμού”**.³¹

Συνοψίζοντας για την περίοδο των ολυμπιακών αγώνων 2004, θα μπορούσαν να αναφερθούν πάρα πολλά ακόμα στοιχεία που αφορούν και άλλα πεδία, επιλέγουμε να αναφερθούμε στα παραπάνω μέσα από τα οποία μπορούμε να κατανοήσουμε μία αρχική προσπάθεια του ελληνικού κράτους να αλλάξει την εικόνα της Αθήνας μέσα κιόλας από το πρίσμα της “εθνικής ενότητας” για την φιλοξενία των ολυμπιακών. Μέσα από αυτό το πρίσμα, δικαιολογήθηκε όλη η καταστολή, η βία, ο έλεγχος και η εντατικοποίηση που εφαρμόστηκε συντονισμένα από το κράτος και το κεφάλαιο.

**ΑΣ ΠΕΘΑΝΟΥΝ
ΟΙ ΟΛΥΜΠΙΑΚΟΙ ΑΓΩΝΕΣ...**

Η ολυμπιακή ρητορεία για το "αθλητικό γεγονός της χρονιάς" θωρακίζει το πραξικόπημα της δημοκρατίας, τόσο ιδεολογικά όσο και στρατιωτικά...

Όσοι αποδέχονται τα εθνικά ιδεώδη, το αθλητικό πνεύμα των επιδόσεων και των αναβολικών, τις χορηγίες των πολυεθνικών, το σεξοτουρισμό και την εθελοδοουλεία των εθελοντών, υπογράφουν μια πράξη υποτέλειας...

Όσοι αποδέχονται την ολυμπιακή εκχειρία με τον κόσμο των αφεντικών και της εργασίας, της καταστολής, του ελέγχου και της επιτήρησης, του δόγματος ολικής ασφάλειας, συνθηκολογούν με το θάνατο...

ΣΤΗ ΧΩΡΑ ΠΟΥ ΓΕΝΝΗΘΗΚΑΝ.

Εργαστήριο ανατρεπτικών πειραματισμών
Τ.Θ. 24095, Τ.Κ. 11110 ΑΘΗΝΑ

Αυτοκόλλητα ενάντια στους ολυμπιακούς αγώνες 2004

31. <http://www.iospress.gr/ios2003/ios20030622b.htm>

• Συγκοινωνίες – μετρό

Όσον αφορά στις συγκοινωνίες, το 2000 εγκαινιάζονται και λειτουργούν τα δύο πρώτα τμήματα των νέων γραμμών: το τμήμα Σεπόλια - Σύνταγμα της Γραμμής 2 με επτά σταθμούς και το τμήμα Σύνταγμα - Εθνική Άμυνα της Γραμμής 3, επίσης, με επτά σταθμούς. Τη λειτουργία και εκμετάλλευση των 2 νέων γραμμών ανέλαβε η Αττικό Μετρό Εταιρεία Λειτουργίας (ΑΜΕΛ), θυγατρική της Αττικό Μετρό. Επιπλέον 5 χιλιόμετρα με 5 σταθμούς στο τμήμα Σύνταγμα - Δάφνη της Γραμμής 2, τέθηκαν σε λειτουργία στις 15 Νοεμβρίου του ίδιου έτους. Το τμήμα του βασικού έργου Σύνταγμα - Μοναστηράκι της Γραμμής 3, με 1,4 χλμ. σήραγγας και έναν σταθμό, παραδόθηκε τελικά σε λειτουργία τον Απρίλιο του 2003 και τον Ιούλιο του 2004 παραδόθηκε η επέκταση προς το Αεροδρόμιο εγκαίρως για να εξυπηρετήσει τις ανάγκες των Ολυμπιακών αγώνων του 2004.

1.6 Η περίοδος 2008-2017 _ Μετεξέγερσιακή δυναμική, διεκδίκηση της πόλης, οικονομική κρίση και καταστολή

Κατά την διάρκεια της **εξέγερσης του 2008** και τα μετέπειτα χρόνια των μνημονίων, το κέντρο ήταν συνδεδεμένο στη συλλογική μνήμη με διαδηλώσεις και συγκρούσεις. Μία τέτοια εικόνα για το κέντρο της Αθήνας δεν θα μπορούσε να αφηθεί από το κράτος αδιατάρακτη. Αφενός γιατί **οι καταπιεσμένες και οι καταπιεσμένοι επανοικειοποιήθηκαν, έτσι, τον χώρο της πόλης** σε όλο και μεγαλύτερο εύρος, και αφετέρου, γιατί το κέντρο της Αθήνας συμβολίζει και αντικατοπτρίζει την εικόνα όλης της επικράτειας. Έτσι, λοιπόν, μετά την εξέγερση σταδιακά ξεκίνησε η καταστολή να αυξάνεται στοχεύοντας ιδιαίτερα στις καταλήψεις και τους αυτοοργανωμένους χώρους, στα πανεπιστήμια (Πολυτεχνείο, ΑΣΟΕΕ, Νομική), στις καταλήψεις στέγης μεταναστών. Από τις **εκκενώσεις καταλήψεων πολιτικών και στεγαστικών, το κυνήγι των μεταναστών μικροπωλητών και αλληλέγγυων ως την διαπόμπευση των οροθετικών**, οι επιχειρήσεις των μπάτσων ήταν συνεχείς με μειώθη ένταση και εκτεταμένη βία.

Την περίοδο της **οικονομικής κρίσης, οι αξίες των ακινήτων έπεσαν στις περισσότερες περιοχές του κέντρου** και αποτέλεσαν πεδίο μελλοντικής αξιοποίησης για ξένα και ελληνικά κεφάλαια. Κατά τη διάρκεια της διεθνούς χρηματοπιστωτικής κρίσης, οι τιμές των κατοικιών στην Ελλάδα στο 4ο τρίμηνο του 2011 είχαν ήδη μειωθεί κατά 16,4% σε σχέση με τα υψηλότερα επίπεδά τους και είχαν επιστρέψει στα επίπεδα του τέλους του 2005. Οι **επενδύσεις στις κατασκευές (κατοικίες και μη) κατέγραψαν σωρευτική πτώση 45,8%** (σε σταθερές τιμές 2005) την περίοδο 2007-2011, σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ. Αυτή η πτώση είναι αποτέλεσμα της τεράστιας μείωσης των επενδύσεων σε κατοικίες, που έφθασε το 65,6% σωρευτικά την ίδια περίοδο. Έτσι, οι κατασκευές μειώθηκαν ως ποσοστό του ΑΕΠ, δηλαδή μειώθηκε και η σχετική σημασία τους στο σύνολο της οικονομίας. Η πτώση μετά το 2006 οφείλεται, κυ-

ρίως, στη μείωση των επενδύσεων σε κατοικίες, οι οποίες έφθασαν το 11,8% του ΑΕΠ το 2006 και υποχώρησαν στο 3,9% το 2011. Ενδεικτική της πτώσης των επενδύσεων στις κατασκευές στην Ελλάδα είναι και η πορεία του αριθμού των οικοδομικών αδειών.³²

Ο τρόπος με τον οποίο διαμορφωνόταν η συνείδηση των μικροαστών σε σχέση με το τι συνέβαινε τις τελευταίες δεκαετίες στο κέντρο της Αθήνας έπαιξε μεγάλο ρόλο στο τι αντικρίζουμε σήμερα στις γειτονίες μας. Πιο συγκεκριμένα, την περίοδο εκείνη **τα πογκρόμ, οι επιθέσεις σε καταλήψεις, οι πολιτοφυλακές φασιστών, οι επιχειρήσεις σκούπα, η διαπόμευση των οροθετικών γυναικών εμφανίζονταν στα media σαν η λύση στο «πρόβλημα του κέντρου»**. Στη συνείδηση των πολιτών το κέντρο αντικατοπτρίζει την εικόνα ολόκληρης της χώρας και φυσικά για το τι συμβαίνει εκεί έχει άποψη ο καθένας ακόμα και αν δεν ζει εκεί ή δεν το έχει επισκεφτεί και ποτέ. Δεν χρειάζεται άλλωστε. Τα media έδιναν μία πλήρη εικόνα της «υποβαθμισμένης» και «επικίνδυνης» μητρόπολης που δεν μπορεί να συναγωνιστεί με άλλες ευρωπαϊκές πόλεις και συνεπώς χάνει τα ηνία του τουρισμού.

Η στοχοποίηση και οι απειλές από μπάτσους, ΜΜΕ, εισαγγελέις για βίαιη εισβολή των ΜΑΤ στους αυτοοργανωμένους καταλημμένους χώρους αγώνα αποτελούν μέρος της ευρύτερης αντιεγερτικής επικείμενης της Δημοκρατίας, τη στιγμή που οι ιδέες και οι πρακτικές της αυτοοργάνωσης διακονούν κοινωνικά σε συνθήκες κοινωνικής εξθλίωσης και κρίσης του συστήματος.

ΚΑΤΩ ΤΑ ΧΕΡΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΚΑΤΑΛΗΨΕΙΣ!

Η συνεχιζόμενη ομηρία των συλληφθέντων της εξέγερσης του Δεκέμβρη, το ιδιόμοιο με βάση τα μέσα αυτοπροστασίας όσων αγωνίζονται στους δρόμους, η ποινικοποίηση αντικρατικών συνθημάτων, η σπρωτικοποίηση της καθημερινότητας με τις εκατοντάδες κάμερες και τα νέα σώματα καταστολής, η απόπειρα κατάργησης του σπύλου, είναι αποτελέσματα του φόβου τους μπροστά στη διάλυση κοινωνική αναταραχή.

ΚΑΘΕ ΝΟΜΟΣ ΕΙΝΑΙ ΤΡΟΜΟΣ ΑΛΛΑ ΚΑΝΕΝΑΣ ΝΟΜΟΣ ΔΕ ΜΑΣ ΤΡΟΜΑΖΕΙ

Η ΕΞΕΓΕΡΣΗ ΘΑ ΠΕΡΑΣΕΙ ΠΑΝΩ ΑΠΟ ΤΑ ΝΕΑ ΚΑΤΑΣΤΑΛΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ

ΣΥΝΑΥΛΙΑ
Σάββατο 28 Απριλίου
Θησείο, 8μμ

ΔΙΑΔΗΛΩΣΗ
Τρίτη 28 Απριλίου, πάρκο
Ναυαρίνου & Ζ. Πηγής, 8μμ

Καταλήψεις, Αυτοδιαχειριζόμενα Στέκια, Αναρχικοί/ες, Αντιεξουσιαστές/στριες

Αφίσα από καταλήψεις, Αυτοδιαχειριζόμενα Στέκια, Αναρχικούς/ές, Αντιεξουσιαστές/στριες (2009)

Ποιός όμως, ήταν **ο ρόλος του κράτους και των “ειδικών”** του στη διαμόρφωση μιας νεοφιλελεύθερης αντίληψης γύρω από το κέντρο της πόλης; Από το 2010 περίπου και έπειτα άρχισαν να κάνουν εμφάνιση διάφοροι **διαγωνισμοί – workshops – events** που είχαν ως θέμα τον επαναπροσδιορισμό του κέντρου της Αθήνας, με την συμμετοχή δεκάδων

32. https://www.bankofgreece.gr/Publications/2012_AGORA_AKINHTON_II.pdf

ειδικών κάθε λογής, αρχιτεκτόνων, πολεοδόμων, κοινωνιολόγων, εγκληματολόγων. Το πιο τρανταχτό παράδειγμα αποτέλεσε το **rethink athens** και η υποσχόμενη πεζοδρόμηση της Πανεπιστημίου, ένας διαγωνισμός που χρηματοδοτήθηκε από το ίδρυμα Ωνάση και τελικά δεν υλοποιήθηκε ποτέ. Αρκούσε όμως για να συντηρεί στην δημόσια σφαίρα μία συζήτηση γύρω από το “ζήτημα του κέντρου” και πώς αυτό μαγικά θα αλλάξει, θα αναμορφωθεί σε πιο πράσινο και ελκυστικό και θα γίνει “προσβάσιμο σε όλους”. Η προσβασιμότητα, ωστόσο, δεν περιοριζόταν στις ράμπες για άτομα με δυσκολία στην κίνηση, αλλά αφορούσε ένα άλλο αφήγημα, το οποίο παρουσίαζε το κέντρο ως ακατοίκητο και επικίνδυνο.³³

Θα υπάρχει συντήρηση του έργου μετά την ολοκλήρωσή του και αστυνόμευση;

Η αστυνόμευση της πόλης είναι από τα σημαντικά καθήκοντα της πολιτείας αλλά πολύ σημαντική για την ασφάλεια των πολιτών είναι η καθημερινή ζωντάνια της πόλης με κοινωνικές δραστηριότητες για όλους, ημέρα και νύχτα. Το έργο θα περιλαμβάνει πολλές χρήσεις που θα αποφέρουν σημαντικά έσοδα στο Δήμο και στο φορέα διαχείρισης που ίσως να πρέπει να δημιουργηθεί, ώστε να καθιστά με ασφάλεια βιώσιμο το μέλλον του, με υψηλή ποιότητα εξυπηρέτησεων και ασφάλειας. Αυτό είναι προϋπόθεση για να μεταμορφωθεί το κέντρο σε μια περιοχή φιλική στον άνθρωπο.

Πώς θα αντιμετωπιστούν οι διαδηλώσεις στην εποχή μετά την εφαρμογή του σχεδίου;

Το δικαίωμα της διαμαρτυρίας είναι μέρος της δημοκρατίας και δεν μπορεί να εξαρτηθεί από τον σχεδιασμό του αστικού χώρου, αλλά μέσα από τον σχεδιασμό αυτό του αστικού χώρου μπορεί να καλλιεργηθεί η συνθήκη του σεβασμού ενός χώρου με ιδιαίτερη αισθητική και λειτουργία, όταν μάλιστα αυτός ο χώρος ανήκει πλέον και προσφέρεται εξίσου σε όλους τους πολίτες.

Ερωταπαντήσεις από το site του διαγωνισμού. (<http://www.rethinkathens.org/gre/faq>)

Η πραγματικότητα, όμως, είναι ότι το κέντρο πάντοτε κατοικούνταν, απλά τα υποκείμενα που ζούσαν εκεί δεν ήταν ποτέ αποδεκτά από το κράτος. Στήθηκε επομένως ένας **δημόσιος λόγος από πλευράς κράτους, για το πως πρέπει να είναι το κέντρο**, για την «ανακατάληψη» (sic) του, ποια, πόσα και πως θα ζούμε σε αυτό αποκόβοντας το από την πολιτική πρόθεση και πλασάροντας τις αναπλάσεις ως τη λύση για ένα κέντρο όμορφο, βιώσιμο, ασφαλές και ευρωπαϊκών προτύπων.

ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ 29 Μαρτίου 2012 | 15:52

«Πρέπει να ανακαταλάβουμε τις πόλεις μας» δηλώνει ο Σαμαράς για το μεταναστευτικό

33. Απόσπασμα από το site του διαγωνισμού: "Η παρέμβαση αποτελεί τη ραχοκοκαλιά πάνω στην οποία θα συνδεθούν οι επιμέρους **επεμβάσεις για την αντιμετώπιση των προβλημάτων του υποβαθμισμένου κέντρου και της ευρύτερης περιοχής του**, με πολλαπλασιαστικό όφελος για την ευρύτερη περιοχή του κέντρου που φθάνει ως τις περιοχές κατοικίας στα Άνω Πατήσια. Ο στόχος περιλαμβάνει την **αναβάθμιση της ανταγωνιστικότητας της Αθήνας στο γαλαξία των ευρωπαϊκών και διεθνών μητροπόλεων**, ως πόλης με ένα ποιοτικό, αισιόδοξο και ανθρώπινο πρόσωπο."

Έτσι, λοιπόν, οι διάφοροι καθηγητές και ειδικοί είχαν αναλάβει να μας πουν πως θα υλοποιηθεί όλο αυτό, όντας πλήρως κατατοπιστικοί για τα σχέδια των εκάστοτε αναπλάσεων, παραλείποντας φυσικά να πουν ότι για να υλοποιηθούν όλα αυτά, πάνε χέρι χέρι με την καταστολή, τον έλεγχο, τον εκδιωγμό και την πειθαρχηση του πληθυσμού που κατοικούσε και ζούσε το κέντρο. Παράλληλα, ξεπηδούσαν εκείνη την περίοδο διάφορες ομάδες τύπου *aténistas*, που παρουσίαζαν τους εαυτούς τους ως καλλιτέχνες, ακτιβιστές, οικολόγους, οι οποίοι δεν έκαναν τίποτα λιγότερο παρά να καλύπτουν την καταστολή και τις επιχειρήσεις των μπάτσων πλέκοντας πουλόβερ για τα δέντρα. Ήταν η ίδια περίοδος που είχε ξεκινήσει η επιχείρηση “**Ξένιος Δίας**” στην Αθήνα και τις υπόλοιπες πόλεις, ένα γιγάντιο κινήγι μεταναστών και μεταναστριών και ο εγκλεισμός τους σε κέντρα κράτησης, η επιχείρηση “**Θέτις**” που οδήγησε στον βίαιο εκδιωγμό αστέγων και τοξικοεξαρτημένων ατόμων σε συνεργασία πάντα με τον **Δήμο Αθηναίων και το ΚΕΛΠΝΟ**.

© 2397 20120012

Με 323 προσαγωγές συνεχίζεται ο Ξένιος Δίας

SHARE X TWEET VIBER WHATSAPP EMAIL

Επιχείρηση “σκούπα” στο πλαίσιο του «Ξένιος Ζευς» πραγματοποιήθηκε χθες στο ευρύτερο κέντρο της Αθήνας.

Ειδικότερα σημειώθηκαν τα εξής αποτελέσματα:

* Προσείχθησαν 300 αλλοδαποί σε Υπηρεσίες της Γενικής Αστυνομικής Διεύθυνσης

Επιχείρηση “Θέτις”: Η ΕΛ.ΑΣ. μαζεύει χρήστες ναρκωτικών και τους οδηγεί στην Αμυγδαλέζα

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΗ ΤΗΣ ΑΣΤΥΝΟΜΙΑΣ ΓΙΑ ΤΟΞΙΚΟΜΑΝΕΣ ΣΤΗΝ ΠΛΑΤΕΙΑ ΚΑΝΙΤΟΣ (ΕΥΡΩΚΙΝΗΣΙ) / ΠΑΛΑΙΟΠΟΛΗ ΕΣΘΙΑΣ (Ευρώπη)

Κατά ομάδες μεταφέρει η ΕΛ.ΑΣ. στις κλοβές εξαρτημένα άτομα και από εκεί στην Αμυγδαλέζα. Γυρνούν πολλές φορές με τα πόδια νηστικοί και ταλαιπωρημένοι

Την περίοδο της κρίσης, το **οργανωμένο έγκλημα** είχε έντονη παρουσία σε αρκετές γειτονιές του κέντρου της πόλης. Η καταστολή στόχευε πάντα τους τελευταίους τροχούς της αμάξης, τους μετανάστες μικροπωλητές, τις οροθετικές, τα τοξικοεξαρτημένα άτομα. Σε φάσεις, λοιπόν, που η καταστολή αυξανόταν, συνοδευόμενη πάντα από τους πρόθυμους φασίστες και μικροαστούς οργανωμένους σε πολιτοφυλακές, οι εκάστοτε πιάτσες μετακινούνται, χωρίς η μαφίες να σταματάνε την δράση τους. Δεν είναι τυχαίο ότι οι πιάτσα ναρκωτικών της πλατείας Εξαρχείων, μετακινήθηκε στην Στουρνάρη έξω από την πύλη του πολυτεχνείου, αργότερα στην Τοσίτσα, έπειτα στην πλατεία Βάθης και σήμερα στο Μεταξουργείο. Έχει ενδιαφέρον να δει κανείς με τα χρόνια την πτώση των τιμών των ακινήτων σε περιοχές που υπάρχει τέτοιου είδους δραστηριότητα, σε συνάρτηση με την μετέπειτα αύξηση των επενδυτικών δραστηριοτήτων στην περιοχή.

Το παράδειγμα του **Μεταξουργείου**³⁴, την εποχή 2010-2015 αποτελεί ένα ιδιαίτερο παράδειγμα εξευγενισμού που αξίζει να αναφέρουμε. Την περίοδο εκείνη, που αποτελούσε περίοδο οικονομικής κρίσης και παράλληλα ύφεσης του κατασκευαστικού κλάδου, στο Μεταξουργείο, η εταιρία Ολίανος, ανέπτυξε εκτεταμένη οικοδομική δραστηριότητα ανεγείροντας πολυκατοικίες με πολυτελή διαμερίσματα, αγοράζοντας ακίνητα στα οποία ζούσαν μετανάστες, άστεγοι, τοξικοεξαρτημένοι και μετατρέποντάς τα σε loft και gallerie. Το brand της περιοχής διαμορφώθηκε ως ένας underground urban προορισμός, που χρήσεις εναλλακτικής αναψυχής συνυπάρχουν με το οργανωμένο έγκλημα. Παράλληλα, η κερδοφορία της εταιρίας και του CEO της Τσάκωνα αυξήθηκε, ενώ υπήρχαν δημοσιεύματα που κατηγορούσαν τον συγκεκριμένο για ξέπλυμα χρήματος.

Οι συνελύσεις γειτονιών με την εξαθλίωση και την ακρίβεια να απλώνεται, την πρόσβαση στη στέγη να πλήττεται, οι αντιρατσιστικές και αντιφασιστικές κινήσεις σε γειτονιές μαζί με τις συγκεντρώσεις έξω από κέντρα κράτησης, τα ντου στα σουπερμάρκετ, οι φοιτητικοί αγώνες και καταλήψεις αλλά και οι καταλήψεις στέγης μαζί με μεταναστευτικά υποκείμενα που πλημμυρίζουν το κέντρο κυρίως από το '15 και μετά, αποτελούν πτυχές των αγώνων και συνθέτουν ένα μωσαϊκό που νοηματοδοτεί τις γειτονιές και τη δημιουργία πολιτικών σχέσεων ως τρόπους επιβίωσης απέναντι στη λαίλαπα του σύγχρονου ολοκληρωτισμού³⁵.

Από μεριάς κινημάτων εντός μητροπολιτικού πεδίου παρουσιάζονται αμφίροπες δυναμικές. Η επερχόμενη νίκη του ΣΥΡΙΖΑ και η μετέπειτα κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ έχει πατήσει πάνω στο κίνημα των αγανακτισμένων και έχει πλουτίσει από τις πλατείες του 2010-11. Αφομοιώνοντας την αντιμνημονιακή προοπτική, μόνο και μόνο για να εγκαθιδρύσει αργότερα σκληρότερους όρους εποπτείας, εφαρμοσμένους στην εγχώρια οικονομία και να διευκολύνει τη σαρωτική αναδιάρθρωση του κεφαλαίου για να αντιμετωπίσει την δική του κρίση.

Το **εξωτικό παράδειγμα της Ελλάδας και του κέντρου** χτίζεται πάνω στο αντιμνημονιακό και γίνεται εμπορεύσιμο προϊόν για καλλιτέχνες του εξωτερικού και Ευρωπαίους που αναζητούν μια βόλτα στις «απείθαρχες» γειτονιές της Αθήνας (βλ. Documenta 14), η **Golden Visa** κάνει την εμφάνισή της ως μέσο ανάκαμψης της οικοδομικής δραστηριότητας με την ευχή της αριστερής διακυβέρνησης, το **Airbnb** γίνεται μέσο αξιοποίησης των διαμερισμάτων που συχνά ερημώνουν με νεολαίους να επιστρέφουν όλο και πιο συχνά στα ιδιόκτητα σπιτία των οικογενειών τους, αφού δεν μπορούν να πληρώσουν τα ενοίκια ή βρίσκονται στην ανεργία. Ταυτόχρονα, προχωρούν κομμάτια έμμεσης καταστολής και ελέγχου, παρά τις αντιστάσεις που συναντούν, όπως η εγκατάσταση

34. Μπροσούρα_Πόσες μακέτες χωράνε στο Μεταξουργείο?, Φοιτητές από το 6ο εξάμηνο 2010-2011, Σχολή Αρχιτεκτονικής ΕΜΠ

35. Η θεσμική και αφομοιωτική διάσταση κινήσεων που συντελούνται ήδη από τότε από μεριάς ΣΥΡΙΖΑ και λοιπών δυνάμεων, υποτιμούνται τη δεδομένη στιγμή, αλλά φέρουν στα σπάργανά τους την αργότερη διαχείριση του μεταναστευτικού από την κυβέρνηση ΣΥΡΙΖΑ-ΑΝΕΛ.

μπαρών και ηλεκτρονικών εισιτηρίων αλλά και εκκενώσεις καταλήψεων στο κέντρο, μεταξύ αυτών πολλών εγχειρημάτων κοινής διαβίωσης ντόπιων και μεταναστών. Ενδοκινηματικές συγκρούσεις και κατευθύνσεις φανερώνονται στο δημόσιο πεδίο, κινήσεις «επανοικειοποίησης» λαμβάνουν χώρα στο πλαίσιο ρύθμισης των γειτονιών, με το μεταναστευτικό και τις ναρκομαφίες να αποτελεί συχνά σημείο απόκλισης και φανέρωσης διαφορετικών πρακτικών και πολιτικών αναλύσεων.

1.6 Η περίοδος του Covid 19_Κατασταλτικές πολιτικές βάσει της επίκλησης στην υγεία και επανανοηματοδότηση των δημόσιων χώρων από τους από τα κάτω

Με την είσοδο στην **περίοδο της καραντίνας και των εκτεταμένων περιορισμών και καταστολής**, το κέντρο και οι γειτονίες του έκαναν το αναμενόμενο reboot στις δυναμικές του δημόσιου χώρου. Οι πλατείες άδειασαν και πλέον η πόλη κατακλύστηκε από μπάτσους κάθε είδους. Έτσι οι χώροι που ήταν οικειοποιημένοι από τους κατοίκους των περιοχών, πέρασαν στην δικαιοδοσία του κράτους και της δημόσιας τάξης. Παράλληλα, ενώ η κοινωνική ζωή διακόπηκε απότομα, κράτος και κεφάλαιο συνέχιζαν τις μπιζνες τους. Χιλιάδες αγοραπωλησίες κατοικιών και κτιρίων σε περιοχές του κέντρου από επενδυτές, έξαρση της Golden Visa και, φυσικά, όλα αυτά ακολουθούμενα από την απαραίτητη ανάπλαση περιοχών και γειτονιών από την δημοτική αρχή Μπακογιάννη, την υπερψήφιση του **σχεδίου νόμου του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη** με τίτλο «*Δημόσιες υπαίθριες συναθροίσεις και άλλες διατάξεις*», που στρώνει το έδαφος για την καταστολή και τον περιορισμό των διαδηλώσεων³⁶ ώστε να στρωθεί το έδαφος και οι επενδύσεις να πιάσουν τόπο μόλις τελείωνε η περίοδος της καραντίνας. Όλα αυτά χωρίς τις ενοχλήσεις των κατοίκων των περιοχών που, όποτε αντιδρούσαν στην καπιταλιστική επέλαση, αντιμετώπιζονταν με καταστολή και φυσικά με το πρόσχημα του υγειονομικού κινδύνου. Ήταν, λοιπόν, αυτή η περίοδος κομβική για να φτάσουμε στην εικόνα της Αθήνας τα τέσσερα τελευταία χρόνια, που έχει αποδοθεί ολοκληρωτικά στο τουριστικό κεφάλαιο, **εκτοπίζοντας τους κατοίκους και αλλάζοντας την εικόνα της πόλης**, μετατρέποντάς την σε παγκόσμιο τουριστικό προορισμό που επιτέλους μπορεί να ανταγωνιστεί άλλες μητροπόλεις όπως το Βερολίνο.

• Συγκοινωνίες

Το 2011, στα πλαίσια της αναδιοργάνωσης των αστικών συγκοινωνιών της Αθήνας, η ΗΣΑΠ ΑΕ συγχωνεύτηκε με την Τραμ ΑΕ και την Αττικό Μετρό Εταιρεία Λειτουργίας, σε μια νέα εταιρεία που ονομάστηκε **Σταθές Συγκοινωνίες (ΣΤΑΣΥ)** και ανήκει στον ΟΑΣΑ. Η εταιρεία από τότε έχει την ευθύνη της λειτουργίας του μετρό και του τραμ της Αθήνας. Μετά από χρόνια καθυστερήσεων, λόγω δικαστικών εμπλοκών του Ελληνικού

36. <https://www.hellenicparliament.gr/UserFiles/c8827c35-4399-4fbb-8ea6-ae6dc768f4f7/11311408.pdf>

Δημοσίου με τη Siemens, τον προμηθευτή των συστημάτων σήμανσης, το 2013 παραδόθηκαν στο επιβατικό κοινό μια σειρά επεκτάσεων.

Στις 25 Σεπτεμβρίου του 2014 παρουσιάστηκε το πρώτο τμήμα της νέας γραμμής, Άλσος Βεΐκου - Γουδή. Τον Φεβρουάριο του 2018 στον χάρτη της Αττικό Μετρό εμφανίστηκε δημοπρατημένο το τμήμα από το **Άλσος Βεΐκου έως το Γουδή**, με σύνολο σταθμών τους 15, που θα είναι οι Άλσος Βεΐκου, Γαλάτσι, Ελικώνος, Κυψέλη, Δικαστήρια, Αλεξάνδρας, Εξάρχεια, Ακαδημία, Κολωνάκι, Ευαγγελισμός, Καισαριανή, Πανεπιστημιούπολη, Ιλίσια, Ζωγράφου, Γουδή³⁷. Τα έργα κατασκευής της γραμμής 4 ξεκίνησαν το 2022, με ορίζοντα ολοκλήρωσης του τμήματος το 2030.

1.7 Το κέντρο της Αθήνας σήμερα και μερικά συμπεράσματα

Στο σήμερα, το κέντρο της Αθήνας σχεδόν από άκρη σ' άκρη αποτελεί ένα απέραντο **τουριστικό πάρκο**. Αυτή η αλλαγή είναι ακόμα πιο εμφανής σε περιοχές που μέχρι πρότινος αποτελούσαν περιοχές κατοικίας, γειτονιές όπως το Κουκάκι, τα Πετράλωνα, το Παγκράτι, τα Εξάρχεια, η Κυψέλη, το Μεταξουργείο, ο Κολωνός κτλ. Παρόλα αυτά, ο εξευγενισμός και η αποστείρωση αφορούν ολόκληρο το κέντρο της Αθήνας και κοιτώντας το ιστορικά μπορούμε να πούμε ότι είναι **μία διαδικασία η οποία συντελείται εδώ και χρόνια**, είτε πιο εντατικοποιημένα και πιο οργανωμένα είτε όχι, από ντόπιο και διεθνές κεφάλαιο με την συμβολή του κρατικού μηχανισμού. Είναι ουσιαστικά μια διαδικασία εξευγενισμού της πόλης, η ολοκληρωτική παράδοσή της στο κεφάλαιο.

Η εκτεταμένη αναδιάρθρωση που συντελείται αυτή την στιγμή στην περιοχή των Εξαρχείων αλλά και της Κυψέλης, έχει να κάνει τόσο με την τουριστικοποίηση της περιοχής και την **προώθηση ενός τουριστικού brand**, όσο και με την **συνολικότερη αλλαγή χρήσεων**. Είναι μια διαδικασία που έχει ήδη εφαρμοστεί σε περιοχές πέριξ του Φιλοπάππου, κυρίως μέσω της διάθεσης κατοικιών σε πλατφόρμες βραχυχρόνιας μίσθωσης, αλλά και της συνολικής **μετατροπής γειτονιών σε κέντρα αναψυχής**. Οι δραστηριότητες αναψυχής επεκτείνονται σε τέτοιο βαθμό, που αλλοιώνουν τον χαρακτήρα των γειτονιών κατοικίας και αποδίδουν έναν υπερτοπικό χαρακτήρα. Λειτουργούν, δηλαδή, ως πόλοι έλξης όχι μόνο τουριστών, αλλά και πλουσιότερων στρωμάτων ντόπιων οι οποίοι τις χρησιμοποιούν σαν θεματικό πάρκο. Φυσικά, η κάθε περιοχή έχει τα δικά της χαρακτηριστικά και αυτά είναι και εκείνα τα οποία πολλές φορές χρησιμοποιούνται και αφομοιώνονται από το κεφάλαιο για το κέρδος. Έτσι τα Εξάρχεια είναι η περιοχή των «αντιστάσεων», η Κυψέλη των «μεταναστών», το Μεταξουργείο των «καλλιτεχνών» κ.ο.κ..

Η **ανάδυση των υποδομών και των οδικών δικτύων** ως μέσα αυτοπραγμάτωσης της δυναμικής μιας πόλης αποτελούν από τις απαρχές

37. Στις 19 Οκτωβρίου 2018, κατόπιν αξιολόγησης των οικονομικών προσφορών των κοινοπραξιών Άβαξ και Άκτωρ, μειοδότης αναδείχθηκε ο Άβαξ.

της μητροπολιτικοποίησης απόδειξη του εκσυγχρονισμού ενός κράτους αλλά και της δύναμής του. Αποτελούν ταυτόχρονα μέσα διάχυσης του ελέγχου, μέσα στρατιωτικοποίησης της αστικής γεωγραφίας, καθώς και τρόπους εξοικείωσης των κατοίκων με το κράτος. Οι ανατριχιαστικές αναφορές στους δρόμους που έφτιαξε η χούντα, χωρίς την ταυτόχρονη αναφορά στα λεφτά που μοιράστηκαν αφειδώς σε οικείους εργολάβους από τότε μέχρι σήμερα, αλλά και η συσκότιση της οικονομικής εκμετάλλευσης από ιδιώτες των μεγάλων δρόμων ή έργων συγκοινωνίας στο σήμερα (βλ. ΑΒΑΞ, ΑΚΤΩΡ, ΓΕΚ Τέρνα που εμπλέκονται με ΑΤΤΙΚΗ ΟΔΟΣ, ΒΟΑΚ, εθνικές οδούς, μετρό, κλπ), δείχνουν πως **η ανάπτυξη της διασύνδεσης, συντελείται στο τέλος σε βάρος των φτωχότερων τάξεων**, ενώ παράλληλα αναδιαμορφώνει καθοριστικά τα περιβάλλοντα στα οποία αναγκάζονται να κινούνται.

Ο άξονας **κατανάλωση-εργασία-παραγωγή** αναδιαμορφώνει το αστικό πεδίο, με τις χρήσεις γης να εντατικοποιούνται, την κρατική παρέμβαση να συντελείται για να διευκολύνει αυτή τη ροή με πλήρη αντίληψη των αλλαγών που επέρχονται στο χαρακτήρα των γειτονιών και συχνά χρησιμοποιώντας ως προκάλυμμα την εξυπηρέτηση των κατοίκων για να επιταχυνθεί η οικονομική μεγέθυνση επιχειρηματιών και ευρωπαϊκών ή εγχώριων αστικών πολιτικών κατευθύνσεων. Από το Ψυρρή μέχρι το Γκάζι, τα οποία παραδόθηκαν στο άρμα της κατανάλωσης και της εμπορευματοποίησης μέχρι τις τρελές μπίζνες των Ολυμπιακών αγώνων με τα ατελείωτα έργα και τον πακτωλό χρημάτων που πλούτισαν κι άλλο τα διεθνή και εγχώρια μεγαλοαφεντικά, τα χαμηλότερα στρώματα εκτοπίστηκαν και **οι περιοχές κατοικίας ή πρώην παραγωγής αποδόθηκαν στην ψυχαγωγία** δίνοντας πάτημα στην παρουσία νέων πλεγμάτων μαύρου κεφαλαίου στις περιοχές αυτές.

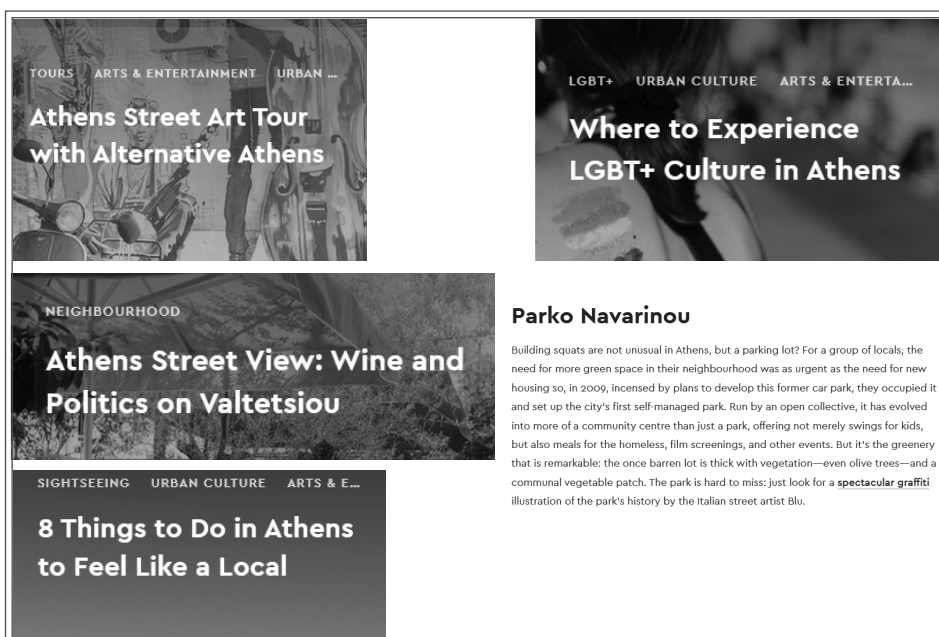
Από τη σημερινή ανακατανομή των ροών της πόλης, με χαρακτηριστικό παράδειγμα **τα Εξάρχεια και την καταστροφή της μοναδικής τους πλατείας**, μέχρι τα **συστήματα καμερών, τις μπάρες**, τη συμπερίληψη του ΑΜΚΑ στις προσωποποιημένες κάρτες μετακίνησης και το μπλοκάρισμα των σταθμών σε ημέρες απεργίας ή πορειών στο κέντρο της πόλης. Από την κρατική δολοφονία των Τεμπών λόγω της συστηματικής εγκατάλειψης και της ιδιωτικοποίησης των σιδηροδρόμων, μέχρι την πελατειακή εξυπηρέτηση οικείων σε πλήθος δημόσιων έργων υποδομών, αυτό που γίνεται φανερό είναι ότι **το ζήτημα των μετακινήσεων δεν είναι καθόλου ουδέτερο** και πως το ανταγωνιστικό κίνημα οφείλει να αναδεικνύει πολύμορφα τη διαπλοκή των συμφερόντων που εξυπηρετεί και να σαμποτάρει τον έλεγχο πάνω στις ζωές μας.³⁸

Όπως προαναφέραμε τα μέσα μαζικής μεταφοράς έρχονται να «εξυπηρετήσουν» το σύγχρονο φρενήρη ρυθμό ζωής στην καπιταλιστική

38. Μια ιδιαίτερη μνεία αξίζει στους αγώνες που έχουν δοθεί και εντός των ΜΜΜ, τόσο από εργαζόμενους και λόγω εργατικών ατυχημάτων, όσο και από κόσμο που τα χρησιμοποιεί, ενάντια σε μπάρες και συστήματα επιτήρησης. Από την απλή καθημερινή μορφή αλληλεγγύης με την ανταλλαγή εισπηριών, μέχρι τα σπασίματα καμερών, τα μπλοκαρίσματα μηχανημάτων και την εν γένει ανάδειξη του ρόλου τους εντός της διαδικασίας παραγωγής.

πραγματικότητα των μητροπόλεων και το μετρό ανταποκρίνεται με μεγάλη «επιτυχία» στην εξυπηρέτηση αυτής της «ανάγκης». Η ανάπτυξη του δικτύου αυτού αποτελεί παράλληλα μέρος του διαχρονικού **σχεδιασμού που επιβάλλουν κράτος και αφεντικά για το κέντρο της πόλης** και τον επικείμενο εξευγενισμό του, ώστε να παραδοθεί αποστειρωμένο στις καπιταλιστικές επιβουλές.

Ένας σταθμός μετρό πλάι με την εξυπηρέτηση της μετακίνησης που ευαγγελίζεται, έρχεται μαζί με την αλλαγή χρήσης και τη μετατροπή ολόκληρων γειτονιών σε εμπορικές ζώνες κατανάλωσης. Τα ενοίκια εκτινάσσονται, καθώς οι αντικειμενικές αξίες των κτηρίων αυξάνουν εκθετικά οδηγώντας στον εκτοπισμό του πιο οικονομικά ευάλωτου πληθυσμού. Οι καινούριοι σταθμοί αναδύονται, συνήθως στους μοναδικούς- και ειδικά στην αθηναϊκή περίπτωση ιδιαίτερα περιορισμένους- χώρους πρασίνου, στις πλατείες, σε οποιοδήποτε «κενό», «δημόσιο» αστικό χώρο, περιφράσσοντάς τον συχνά μοναδικό χώρο όπου οι κάτοικοι συνενυθρύνονται χωρίς να καταναλώσουν στον ελεύθερο από την εργασία χρόνο τους. Βλέπουμε, έτσι, στο σήμερα τη Γραμμή 4, να έχει δεσμεύσει οποιοδήποτε χώρο θα μπορούσαμε να συναντηθούμε, από την πλατεία Πρωτομαγιάς, μέχρι την πλατεία Εξαρχείων, από την πλατεία Κυψέλης μέχρι τους δρόμους στη Νομική, **την πόλη να έχει μεταμορφωθεί σε ένα ατελείωτο εργοτάξιο**, το οποίο επιχειρεί να **διαμορφώσει το τουριστικό προϊόν Αθήνα**, πετώντας τους μέχρι τώρα χρήστες του και φροντίζοντας για την πολύχρονο εξοστρακισμό τους από τις περιοχές που κινούνταν.

Εικόνες από το site [this is athens](https://www.thisisathens.org/), το επίσημο site του δήμου Αθηναίων για την προώθηση της Αθήνας ως τουριστικό προορισμό... (<https://www.thisisathens.org/>)

2. Το στεγαστικό ζήτημα μέσα από το πρίσμα της οικονομίας

2.1 Ο ρόλος της οικονομίας

Το στεγαστικό ζήτημα σε πολλές χώρες παγκοσμίως αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά προβλήματα της καθημερινότητας αλλά και των δομικών στοιχείων των εθνικών οικονομιών. Η κατοικία μετατρέπεται σε εμπόρευμα και η κάλυψη της στεγαστικής ανάγκης εντός καπιταλισμού περνάει μέσα από τους μηχανισμούς της αγοράς, του τραπεζικού συστήματος και επηρεάζονται από τις κρίσεις κεφαλαίου. Οι κύριοι παράγοντες που συμβάλλουν στην δύσκολη κατάσταση που βιώνουμε σχετικά με το στεγαστικό ζήτημα είναι οι χαμηλοί μισθοί, η κοινωνική επισφάλεια, η αύξηση του κόστους διαβίωσης, η αύξηση των επιτοκίων, η έλλειψη προσφοράς ακινήτων και ιδιαίτερες συνθήκες που έχουν να κάνουν με τον υπερτουρισμό, προγράμματα Golden Visa και τους “ψηφιακούς νομάδες”. Αυτοί οι παράγοντες συνδυάζονται για να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον όπου η απόκτηση ή η ενοικίαση κατοικίας γίνεται όλο και πιο δύσκολη.

Αρχικά, η **αύξηση των επιτοκίων** έχει σημαντική επίδραση στο στεγαστικό ζήτημα. Όταν τα επιτόκια αυξάνονται, το κόστος των στεγαστικών δανείων αυξάνεται επίσης, καθιστώντας πιο δύσκολο για τους αγοραστές να αντέξουν οικονομικά μια κατοικία. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη **μείωση της ζήτησης για αγορά κατοικιών, αλλά ταυτόχρονα αυξάνει την πίεση στις αγορές ενοικίασης**, καθώς περισσότεροι άνθρωποι επιλέγουν να νοικιάσουν αντί να αγοράσουν. Επιπλέον, οι αυξημένες δαπάνες για την εξυπηρέτηση των δανείων είναι επόμενο να οδηγήσουν σε αύξηση των καθυστερημένων πληρωμών και των κατασχέσεων, προσθέτοντας περαιτέρω πίεση στην αγορά ακινήτων.

Οι κατασκευαστές και οι επενδυτές διστάζουν να ξεκινήσουν νέα έργα κατοικιών όταν το κόστος δανεισμού είναι υψηλό, με αποτέλεσμα την επιβράδυνση της ανάπτυξης νέων ακινήτων. Αυτό δημιουργεί μια ανισορροπία μεταξύ προσφοράς και ζήτησης στην αγορά κατοικιών, όπου η ζήτηση για ενοικιαζόμενες κατοικίες υπερβαίνει την προσφορά, οδηγώντας και πάλι σε αύξηση των ενοικίων. Μέσα σε αυτή τη συνθήκη, **οι ιδιοκτήτες ακινήτων εκμεταλλεύονται την κατάσταση για να αυξήσουν τα έσοδά τους**. Επιπλέον, οι ιδιοκτήτες που έχουν δανειστεί χρήματα για να αγοράσουν τα ακίνητα τους και πρέπει τώρα να πληρώνουν υψηλότερα επιτόκια, συχνά μετακυλίζουν αυτό το αυξημένο κόστος στους ενοικιαστές μέσω αυξημένων ενοικίων.

Πώς όμως καθορίζονται τα επιτόκια και πώς / πότε αυξάνονται;

Η αύξηση των επιτοκίων συνήθως οφείλεται σε μια σειρά από οικονομικούς παράγοντες και αποφάσεις κεντρικών τραπεζών, με κύριο στόχο τη **ρύθμιση της οικονομίας**. Ένας από τους κύριους λόγους για

την αύξηση των επιτοκίων είναι ο **έλεγχος του πληθωρισμού**. Όταν οι τιμές αγαθών και υπηρεσιών αυξάνονται πολύ γρήγορα, οι κεντρικές τράπεζες αυξάνουν τα επιτόκια για να περιορίσουν τη δαπάνη και να μειώσουν τη ζήτηση. Αυτό βοηθά στη σταθεροποίηση των τιμών και στην αποφυγή υπερβολικού πληθωρισμού.

Οι κεντρικές τράπεζες χρησιμοποιούν τα επιτόκια για να διατηρήσουν την οικονομική σταθερότητα. Αν η οικονομία αναπτύσσεται πολύ γρήγορα, μπορεί να δημιουργηθούν φούσκες στις τιμές των περιουσιακών στοιχείων, όπως τα ακίνητα. Η αύξηση των επιτοκίων μπορεί να επιβραδύνει αυτή την ανάπτυξη και να αποτρέψει την πιθανότητα μιας οικονομικής κρίσης. Αυξάνοντας τα επιτόκια, οι κεντρικές τράπεζες καθιστούν πιο ακριβό τον δανεισμό και πιο ελκυστική την αποταμίευση. Αυτό μειώνει την ποσότητα του χρήματος που κυκλοφορεί στην οικονομία, μειώνοντας τη ζήτηση για αγαθά και υπηρεσίες και κατά συνέπεια τον πληθωρισμό.

Επιπλέον, η αύξηση των επιτοκίων μπορεί να ενισχύσει την **αξία του εθνικού ή στην περίπτωση μας του ευρωπαϊκού νομίσματος**. Ένα ισχυρότερο νόμισμα κάνει τις εισαγωγές φθηνότερες και μπορεί να βοηθήσει στη μείωση του πληθωρισμού που προκαλείται από ακριβότερες εισαγόμενες πρώτες ύλες και προϊόντα. Ταυτόχρονα, υψηλότερα επιτόκια μπορούν να προσελκύσουν ξένους επενδυτές που αναζητούν καλύτερες αποδόσεις για τις επενδύσεις τους. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε εισροή κεφαλαίων στη χώρα, ενισχύοντας το χρηματοπιστωτικό σύστημα και τη γενική οικονομική σταθερότητα.

Οι κεντρικές τράπεζες, όπως η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ) ή η Ομοσπονδιακή Τράπεζα των ΗΠΑ (Federal Reserve), παρακολουθούν συνεχώς τους οικονομικούς δείκτες, όπως η ανεργία, η ανάπτυξη του ΑΕΠ και ο πληθωρισμός, για να καθορίσουν πότε και πόσο θα πρέπει να αυξήσουν ή να μειώσουν τα επιτόκια. Οι αποφάσεις αυτές βασίζονται στην ανάγκη να εξισορροπηθεί η οικονομική ανάπτυξη με τη σταθερότητα των τιμών και την υγεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

2.2 Πώς το στεγαστικό ζήτημα έχει εκφραστεί σε παραδείγματα στο εξωτερικό και στον ελλαδικό χώρο

• Στεγαστική/χρηματοπιστωτική κρίση στις ΗΠΑ

Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η **στεγαστική/χρηματοπιστωτική κρίση στις ΗΠΑ τη δεκαετία 2000-2010**, η οποία αποτέλεσε ένα από τα σημαντικότερα γεγονότα που οδήγησαν στην παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση του 2008. Στις αρχές της δεκαετίας του 2000 υπήρξε μια σημαντική άνοδος στις τιμές των ακινήτων, οδηγώντας πολλούς να επενδύσουν σε ακίνητα. Οι τράπεζες χορηγούσαν **ενυπόθηκα δάνεια υψηλού κινδύνου** (subprime mortgages) σε δανειολήπτες με οποιοδήποτε πιστωτικό προφίλ. Τα ενυπόθηκα δάνεια πακετάρονταν σε πο-

λύπλοκα χρηματοοικονομικά προϊόντα (mortgage-backed securities, MBS) και πωλούνταν σε επενδυτές παγκοσμίως, διασπείροντας τον κίνδυνο. Όταν η **Federal Reserve** άρχισε να αυξάνει τα επιτόκια το 2004, οι δόσεις των κυμαινόμενων ενυπόθηκων δανείων αυξήθηκαν, με αποτέλεσμα πολλοί δανειολήπτες να μην μπορούν να ανταποκριθούν στις πληρωμές τους. Η υπερπροσφορά ακινήτων οδήγησε σε πτώση των τιμών, με αποτέλεσμα οι ιδιοκτήτες να βρεθούν με ενυπόθηκα δάνεια υψηλότερα από την αξία των ακινήτων τους (negative equity).

Πολλές τράπεζες και χρηματοοικονομικοί οργανισμοί που είχαν επενδύσει σε MBS κατέρρευσαν. Η **Lehman Brothers**, μια από τις μεγαλύτερες επενδυτικές τράπεζες, πτώχευσε το 2008. Η κυβέρνηση των ΗΠΑ και η Federal Reserve ανέλαβαν δράσεις για τη σταθεροποίηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος, συμπεριλαμβανομένων των προγραμμάτων διάσωσης (bailouts) και της ενίσχυσης της ρευστότητας. Κατ'επέκταση, η στεγαστική/χρηματοπιστωτική κρίση προκάλεσε μια παγκόσμια οικονομική ύφεση, συρρίκνωση του ΑΕΠ και μεγάλη χρηματοοικονομική αστάθεια.

• Το στεγαστικό στον ελλαδικό χώρο

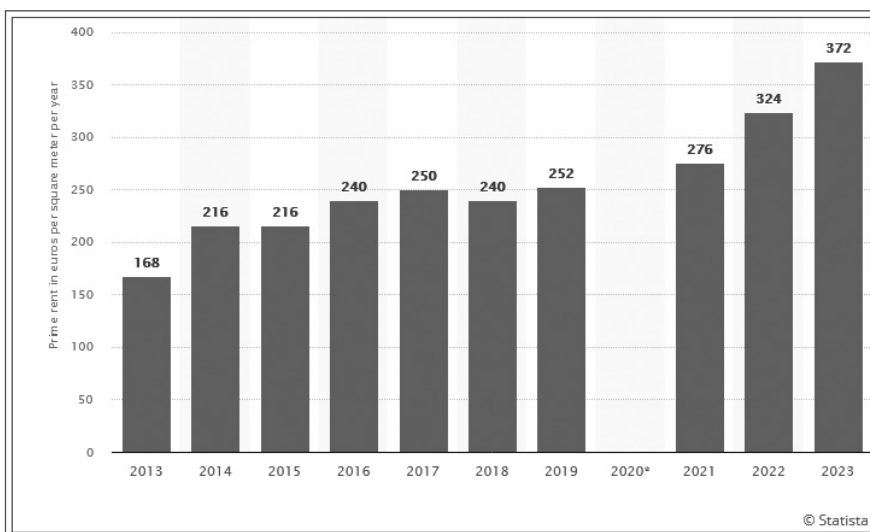
Η παρούσα κατάσταση αναφορικά με τη **στέγαση στον ελλαδικό χώρο** είναι αποτέλεσμα ενός συνδυασμού αυξανόμενων τιμών ακινήτων, περιορισμένης προσφοράς προσιτών κατοικιών, κοινωνικής επισφάλειας, της τουριστικοποίησης, και του κρατικού σχεδιασμού όσον αφορά την εισροή ξένου κεφαλαίου στην αγορά κατοικίας (Golden Visa). Σχετικά με το ζήτημα της κατασκευής και προσφοράς κατοικίας, **η κατασκευαστική δραστηριότητα έφτασε στο απόγειό της το 2005** με την έκδοση 66 χιλιάδων οικοδομικών αδειών, οι οποίες αντιστοιχούσαν σε 195 χιλιάδες κατοικίες. Έκτοτε η πτώση ήταν συνεχής, με αποτέλεσμα τα ιστορικά χαμηλά επίπεδα κατασκευαστικής δραστηριότητας την περίοδο 2012 και ύστερα, με ετήσια έκδοση αδειών που αντιστοιχεί σε 16 χιλιάδες κατοικίες κατ'έτος. Συνακόλουθα, μεταξύ της απογραφής 2001-2011 καταγράφεται αύξηση του αριθμού των κατοικιών κατά 917 χιλιάδες, ενώ την επόμενη δεκαετία 2012-2022 προστέθηκαν μόνο 155 χιλιάδες. Ταυτόχρονα, από την πλευρά της ζήτησης την περίοδο 2001-2011 καταγράφεται αύξηση του αριθμού των νοικοκυριών κατά 582 χιλιάδες, ενώ από το 2012 έως το 2022 υπολογίζουμε τη δημιουργία μόνο 197 χιλιάδων νοικοκυριών.

Επιπρόσθετα, όμως ένα νέο χαρακτηριστικό που έχει προκύψει τα τελευταία χρόνια είναι η αύξηση της ζήτησης κατοικιών λόγω **βραχυχρόνιας μίσθωσης**. Η ζήτηση αυτή, η οποία δρα προσθετικά στη ζήτηση για στέγαση στα εγχώρια νοικοκυριά, ανέρχεται πλέον σε 170 χιλιάδες κατοικίες.³⁹ Αυτό λοιπόν το έλλειμμα προσφοράς έναντι ζήτησης κατά περίπου 212 χιλιάδες κατοικίες είναι που έχει δημιουργήσει μια συσσω-

39. Ελληνική Αγορά Ακινήτων: Βαθιές και Δομικές Ανισορροπίες μεταξύ Προσφοράς και Ζήτησης, Τράπεζα Πειραιώς, Ιανουάριος 2024

ρευτική αποτίμηση των τιμών κατοικιών 14% πέρα και πάνω από την αύξηση που δικαιολογεί το επίπεδο ανάπτυξης των εισοδημάτων. Η ανωτέρω μελέτη καταλήγει ότι "Συνέπεια όλων αυτών είναι η αγορά ακινήτων να βρίσκεται στο σημείο του οικονομικού κύκλου όπου οι δυνητικοί αγοραστές είναι ακόμα διατεθειμένοι να αποδεχθούν τις ολοένα και αυξανόμενες απαιτήσεις των πωλητών, αλλά με εμφανή σημάδια κόπωσης προετοιμάζοντάς μας για την είσοδο στην επόμενη φάση το κύκλου όπου υψηλότερες τιμές θα συνοδεύονται από πτώση των συναλλαγών/αγοροπωλησιών."

Παράλληλα, μεταξύ του **2010 και του 2022, οι τιμές των ακινήτων σε όλο το μπλοκ των 27 κρατών μελών της ΕΕ εκτινάχθηκαν κατά 47%**, σύμφωνα με έκθεση της Eurostat για το 2023. Σε ορισμένες χώρες, μάλιστα, σχεδόν τριπλασιάστηκαν: Η Εσθονία κατέγραψε αύξηση 192%. Μόνο σε δύο κράτη μέλη, την Ιταλία και την Κύπρο, μειώθηκαν οι τιμές. Τα ενοίκια, εν τω μεταξύ, αυξήθηκαν κατά μέσο όρο 18% κατά την ίδια περίοδο, σημειώνοντας αύξηση σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ εκτός από την Ελλάδα (όπου αυξήθηκαν κατά 37% από το 2018). Επίσης, στην Ελλάδα το κόστος στέγασης για τα νοικοκυριά υπερβαίνει το 40% του διαθέσιμου εισοδήματος (Eurostat). Χαρακτηριστικά, η μέση ζητούμενη **τιμή ενοικίασης κατοικιών στην Ελλάδα αυξήθηκε κατά 8,0%** σε σχέση με το πρώτο τρίμηνο του 2023 και κατά 2,9% σε σχέση με το προηγούμενο τρίμηνο. Σε ό,τι αφορά την πώληση κατοικιών, η μέση ζητούμενη τιμή πώλησης αυξήθηκε κατά 11,4% σε σχέση με την αντίστοιχη περίοδο το προηγούμενο έτος και κατά 2,3% σε σχέση με το τέταρτο τρίμηνο του 2023 (σύμφωνα με στοιχεία της εταιρείας Spitogatos) .

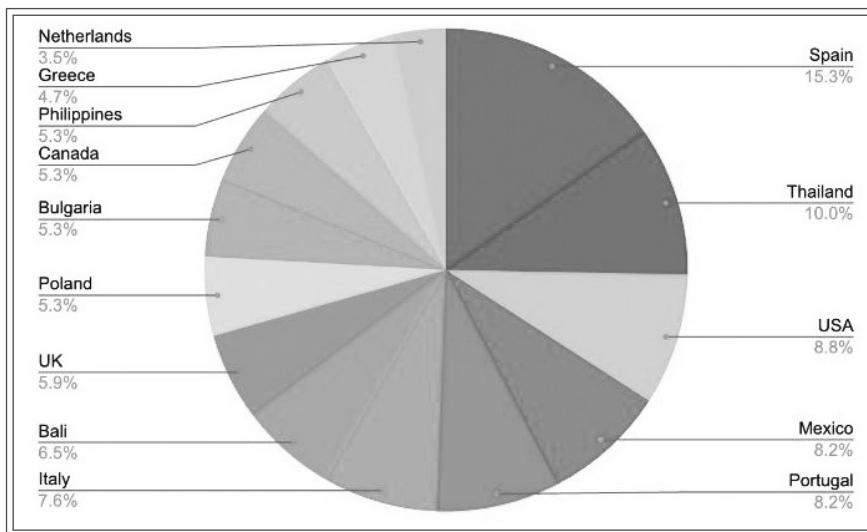

Διαγραμμα τιμής/τετραγωνικό/έτος ενοικίασης στην Αθίνα

Σε παραλληλία με το ζήτημα της προσφοράς και ζήτησης κατοικίας και την συνεπακόλουθη αύξηση των τιμών της, ιδιαίτερο στοιχείο στην Ελλάδα αποτελεί ο **υπερτουρισμός και η έξαρση της βραχυχρόνιας μίσθωσης**. Το 2023 υπήρχαν διαθέσιμα έως και 212.000 ακίνητα τύπου

Airbnb. Αυτό συνέβη τον Ιούλιο, που ήταν ο μήνας με τις περισσότερες καταχωρήσεις ακινήτων. Συγκριτικά με τον ίδιο μήνα το 2022, υπήρξε αύξηση 8,7% (στατιστικό δελτίο Μαρτίου – απολογισμός 2023, ΙΝΣΕΤΕ).

Παράλληλα με τη βραχυχρόνια μίσθωση, το πρόγραμμα χορήγησης **Golden Visa** με την απόκτηση ακινήτου ελάχιστης αξίας 250.000 ευρώ πρόσθεσε στην εγχώρια κτηματαγορά 1.035 αγοραπωλησίες ακινήτων το 2021, 938 το 2020, 3.535 το 2019, 1.833 το 2018, 959 το 2017, 488 το 2016, 421 το 2015, 338 το 2014 και 21 το 2013, που ήταν το πρώτο έτος εφαρμογής του προγράμματος. Το 2022 εκδόθηκαν 2.767 νέες άδειες επενδυτικής μετανάστευσης, αριθμός αυξημένος κατά 81% έναντι του 2021, όταν είχαν χορηγηθεί 1.525. Ωστόσο, ο αριθμός εξακολουθεί να υπολείπεται του 2019, όταν είχε σημειωθεί ιστορικό υψηλό. Εντός του 2022 υποβλήθηκαν συνολικά 4.264 αιτήσεις για την έκδοση νέων αδειών, αριθμός που μαζί με τις αιτήσεις ανανέωσης αυξάνεται σε 5.547. Αθροιστικά με το πρόγραμμα Golden Visa, το στεγαστικό ζήτημα επιβαρύνεται με την αύξηση των **ψηφιακών νομάδων**, καθώς όλο και περισσότεροι/ες ανεξάρτητοι/ες εργαζόμενοι/ες επιλέγουν χώρες με σχετικά χαμηλότερο κόστος διαβίωσης συγκριτικά πάντα με τις χώρες προσέλευσης.

Διάγραμμα προτίμησης χωρών για digital nomads

Όλα τα παραπάνω **σκιαγραφούν τη βάση πάνω στην οποία ξετυλιγεται το στεγαστικό ζήτημα στην Ελλάδα** και σε συνδυασμό με το υψηλό των επιτοκίων αλλά και την αθροιστική τάση των ιδιοκτητών / πωλητών να αυξάνουν το κέρδος τους, αποτυπώνουν τους λόγους της αύξησης των τιμών κατοικίας. Από τη μία, το πρόβλημα της μη διαθεσιμότητας κατοικιών και η ταυτόχρονη αύξηση της ζήτησης για βραχυχρόνια μίσθωση και από την άλλη η στρατηγική του εθνικού κρατικοκαπιταλιστικού συστήματος προώθησης του τουρισμού, αποτελούν την αφετηρία από την οποία οποιαδήποτε συζήτηση πάνω στο στεγαστικό ζήτημα οφείλει να εκκινεί. Το ελληνικό κεφάλαιο και η κρατική διαχείριση

μέσα στα χρόνια των μνημονίων επένδυσε σταθερά στην ολοένα και πιο απρόσκοπτη προώθηση του τουρισμού και την εισροή ξένων κεφαλαίων μέσα από μια σειρά ευνοϊκών για τα παραπάνω μέτρα από το 2011 έως και σήμερα. Με αυτό τον τρόπο μπορεί να δημιουργεί μια πλασματική εικόνα όπου η ανάπτυξη και η “ευημερία” έχουν αποτελέσει την νέα “κανονικότητα”, βάζοντας στην άκρη τα “δύσκολα χρόνια” που πέρασαν, αλλά στην πραγματική οικονομία οι ίδιες πολιτικές έχουν συντελέσει σε μια νέα συνθήκη όπου οι άνεργοι, τα χαμηλότερα αλλά ακόμα και τα μεσαία κοινωνικά στρώματα (όσα επιβιώνουν από εξαρτημένη εργασία) αδυνατούν να επιβιώσουν ή περιορίζονται σημαντικά λόγω του ανεβασμένου κόστους ζωής (στέγαση, τροφή, ενέργεια και σύστημα υγείας).

Σε αυτή τη δυναμική, το στεγαστικό ζήτημα εισήχθη μόλις πρόσφατα στην κρατική ρητορική, η οποία προσπαθεί να αποπροσανατολίσει την όποια κουβέντα γύρω από αυτό, ανάγοντάς το σε ένα ζήτημα που είτε (απλά) οφείλεται στην κερδοσκοπία των ιδιοκτητών ή σε εξωγενείς παράγοντες. Μέσα από την ανακινούμενη συζήτηση των **στεγαστικών δανείων** για το πρόγραμμα «Σπίτι μου»⁴⁰, ή **προγραμμάτων μερικής ανακαίνισης σπιτιών** τύπου «Ανακαινίζω-Νοικιάζω»⁴¹ η κρατική στεγαστική πολιτική δρα επί της ουσίας επικοινωνιακά. Με όρους που δεν ανταποκρίνονται ούτε στο εύρος της ζήτησης αλλά ούτε και στις τιμές της αγοράς -μετά τις ανατιμήσεις των ιδιοκτητών στα ακίνητα τους λόγω των μεγαλοεπενδυτών που κινούνται στο ελλαδικό κτιριακό απόθεμα- η κυβερνητική πολιτική υπηρετεί τα συμφέροντα της κτηματομεσιτικής και της οικοδομικής αγοράς, επιχειρώντας να βάλει στο παιχνίδι το κτιριακό απόθεμα γειτονιών που δεν έχει ακόμα «αξιοποιηθεί», εντείνοντας τον εκτοπισμό των σημερινών τους κατοίκων. Επιτελώντας τον νομοθετικό και εκτελεστικό βραχίονα μιας καπιταλιστικής κυριαρχίας και **προσπαθώντας να διατηρήσει μια οικονομική σταθερότητα, η εθνική κρατική διαχείριση ανά περιόδους αναπροσαρμόζει μέτρα σε νέα πεδία επιχειρώντας να μην διαταραχτεί η κυκλοφορία του χρήματος**. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, προσπαθεί να βρει τρόπους όπου δε θα διαταραχτεί η αυξανόμενη τουριστικοποίηση της ζωής μας, αλλά ταυτόχρονα θα είμαστε σε θέση να καταναλώσουμε και εμείς ανατροφοδοτώντας την κυκλοφορία του κεφαλαίου. Κάθε ενδεχόμενο μέτρο περιορισμού της δυσκολίας αντιμετώπισης του στεγαστικού ζητήματος εκκινεί και τερματίζει στη διατήρηση μιας μικρής δυνατότητας επιβίωσης και βασικής κατανάλωσης αγαθών των κατοίκων, χωρίς να θίγεται η βαριά βιομηχανία του ελληνικού κράτους, ο τουρισμός.

40. Για τη χορήγηση επονομαζόμενων χαμηλότοκων ή άτοκων δανείων σε νέα άτομα ή νέα ζευγάρια, με σκοπό την απόκτηση πρώτης κατοικίας με τη συμμετοχή της Δημόσιας Υπηρεσίας Απασχόλησης (Δ.ΥΠ.Α.) στη χρηματοδότηση των δανείων (Ν. 5006/2022, ΦΕΚ 239/Α/22.12.2022 και ΚΥΑ 189/2023, ΦΕΚ 1180/Β/2023).

41. Όπως αναφέρει η Καθημερινή, «το «Ανακαινίζω-Ενοικιάζω» αφορά τον εκσυγχρονισμό περίπου 12.500 κατοικιών και την επιδότηση θα λάβουν νέοι έως 39 ετών. Σύμφωνα με τον σχεδιασμό που έχει γίνει από τα αρμόδια υπουργεία, το πρόγραμμα θα προβλέπει επιδότηση έως 10.000 ευρώ ή έως 40% των δαπανών για την ανακαίνιση του σπιτιού το οποίο είτε θα αξιοποιηθεί από τον ιδιοκτήτη για τις στεγαστικές του ανάγκες είτε θα διατεθεί προς ενοικίαση.»

Απέναντι σε όλα τα παραπάνω και στις πρακτικές με τις οποίες η κρατική διαχείριση (του στεγαστικού) συνεχίζει να υποβαθμίζει τις ζωές μας, το ερώτημα παραμένει: **Πώς αντιμετωπίζουμε την επέλαση του κεφαλαίου σε κάθε πτυχή της καθημερινότητάς μας; Πώς αντιλαμβανόμαστε εμάς τις ίδιες μέσα σε μια πόλη που αλλάζει συνέχεια χωρίς εμάς; Πώς ξαναβρισκόμαστε, πώς αντιδρούμε και πώς ανοικοδομούμε τους χώρους μας;**

3. Αντιστάσεις

Μπαίνοντας στο τελευταίο μέρος αυτής της μπροσουράς, το κομμάτι των αντιστάσεων, βρισκόμαστε απέναντι στο εξής δίλημμα: Αμέτρητες εστίες αντιστάσεων στον εξευγενισμό επεκτείνονται χωρικά σε ολόκληρο τον κόσμο, αλλά και χρονικά, στο βάθος προηγούμενων ετών. Ακόμα και στην περίπτωση, μόνο, του ελλαδικού χώρου, όπως θα φανεί παρακάτω, οι επιλογές παραδειγμάτων αγώνα σε μία μπροσουρά τέτοιας έκτασης, θα αναγκαστεί να είναι μερική και όχι συνολική. Ποιά είναι λοιπόν τα κριτήρια επιλογής των αγώνων που θα αναφερθούν; Καταλαβαίνουμε πως αυτή η διαδικασία διαλογής δεν φέρει ουδέτερο πρόσημο, επομένως κρίνουμε απαραίτητο να εισάγουμε το συγκεκριμένο κεφάλαιο εξηγώντας το σκεπτικό με το οποίο τοποθετούνται ορισμένα παραδείγματα αγώνων.

Αρχικά πρέπει να επισημάνουμε ότι δεν επιχειρείται μία συνολική καταγραφή αντιστάσεων, καθώς όχι μόνο σε επίπεδο παγκόσμιου βεληνεκούς, αλλά ακόμα και στο επίπεδο του ελλαδικού και μόνο χώρου θα ήταν αδύνατο να συμπεριληφθεί ένας τόσο μεγάλος όγκος πληροφοριών. Πρέπει, άλλωστε να λάβουμε υπ' όψιν το γεγονός ότι μία ολοκληρωμένη κατάθεση ενός παραδείγματος αγώνα θα έπρεπε να συμπεριλάβει και τα «προεόρτια» του, άλλους προηγούμενους αγώνες, που έκαναν τον συγκεκριμένο εφικτό. Κανένας αγώνας, καμία αντίσταση δεν ξεκίνησε από το μηδέν. Ξεκινάμε, λοιπόν, από την παραδοχή ότι η συγκεκριμένη καταγραφή θα είναι μερική.

Μια μερική καταγραφή γεννά βέβαια και το ερώτημα του γιατί επιλέχθηκαν ορισμένα παραδείγματα έναντι άλλων. Η διαδικασία προτεραιοποίησης έγινε με βάση δύο κριτήρια που μεταξύ τους αλληλοδιαπλέκονται. Το **πρώτο κριτήριο έγινε με βάση τις διεκδικήσεις και τα μέσα των αγώνων που εντάσσονται θεματικά στο κομμάτι εξευγενισμός-αναπλάσεις-στεγάση-ελεύθεροι χώροι**. Επιλέξαμε παραδείγματα που συνδέονται μεταξύ τους περιεχομενικά στο επίπεδο των διεκδικήσεών τους, αλλά και στα μέσα που έχουν χρησιμοποιήσει. Το **δεύτερο κριτήριο έχει να κάνει με τη δική μας προσωπική και συλλογική εγγύτητα σε ορισμένους από τους αγώνες αυτούς**, είτε διότι έτυχε να βρεθούμε μέσα τους ή στις παρυφές τους, είτε διότι μάθαμε για αυτούς μέσα από προσωπικές αναζητήσεις.

Σκοπός μας ωστόσο είναι να αναδείξουμε μία αγωνιστική συνέχεια,

ένα **νήμα αντιστάσεων** που –παρ' ότι τα υποκείμενά τους μπορεί να μην έχουν έρθει σε επαφή- **συνθέτει ένα μωσαϊκό το οποίο πρέπει να αναδειχθεί ως τέτοιο**. Αφενός, γιατί έχει σημασία να καταδειχθούν οι ομοιότητες των τρόπων με τους οποίους επιβάλλεται ο **εξευγενισμός, αποτελώντας μια συστηματική, οργανωμένη, σχεδόν τυποποιημένη στρατηγική κράτους και κεφαλαίου**. Αναγνωρίζοντας τις συνέχειες αυτής της στρατηγικής, είναι πιο εφικτό να βρούμε τις αδυναμίες της, τα κενά της, τα σημεία στα οποία μπορούμε να δημιουργήσουμε ρήγματα. Ταυτόχρονα, αναδεικνύοντας τις ποικίλες αντιστάσεις σε διαφορετικά μήκη και πλάτη απέναντι στη λεηλασία της καθημερινής ζωής, μπορούμε να εντοπίσουμε **κοινές πρακτικές αγώνα, όπως για παράδειγμα οι ανοιχτές συνελύσεις, τα σαμποτάζ, οι αρνήσεις πληρωμών**. Οι ιδιαιτερότητες, από την άλλη, της κάθε περίπτωσης σε επίπεδο επιβολής αλλά και αντίστασης είναι εκεί για να μας δώσουν ιδέες ώστε να επινοήσουμε νέους και δημιουργικούς τρόπους αντίστασης σε έναν κόσμο που αλλάζει διαρκώς.

Στα παραδείγματα που παρατίθενται συμπεριλαμβάνονται αγώνες από τα κάτω, **αντιθεσμικοί και ακηδεμόνευτοι**, αλλά και αγώνες που σε ένα βαθμό συμπεριέλαβαν και πιο θεσμικά στοιχεία. Θεωρούμε ότι έχει σημασία να κατατεθούν όλοι αυτοί οι αγώνες, παρ' ότι δεν χρησιμοποιήσαν όλοι τα μέσα που θα προκρίναμε εμείς. Η πραγματικότητα μάλιστα έχει δείξει ότι υπάρχουν ζώνες συνύπαρξης μεταξύ θεσμικού και αντιθεσμικού σε αγώνες για το χώρο ή τη στέγαση και παραμένει ζήτημα πολιτικής απόφασης, σύγκρουσης σκεπτικών και περιεχομένων το πρόσημο που εν τέλει αυτοί θα πάρουν. Για παράδειγμα, κάποιες φορές τα μέσα που χρησιμοποιούνται μπορεί να μην είναι θεσμικά (π.χ. η ανοιχτή συνέλευση), αλλά να πλαισιώνονται από υποκείμενα ή φορείς που φέρουν θεσμικά χαρακτηριστικά (π.χ. μέλη κομμάτων, σύλλογοι κλπ.). Σκοπός μας δεν είναι να μηδενίσουμε την σημασία των αγώνων που έχουν διεξαχθεί με διαφορετικούς όρους, αλλά να καταθέσουμε την δική μας κριτική τοποθέτηση και πρόταση σε σχέση με το ποιά μέσα αγώνα προτάσσουμε. Παρακάτω, λοιπόν, θα υποστηρίξουμε πως οι αγώνες που βασίζονται σε οριζόντιες και αδιαμεσολάβητες σχέσεις είναι αυτοί που, όπως έχει φανεί, έχουν την μεγαλύτερη προοπτική.

3.1. Παραδείγματα αντιστάσεων στο εξωτερικό

Στη συνέχεια θα αναφερθούμε σε παραδείγματα αγώνων για την κατοίκηση και τους ελεύθερους χώρους σε διαφορετικά σημεία του πλανήτη. Κάθε παράδειγμα εντάσσεται σε διαφορετικά ιστορικά, πολιτικά, κοινωνικά και κινηματικά συμφραζόμενα. Άλλωστε, έχοντας αναλύσει σε εκτενή βαθμό το ιστορικό παράδειγμα της χωροταξικής διαμόρφωσης της κατοίκησης στον ελλαδικό χώρο, έχει σημασία να επισημάνουμε ότι τα παραδείγματα που ακολουθούν αναφέρονται σε πολύ διαφορετικές συνθήκες.

Κατηγοριοποιούμε τους παρακάτω αγώνες με βάση τις θεματικές της **κατοίκησης** και της **διεκδίκησης δημόσιων/ελεύθερων χώρων**, για να διευκολύνουμε την ανάγνωση. Παρ' όλα αυτά, όπως θα φανεί, σε πολλές περιπτώσεις οι αγώνες αυτοί διασυνδέονταν στο πλαίσιο της κάθε γειτονιάς, χωρίς να διαχωρίζονται μεταξύ τους. Άλλωστε, ξέρουμε πολύ καλά ότι ο εξευγενισμός στρατηγικά επιτίθεται ταυτοχρόνως στη στέγη και στους ελεύθερους χώρους.

• Κατοίκηση

Αγώνες για τη στέγη μπορούμε να ανιχνεύσουμε αρκετές δεκαετίες πίσω. Στο **Μιλάνο**⁴² το 1968, όταν οι οικογένειες των εργατικών συνοικιών Quarto Oggiaro, ήρθαν αντιμέτωπες με αυξήσεις ενοικίων, δημιουργήσαν ένωση ενοικιαστών και περίπου 700 οικογένειες ξεκίνησαν ολική απεργία ενοικίου.⁴³ Στη συνέχεια, αρνούμενοι να συνάψουν οποιαδήποτε συμφωνία με πολιτικά κόμματα, με όπλα τους την αυτοοργάνωση και τα δίκτυα αλληλεγγύης, προχώρησαν σε ένα μαζικό κίνημα καταλήψεων στέγης. Όταν το κράτος παραχώρησε κάποια σπίτια σε κάποιες οικογένειες, αυτές αρνήθηκαν να τα δεχτούν μέχρι να παραχωρηθούν σπίτια σε όλους ανεξαιρέτως. Την ίδια περίπου περίοδο, στο **Kirkby**⁴⁴ της Αγγλίας, η αύξηση των ενοικίων συνάντησε την αντίσταση 3000 κατοίκων οι οποίοι προχώρησαν σε 14μηνη στάση πληρωμών.

Περνώντας στο σήμερα, οι αυξήσεις των ενοικίων συνδέονται όλο και συχνότερα με την τουριστικοποίηση μιας πόλης. Η **Βαρκελώνη** αποτελεί ένα ακόμη παράδειγμα βίαιου εκτοπισμού, αλλαγών χρήσης, τουριστικοποίησης και ανάπτυξης. Στη γειτονιά της Vallcarca η αναρχική συνέλευση γειτονιάς Heura Negra, οργανώνεται με στόχο το άνοιγμα σπιτιών για καταλήψεις στέγης και την στήριξη σε περίπτωση εκκενώσεων και καταστολής. Η γειτονιά της Raval στη Βαρκελώνη, είναι επίσης ένα πολύ τεταμένο πεδίο. Εκεί μπορούμε να εντοπίσουμε διεκδικήσεις με θεσμικό χαρακτήρα, όπως την περίπτωση του Sindicat d'Habitatge del Raval ("Συνδικάτο κατοίκων Ραβάλ"), που από το 2020 κινητοποιείται με δικαστικές μάχες ενάντια στα αρπακτικά funds του real estate⁴⁵.

Εντοπίζουμε, όμως και μη-θεσμικές περιπτώσεις, όπως η συνέλευση Raval Rebel, μία συνέλευση γειτονιάς, η οποία έχει ως κύριο στόχο την οργάνωση και υπεράσπιση των καταλήψεων στέγης. Το κύμα αντι-

42. Πηγή: <https://unrealestate.noblogs.org/>

43. Η αλληλεγγύη μεταξύ των κατοίκων φάνηκε χαρακτηριστικά όταν σε μία απόπειρα έξωσης μίας οικογένειας από το σπίτι της χρειάστηκαν περίπου 500 αστυνομικοί για να την πετύχουν.

44. Πηγή: "Behind the Rent Strike", διαθέσιμο στο <https://unrealestate.noblogs.org/>.

45. Συγκεκριμένα, ενάντια στη Blackstone η οποία μερικά χρόνια πριν μπήκε σαν λαίλαπα στην αγορά ακινήτων της Βαρκελώνης, αγοράζοντας πλήθος κατοικιών κάτω από τις τιμές της αγοράς. Αφορμή για την περαιτέρω κινητοποίηση του 2020 από το «Συνδικάτο κατοίκων Ραβάλ» ήταν μια από αυτές τις κατοικίες που στέγαζε 10 οικογένειες, στις οποίες ανακοινώθηκε πως έχουν διορία 2 εβδομάδων να εγκαταλείψουν το χώρο. Η ανοιχτή μαζική καμπάνια και η δικαστική μάχη που ακολούθησαν οδήγησαν στην δικαίωση των οικογενειών, οι οποίες παρέμειναν στο σπίτι τους έναντι κοινωνικού ενοικίου, μέρος του οποίου θα καταβάλλει ο δήμος.

Η Vallcarca δεν πωλείται! Δεν είναι γειτονιά για κερδοσκόπους

τουριστικών διαδηλώσεων και η πίεση που έχει ασκηθεί, οδήγησε στην κατοχύρωση νομικών περιορισμών κατά της βραχυχρόνιας μίσθωσης, και πλέον στη Βαρκελώνη δεν δίνονται άλλες άδειες μέσω Airbnb ή άλλης πλατφόρμας. **Ακόμα πιο πρόσφατα το δημοτικό συμβούλιο ανακοίνωσε πως οι άδειες για 10.101 τουριστικά διαμερίσματα στην Βαρκελώνη θα λήξουν μέσα στα επόμενα 4 χρόνια-μέχρι το Νοέμβριο του 2028.**⁴⁶ Στη Βαλένθια, η γειτονιά του Cabanyal (παλιά γειτονιά ψαράδων) οι κάτοικοι (κυρίως εργάτες, μετανάστες και ρομά), αντιμέτωποι με τον εκτοπισμό λόγω της τουριστικοποίησης, προχώρησαν σε δημιουργία συνέλευσης γειτονιάς (Espai Veinyal del Cabanyal) και απαντούν με αυτοοργάνωση: μαζικές καταλήψεις στέγης, κάποιες από τις οποίες και πολιτικές, συλλογικές κουζίνες και εκδηλώσεις, καθώς και δράσεις ενάντια στις εξώσεις και στα έργα ανάπλασης⁴⁷.

Στο **Kreuzberg του Βερολίνου** στην Γερμανία, μια γειτονιά με κατοίκους τουρκικής κυρίως καταγωγής, εδώ και κάποια χρόνια ενοικιαστές εκτοπίζονται μέσω της εκρηκτικής αύξησης των ενοικίων, των αλληπάλληλων επενδύσεων και της βραχυχρόνιας μίσθωσης. Η πιο μαζική από τις πρωτοβουλίες των κατοίκων είναι η *Bizim Kiez*⁴⁸, η οποία οργανώνει κινήσεις με άξονα την ενδυνάμωση και την προστασία της κοινότητας, καθώς και παρεμβάσεις μπλοκαρίσματος επενδύσεων που στοχεύουν σε πολυτελείς κατοικίες. Στην πρωτοβουλία αυτή έχουν συναντηθεί από πιο ριζοσπαστικά μέχρι και πιο θεσμικά κομμάτια κόσμου, αλλά η *Bizim Kiez* αποφάσισε να αποστασιοποιηθεί από πιο επιθετικές κατευθύνσεις⁴⁹. Σε μια προσπάθεια αφομοίωσης του πλήθους περισσότερο ή

46. Πηγή: <https://www.news247.gr/kosmos/varkeloni-katargountai-ola-ta-touristika-diamerismata-mexri-to-2028/>

47. Συγκριμένα, ενάντια στην προέκταση της λεωφόρου Blasco Ibanez, που θα συνδέει τη γειτονιά με άλλες γειτονιές του κέντρου.

48. "Η γειτονιά μας", σε μια μίξη τούρκικων και γερμανικών. Πήρε το όνομά της από το κλείσιμο του μικρού εμβληματικού μπακάλικου της γειτονιάς Bizim Bakka.

Πηγή: <https://lowerclassmag.com/2018/04/24/bizim-leaks-die-manager-der-befriedung/>

49. Πηγή: <https://linksunten.mirrors.autistici.org/node/205341/index.html>

λιγότερο αντιθεσμικών κινήσεων που έχουν λάβει χώρα στο Βερολίνο για ζητήματα εξευγενισμού και πρόσβασης στην κατοικία, αξίζει να αναφερθεί το δημοψήφισμα που έλαβε χώρα το 2021 (και διεξήχθη από το δήμο της πόλης ως “λύση” τους στεγαστικού προβλήματος) με ερώτημα για το αν θα απαλλοτριωθούν 240.000 διαμερίσματα σε χαμηλότερη τιμή από αυτήν της αγοράς από τις μεγαλύτερες εταιρείες ακινήτων, που ονομάζονται μεγαλοϊδιοκτήτες (mega-landlords)⁵⁰. Παρότι το 56% των κατοίκων ψήφισε υπέρ της απαλλοτρίωσης, δείχνοντας το εύρος του στεγαστικού προβλήματος στην πόλη, το μέτρο αυτό δεν ήταν δεσμευτικό και δεν προχώρησε.

Ακόμα πιο μακριά, στο ανατολικό Χάρλεμ, στο Μανχάταν της **Νέας Υόρκης**, οι κάτοικοι του El Barrio, για να αντιμετωπίσουν την υποβάθμιση της γειτονιάς τους οδηγήθηκαν σε μια λογική κοινοτικής αυτοοργάνωσης, και μέχρι το 2008 το κόστος ζωής ήταν ακόμη βιώσιμο. Έκτοτε, οι τιμές των ενοικίων έχουν καταλήξει να αυξάνονται μέχρι και 250%, ενώ, στην ευρύτερη περιοχή του Χάρλεμ, με την ανοικοδόμηση πολυτελών πολυκατοικιών να έχει ξεκινήσει ήδη από το 2000, είχαν εγκαταλειφεί μέχρι το 2005, 32500 αφροαμερικανοί κάτοικοι ενώ είχαν εγκατασταθεί σε αυτή 22800 λευκοί. Ο αγώνας ενάντια στον εκτοπισμό των κατοίκων συνεχίζεται μέχρι και σήμερα: εκτός από πρωτοβουλίες οι οποίες διοργανώνουν υπαίθριες εκδηλώσεις και συνελεύσεις για την ενημέρωση και την ενδυνάμωση της κοινότητας, διαδηλώσεις, μπλοκαρίσματα εξώσεων, στο “Barrio” λειτουργεί εδώ και χρόνια κοινοτικό ταμείο που επιχειρεί να αγοράζει ακίνητη περιουσία με σκοπό να την κρατήσει υπό τον έλεγχο της κοινότητας και να διατηρεί τα ενοίκια σε προσβάσιμα για τους κατοίκους επίπεδα.

• Παράρτημα

Νομικές ρυθμίσεις-περιορισμοί στις βραχυχρόνιες εκμισθώσεις σε ευρωπαϊκές πόλεις

Το καλοκαίρι του 2019, σε κοινή επιστολή προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή **το Άμστερνταμ, η Βαρκελώνη, το Μπορντό, οι Βρυξέλλες, η Κρακοβία, το Μόναχο, το Παρίσι, η Βαλένθια και η Βιέννη** ανέφεραν ότι η «εκρηκτική ανάπτυξη» των βραχυπρόθεσμων μισθώσεων πρέπει να βρεθεί στην ατζέντα των Ευρωπαϊκής Επιτροπής, καθώς, όπως υπογράμμισαν στην επιστολή τους, η ραγδαία εξάπλωση της Airbnb και άλλων υπηρεσιών βραχυχρόνιας μίσθωσης, αλλοίωσαν την εικόνα ολόκληρων περιοχών από τα μεγάλα κύματα τουριστών και εκτόξευσαν τα ενοίκια, με αποτέλεσμα να κρίνονται απαγορευτικά για τους μόνιμους κατοίκους, ή να γίνεται εξαιρετικά δύσκολη η ανεύρεση μόνιμης στέγης στις γειτονικές των προαναφερθεισών ευρωπαϊκών πόλεων. «Οι ευρωπαϊκές πόλεις πιστεύουν ότι τα σπίτια πρέπει να χρησιμοποιούνται πρωτίστως ως κατοικίες» σημειώνονταν μεταξύ άλλων στην κοινή επιστολή⁵¹.

50. Πηγή: <https://www.ot.gr/2021/09/26/epikairothta/verolino-istoriko-dimopsifisma-gia-tin-apallotriosi-240-000-diamerismaton/>

51. Πηγή: https://techcrunch.com/2021/09/29/eu-considers-single-rules-for-regulate-vacation-rental-platforms/?gucce_referrer=aHR0cHM6Ly93d3cuYmluZy5jb20v&gu

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία πολλές ευρωπαϊκές πόλεις με μεγάλη τουριστική κίνηση, έχουν προωθήσει μεμονωμένα τις δικές τους ρυθμίσεις: Στο Άμστερνταμ⁵² η εκμίσθωση ακινήτου μέσω Airbnb ή άλλη πλατφόρμα επιτρέπεται μόνο έως 30 ημέρες και σε τρεις περιοχές έχει απαγορευτεί εντελώς.

Στο Λονδίνο⁵³ και στο Ρέικιαβικ⁵⁴ η εκμίσθωση σπιτιού επιτρέπεται μόνο για 90 μέρες το χρόνο. Στη Γλασκόβη επιτρέπεται μόνο η εκμίσθωση δωματίου σε διήμερισμα σε κτίριο με κοινή είσοδο. Στο Παρίσι⁵⁵ επιτρέπεται μόνο 120 μέρες το χρόνο. Στη Βαρκελώνη⁵⁶ δεν δίνονται πια άλλες άδειες. Στην Πάλμα Ντε Μαγιόρκα⁵⁷ έχουν απαγορευτεί οι βραχυχρόνιες μισθώσεις σε περιοχές κατοικίας. Στην Αθήνα δεν ισχύουν παρόμοιες απαγορευτικές ρυθμίσεις. Σύμφωνα με τον Σύλλογο Οικονομίας Διαμοιρασμού, τη θεσμική έκφραση των εταιρειών και των φυσικών προσώπων στην Ελλάδα που ασχολούνται με την επαγγελματική δραστηριότητα της βραχυχρόνιας μίσθωσης, στην Αττική, το ποσοστό των κατοικιών τα οποία έχουν διατεθεί προς βραχυχρόνια μίσθωση ανερχόταν ήδη από το 2020 στο 5%.

• Διεκδικήσεις ελεύθερων χώρων ενάντια στις αναπλάσεις

Όπως είπαμε και παραπάνω, **ο ξευγενισμός στρατηγικά επιτίθεται ταυτοχρόνως στη στέγη και στους ελεύθερους χώρους**, με αποτέλεσμα οι αγώνες ενάντια στον εκτοπισμό των κατοίκων και τον αποκλεισμό συχνά να συνδυάζονται.⁵⁸ Στη συνέχεια, θέλουμε να εστιάσουμε κυρίως στους αγώνες που έχουν διεκδικήσει την ελεύθερη πρόσβαση στους δημόσιους χώρους, οι οποίοι στα πλαίσια του ξευγενισμού αναπλάθονται, εμπορευματοποιούνται και ιδιωτικοποιούνται.

Στην Τουρκία, κυρίως στην **Κωνσταντινούπολη**, μεταξύ 2011-2016 οι τιμές των σπιτιών διπλασιάστηκαν, στα πλαίσια ενός κεντρικού σχεδιασμού του τουρκικού κράτους εδώ και 50 χρόνια, ο οποίος συνδέει την ανοικοδόμηση της πόλης με την κατασκευή της τουρκικής εθνικής ταυτότητας, ενώ παράλληλα προωθεί την τουριστικοποίηση. Εκτός των

.....
 ce_referrer_sig=AQAAAGVUI1sA6y7GJPSdem65WDWnlYVBlrV-Fmu5usahzA4fvvLHzJ8Og
 e5c9YkddV92uTplsioQqAmfK-2wM7rPUad7w i8rf3xW2ftw ac73z0VgSfEstslr4EwMiyamIt-
 zlv8dFD0XgfGLWiVefbBQRGXV rrVAG-bsv dZwkM& guc consent skip=1719750152

52. Πηγή: <https://www.dutchnews.nl/2023/05/amsterdam-was-wrong-to-ban-airbnb-rentals-in-three-areas-court/>

53. Πηγή: <https://www.theupperkey.com/post/the-rules-and-regulations-of-short-term-letting-in-london>

54. Πηγή: <https://reykjavik.is/en/lodging-establishments>

55. Πηγή: <https://www.theupperkey.com/post/the-rules-and-regulations-of-short-term-letting-in-paris>

56. Πηγή: <https://www.nytimes.com/2021/09/22/travel/barcelona-airbnb.html>

57. Πηγή: <https://property-lawyers.com/rental-licence-this-year/>

58. Για παράδειγμα, στη γειτονιά Vallcarca της Βαρκελώνης που αναφέρθηκε προηγουμένως, πέρα από τις καταλήψεις στέγης οι κάτοικοι οργάνωσαν πρόσφατα μία παρέμβαση στο πάρκο Guell, ένα από τα πάρκα της γειτονιάς που έχει ιδιωτικοποιηθεί πλήρως, ενάντια στην διοργάνωση επίδειξης μόδας της Louis Vuitton εκεί.

τειχών της πόλης, υπάρχουν πολλές φτωχογειτονιές ("Gecekondu"), όπου ζουν κυρίως Κούρδοι, Αλεβίτες και Ρομά. Οι κάτοικοι των Gecekondu οργανώνονται σε επίπεδο κοινότητας, με δίκτυα αλληλεγγύης και συλλογές τροφίμων. Πρόκειται για γειτονίες με ριζοσπαστική ιστορία⁵⁹ και οργάνωση της καθημερινής ζωής, οι κάτοικοι των οποίων, τελικά, θα είναι από τους πρώτους που θα αντισταθούν στα σχέδια ανάπτυξης, συμμετέχοντας σε μαζικούς αγώνες⁶⁰. Η πλατεία Ταξίμ αποτελεί ένα τρανταχτό παράδειγμα. Με αφορμή την επικείμενη ανέγερση ενός εμπορικού κέντρου, κόσμος κατέλαβε το πάρκο Γκεζί, το οποίο κολλεκτιβοποιήθηκε για είκοσι μέρες και απέκτησε πολιτική και κοινωνική ζωή, με εκδηλώσεις, συλλογικές κουζίνες, συζητήσεις. Διαδηλώσεις και συγκρούσεις εξαπλώθηκαν σε όλη τη χώρα, ενώ η καταστολή που ακολούθησε ήταν τεράστια, αθροίζοντας πέντε θανάτους (μεταξύ των οποίων και ο δεκαπεντάχρονος Μπερκίν Ελβάν) και 7.500 χιλιάδες τραυματίες.

Από τις διαδηλώσεις της πλατείας Ταξίμ

Οι φτωχογειτονιές Gecekondu της Τουρκίας, παρ' ό τι μακριά, θυμίζουν το παράδειγμα κατοίκησης στις φαβέλες της Βραζιλίας. Στο **Πιο ντε Τζανέιρο**, ο εξευγενισμός της πόλης έχει κυρίως συνδυαστεί με το Mudial το 2014 και τους Ολυμπιακούς αγώνες το 2016. Η στοχοποίηση των φαβελών, με στόχο την εκκαθάριση της πόλης, αποτέλεσε βασικό σημείο εξωραϊσμού της εικόνας της πόλης, που με τη σειρά της φέρνει στο νού μας, τηρουμένων πάντα των αναλογιών, την καταστολή που έφεραν οι Ολυμπιακοί Αγώνες το 2004 στην Ελλάδα. Μετά τον εκτοπισμό κατοίκων από τα σπίτια τους στις φαβέλες του Ρίου, η μεσαία τάξη ξεκίνησε να αγοράζει τη φτηνή αυτή γη. Τα έργα για το Mudial και τους Ολυμπιακούς, αλλά και οι αυξήσεις στα ΜΜΜ, οδηγούν μεγάλο κομμάτι των εκτοπισμένων σε μεγάλες πορείες το 2013. Ένα χρόνο μετά, οι εκτοπισμένοι της φαβέλας Alemão καταλαμβάνουν μαζικά εργοστάσια

59. Ήταν σε αυτές τις γειτονίες που τις δεκαετίες '60-'80 ξεπήδησαν διάφορες επαναστατικές οργανώσεις.

60. Πηγή: <https://sub.media/trouble-12-there-goes-the-neighbourhood/>

και δημιουργούν κοινότητες αγώνα⁶¹. Η αντίσταση και η δυναμική υπεράσπιση της κατάληψης Aldeia Maracana⁶², η οποία αποτελεί σύμβολο και τόπο αγώνα των ιθαγενών που ζουν στο Ρίο, συνεχίζεται μέχρι και σήμερα παρά το γεγονός ότι εκκενώθηκε και κατεστάλη με αφορμή τους Ολυμπιακούς αγώνες του 2016, καθώς «για κακή της τύχη» βρίσκεται ακριβώς δίπλα στο στάδιο Maracana.

• Τα μέσα αγώνα ως σημείο σύνδεσης

Αναμφίβολα, τα παραδείγματα που αναφέρθηκαν παραπάνω εντάσσονται σε πολύ διαφορετικά μεταξύ τους ιστορικά και κοινωνικά συμφραζόμενα, τα οποία διαμορφώνουν τις ιδιαίτερες κάθε φορά συνθήκες μέσα στις οποίες οι αντιστάσεις παίρνουν σάρκα και οστά. Διαβάζοντάς τα ως κομμάτια ενός ψηφιδώτου ποικίλων αντιστάσεων, μπορούμε να διακρίνουμε ποιά ήταν εκείνα τα κοινά μέσα αγώνα που επιστρατεύθηκαν από τις καταπιεσμένες, απελευθερώνοντας τις εκάστοτε κοινωνικές δυναμικές. Με κύριο όχημα την αυτοοργάνωση, οι αντιστάσεις αυτές κυμάνθηκαν μεταξύ πρακτικών όπως οι απεργίες ενοικίου και οι καταλήψεις στέγης, συχνά με το όργανο της ανοιχτής συνέλευσης ή/και με διάφορες μορφές κοινοτήτων αγώνα. Τέλος, τα σαμποτάζ, οι πορείες και οι συγκεντρώσεις που συναντάμε σε όλα σχεδόν τα παραδείγματα, δείχνουν πως τις περισσότερες φορές όπλο των εκμεταλλευόμενων δεν είναι άλλο παρά ο δρόμος.

3.2. Αντιστάσεις στον ελλαδικό χώρο

Όπως αναφέραμε και παραπάνω, κανένας αγώνας δεν ξεκίνησε από το μηδέν. Κανένας αγώνας δεν θα ήταν εφικτός εάν δεν υπήρχαν τα «προεόρτια» του: ένας άλλος αγώνας πριν κάποια χρόνια στην ίδια γειτονιά, μία παρελθούσα ανοιχτή συνέλευση που άφησε πίσω τις πολιτικές εκείνες σχέσεις που ενεργοποιήθηκαν εκ νέου στην έκτακτη συνθήκη ή ένα παράδειγμα αγώνα από άλλους τόπους και γειτονίες που μετέδωσε την σπίθα. Παρακάτω θα αναφέρουμε **μερικά παραδείγματα αντιστάσεων στον ελλαδικό χώρο**, αφήνοντας απ' έξω αυτόν τον παράγοντα, τα «προεόρτια», για λόγους συντομίας. Αναγνωρίζουμε όμως πως κάθε ένα από τα παραδείγματα που κατατίθενται δεν είναι παρά κομμάτι της ιστορικής συνέχειας, του περίπλοκου αυτού νήματος αντιστάσεων που προσπαθούμε να ιχνηλατήσουμε.

• Διεκδικήσεις δημόσιων/ελεύθερων χώρων

Ξεκινώντας, λοιπόν, την προσπάθεια να ξετυλίξουμε αυτό το κουβάρι θα εστιάσουμε σε μερικές περιπτώσεις κατά τις οποίες οι κάτοικοι, μέσα κυρίως από το όργανο της ανοιχτής συνέλευσης διεκδίκησαν την

61. Πηγή: <https://bastards.espinblogs.net/>

62. Πηγή: <https://rioonwatch.org/?p=50361>

ελεύθερη πρόσβαση και χρήση δημόσιων χώρων πρασίνου, λόφων και πλατειών.

Λόφος Φιλοπάππου

Η ιστορία αγώνων των κατοίκων από τις περιοχές των Πετραλώνων, Θησείου και Κουκακίου για την διεκδίκηση του λόφου Φιλοπάππου, ως ενός ελεύθερου χώρου, ξεκινάει από το 2002, όταν η Ανώνυμη Εταιρεία Ενοποίησης Αρχαιολογικών Χώρων Αθήνας (ΕΑΧΑ ΑΕ), το Υπουργείο Πολιτισμού αλλά και ο Δήμος της Αθήνας, ενόψει των Ολυμπιακών Αγώνων, ήθελαν να περιφράξουν με κάγκελα, να επιβάλλουν εισιτήριο, να ανοίξουν δρόμους και να τον εμπορευματοποιήσουν με υπαίθριες εκθέσεις γλυπτικής, θέατρα τύπου Λυκαβηττού, αναψυκτήρια και μαγαζιά. Οι κάτοικοι από τον Νοέμβριο του 2002 έχουν αναπτύξει ένα πολύμορφο και μαζικό κίνημα για την υπεράσπιση του λόφου, με πολλές νίκες. Μέσα από ανοιχτές συνελεύσεις, πορείες, διαμαρτυρίες, ημερίδες, δενδροφυτεύσεις, ριζιμο κάγκελων και έμπρακτη αμφισβήτηση των καταστροφικών επεμβάσεων έχουν καταφέρει να μείνει προσβάσιμος για όλο το εικοσιτετράωρο χωρίς περιφράξεις και άλλου είδους εμπορική εκμετάλλευση και ο αγώνας τους συνεχίζεται μέχρι και σήμερα.

Ελληνικό

Λίγο καιρό αφότου έφυγε το αεροδρόμιο από το Ελληνικό, ξεκίνησε η προοπτική της ιδιωτικοποίησής του και της εκμετάλλευσής του χώρου από αρκετές επενδυτικές εταιρείες. Απέναντι στις λογικές της εμπορευματοποίησης του χώρου, συνελεύσεις κατοίκων, αλλά και η ίδια η δημοτική αρχή στάθηκε ενάντια σε αυτές, μέσα από μια επιτροπή αγώνα αλλά και πρωτοβουλιακά σχήματα, προτάσσοντας τη δημιουργία μητροπολιτικού πάρκου. Ταυτόχρονα, τα ίδια υποκείμενα αγωνίστηκαν ενάντια στις περιφράξεις των παραλιών από τα γνωστά νυκτερινά κέντρα και beach bars που βρισκόταν στην περιοχή, με αποτέλεσμα να γκρεμιστούν οι περιφράξεις και οι παραλίες να δοθούν ξανά στους κατοίκους. Ο αγώνας όμως ενάντια στην εμπορευματοποίηση του χώρου του πρώην αεροδρομίου περιελάμβανε περισσότερο θεσμικά μέσα (λόγω και της εμπλοκής του ίδιου του Δήμου Ελληνικού), παρά τις ενίοτε πιο δυναμικές αντιδράσεις. Την τελευταία δεκαετία με την αλλαγή της δημοτικής αρχής, την υπογραφή συμβάσεων με γνωστές κατασκευαστικές εταιρείες για την εκμετάλλευση του χώρου και την εκκίνηση των κατασκευαστικών έργων, οι αντιδράσεις των κατοίκων έχουν χάσει την αρχική τους δυναμική, αποδεικνύοντας ότι η εμπλοκή των θεσμικών παραγόντων στις διαδικασίες αποδυνάμωσε την προοπτική ενός μακροχρόνιου αγώνα. Ελάχιστες εξαιρέσεις στο παραπάνω σκηνικό αποτελούν προσπάθειες που έγιναν από συλλογικότητες των νοτίων προαστίων με οριζόντια και ακηδεμόνευτα χαρακτηριστικά έτσι ώστε να ανακινήσουν το ζήτημα. Παρότι το συγκεκριμένο παράδειγμα αντιστάσεων δεν είχε εκκίνηση από οριζόντιες διαδικασίες (εφόσον υπήρχε εμπλοκή της τότε δημοτικής αρχής), αποτελεί ένα παράδειγμα της δυνα-

μικής που αναπτύσσεται και της μαγιάς που δημιουργείται έτσι ώστε να αναπτυχθούν πιο κινηματικές διαδικασίες.

Πάρκο Δρακόπουλου

Η υπεράσπιση του πάρκου Δρακόπουλου έχει ξεκινήσει από το 2022, όταν η εταιρία Unison Facilities Services, στα πλαίσια της προνομιακής της σχέσης με το Δήμο Αθηναίων, ανέλαβε την εργολαβία για την υλοποίηση έργου το οποίο προέβλεπε τσιμέντωμα και κόψιμο δέντρων του πάρκου. Η Ανοιχτή συνέλευση του πάρκου Δρακόπουλου, με τη στήριξη άλλων συνελεύσεων και σχημάτων, υπερασπίστηκε το πάρκο με περιφρουρήσεις και μποϊκοτάρισμα των εργασιών, συγκεντρώσεις, συλλογικές εργασίες και εκδηλώσεις κ.α. οι οποίες συνεχίζονται μέχρι και σήμερα.

Πάρκο Κύπρου Πατησίων

Στις 26 Γενάρη του 2009, συνεργεία του Δήμου Αθηναίων με εντολή του τότε δημάρχου Ν. Κακλαμάνη κατέστρεψαν το πάρκο της Κύπρου, ξεριζώνοντας τα αιωνόβια δέντρα του με σκοπό την παράδοσή του σε ιδιωτική εταιρεία πάρκινγκ. Η τσιμεντοποίηση του πάρκου αποτράπηκε χάρη στην άμεση κινητοποίηση και μαχητική αντίσταση των κατοίκων της περιοχής και αλληλέγγυων που με συλλογική προσπάθεια το αναδημιούργησαν φυτεύοντας νέα δέντρα και θάμνους, μετατρέποντάς το και πάλι σε έναν ανοιχτό δημόσιο πράσινο χώρο και εστία κοινωνικού αγώνα. Δεκαπέντε χρόνια μετά, το πάρκο παραμένει ένας ελεύθερος και προσβάσιμος χώρος χάρη στους αγώνες των κατοίκων, της Συνέλευσης Αντίστασης και Αλληλεγγύης Κυψέλης/Πατησίων και αλληλέγγυων.

Πάρκο Ναυαρίνου

Το Αυτοδιαχειριζόμενο Πάρκο Ναυαρίνου γεννήθηκε το 2009, όταν κάτοικοι των Εξαρχείων και άλλων γειτονιών κατέλαβαν το πρώην πάρκινγκ ιδιοκτησίας ΤΕΕ (Τεχνικό Επιμελητήριο Ελλάδας) και το μετέτρεψαν σε χώρο πρασίνου, παιχνιδιού και συνάντησης. Από τότε ο χώρος απέκτησε ποικίλες χρήσεις: περιβόλι, παιδική χαρά, χώρος κινηματογραφικών προβολών, συζητήσεων και εκδηλώσεων. Το πάρκο διαχειρίζεται ανοιχτής συνέλευση κατοίκων της γειτονιάς και άλλων περιοχών της Αθήνας και βασίστηκε εξ'αρχής στη συλλογική εργασία και συνεισφορά των συμμετεχόντων. Έμεινε μακριά από κρατικούς, δημοτικούς ή ιδιωτικούς φορείς, και οι όροι λειτουργίας του συνδιαμορφώνονται από τους συμμετέχοντες.

Ακαδημία Πλάτωνος

Από το 2021 η δημοτική αρχή Μπακογιάννη πέρασε στο δημοτικό συμβούλιο της Αθήνας την προγραμματική σύμβαση για την ανάπτυξη

της Ακαδημίας Πλάτωνος, σύμφωνα με την οποία το Αρχαιολογικό Άλσος της Ακαδημίας Πλάτωνος δίνεται για «υιοθεσία» στο ίδρυμα Λεβέντη, με βασικό στόχο την τουριστικοποίησή του. Η επιμονή κατοίκων μέσα από πρωτοβουλίες να αναδείξουν τις συνέπειες που θα έχει το έργο στο σύνολο των ανθρώπων που χρησιμοποιούν το πάρκο καθημερινά, μέσα από ανοιχτές συνελεύσεις, συγκεντρώσεις και εκδηλώσεις συνεχίζεται μέχρι και σήμερα.

Πλατεία Πρωτομαγιάς

Στις 30 Μαΐου του 2023, ξεκινούν η εργασίες για το κλείσιμο της πλατείας Πρωτομαγιάς με λαμαρίνες, με στόχο τη δημιουργία γραφείων, αποθηκών και σιδεράδικου, που θα εξυπηρετούν τις ευρύτερες ανάγκες της ΑΤΤΙΚΟ ΜΕΤΡΟ Α.Ε για την κατασκευή της νέας γραμμής 4 του Μετρό. Μέσα από πρωτοβουλίες και ανοιχτές συνελεύσεις κάτοικοι και αλληλέγγυος κόσμος ξεκινούν ανοιχτές συνελεύσεις, καλούν σε πορείες και συγκεντρώσεις και οργανώνουν δρώμενα για την υπεράσπιση της πλατείας ως ελεύθερου χώρου. Παρά τις διεκδικήσεις οι εργασίες τελικά ολοκληρώνονται και σήμερα το μεγαλύτερο κομμάτι της Πλατείας Πρωτομαγιάς έχει μετατραπεί σε εργοτάξιο του μετρό.

Εξάρχεια

Οι επιχειρούμενες κινήσεις του κρατικού και δημοτικού σχεδιασμού για την περιοχή του κέντρου της Αθήνας στο σήμερα, και της Απτικής ευρύτερα, μπορούν να αναγνωστούν στο πλαίσιο της διπλής κυρίαρχης πολιτικής (εμπορευματοποίηση και περιορισμός - έλεγχος της κοινωνικοπολιτικής κινητικότητας), αλλά καμιά μας δεν μπορεί να αρνηθεί και τον πολιτικό συμβολισμό που περιέχουν αυτές οι κινήσεις, όταν αναφέρονται στην περιοχή των Εξαρχείων. Δεν είναι τυχαία άλλωστε η όξυνση της έντασης και ο συγχρονισμός με τα οποία επιχειρούνται αυτές. Η γειτονιά των Εξαρχείων, ως τόπος συνάντησης και διασταύρωσης των διαφόρων ριζοσπαστικών κομματιών του ευρύτερου ανταγωνιστικού κινήματος, αποτελεί βασικό στόχο για τους κρατικούς σχεδιασμούς. Η γειτονιά αυτή, πέρα από το συμβολικό κεφάλαιο που κουβαλούσε ανέκαθεν για μεγάλο μέρος του α/α κινήματος, αποτελεί και για το ίδιο το κράτος μια γειτονιά στην οποία επέλεξε να ασκήσει κατά καιρούς πρακτικές χαρτογράφησης του ευρύτερου ριζοσπαστικού χώρου, να τη μετατρέψει σε δοκιμαστικό τερνόν της κατασταλτικής του διαχείρισης. Στα πλαίσια αυτά, δεν είναι καθ' όλου τυχαίο το γεγονός ότι στη γειτονιά των Εξαρχείων οι επιθέσεις του εξευγενισμού είναι πολλαπλές.

Η πλατεία Εξαρχείων - η οποία αποτελεί και τη μοναδική πλατεία της γειτονιάς - περιφράσσεται από τον Αύγουστο του 2022 με λαμαρίνες στις οποίες στρατοπέδευαν διμοιρίες των ΜΑΤ (οι οποίες δύο χρόνια μετά δεν έχουν κουνηθεί από τη θέση αυτή), για την εκκίνηση των εργασιών της γραμμής 4 του Μετρό. Το Νοέμβρη του 2023 κόβονται τα πρώτα δέντρα της πλατείας και τον Μάιο του ίδιου χρόνου οι λαμαρίνες

επεκτείνονται, αφήνοντας ελάχιστο χώρο για τη διέλευση πεζών και αυτοκινήτων στους γύρω δρόμους, επιβάλλοντας μία συνθήκη απόλυτου περιορισμού. Οι αγώνες που δίνονται μέχρι και σήμερα από κατοίκους, συνελεύσεις και συλλογικότητες της περιοχής (ενδεικτικά Συντονιστικό δράσης για την υπεράσπιση των Εξαρχείων, Όχι Μετρό κλπ), στέκια και αλληλέγγυο κόσμος, συμπληρώνουν ένα ψηφιδωτό πολύμορφων αντιστάσεων, από συγκεντρώσεις, πορείες, εκδηλώσεις και δρώμενα, μέχρι πιο επιθετικές κινήσεις.

Τον Οκτώβρη του 2022 ο Δήμος Αθηναίων σε συνεργασία με την ΤΟΜΗ ΑΒΕΤΕ (θυγατρική της ΑΚΤΩΡ, που έχει αναλάβει την υπεργολαβία των έργων από τη PRODEA) ξεκινούν εργασίες στο **Στρέφη** για την ανάπλαση του Λόφου και την οικονομική εκμετάλλευσή του. Όπως και στην πλατεία Εξαρχείων, τοποθετούνται λαμαρίνες και στρατοπεδεύουν μπάτσοι οι οποίοι θα παραμείνουν για πάνω από δύο χρόνια, παρενοχλώντας τον κόσμο της γειτονιάς. Οι αγώνες για την απελευθέρωση του λόφου συνεχίζονται αδιάκοπα, κυρίως μέσα από την Ανοιχτή Συνέλευση Υπεράσπισης του Λόφου Στρέφη, και τον Φεβρουάριο του 2023 η εταιρία τελικά αποχωρεί και οι μπάτσοι εγκαταλείπουν το λόφο. Λίγους μήνες μετά πραγματοποιείται η κατάληψη του «Εξωστρεφή» (πρώην μαγαζιού), η οποία με πλήθος δράσεων και εκδηλώσεων δίνει μία νέα πνοή στη ζωή του λόφου.

Στα Εξάρχεια, μάλιστα, οι αντιστάσεις ενάντια στον εξευγενισμό, την εμπορευματοποίηση, την τουριστικοποίηση και την ακρίβεια φαίνεται να λαμβάνουν και πιο αναβαθμισμένο χαρακτήρα μέσα από ολοένα και **συχνότερες παρεμβάσεις και επιθέσεις που στοχοποιούν πολυτελή – χίπστερ μαγαζιά και τουριστικά καταλύματα** (Airbnb, πολυτελή συγκροτήματα βραχυχρόνιας μίσθωσης κλπ).

Πανεπιστημιακοί χώροι

Πέρα από τους χώρους πρασίνου των Εξαρχείων, το κράτος έχει βάλει στο στόχαστρο και το Πολυτεχνείο, έναν πανεπιστημιακό χώρο ο οποίος ιστορικά έχει αποτελέσει σημείο αγώνα και πεδίο ζύμωσης των διαφόρων ριζοσπαστικών κομματιών του ευρύτερου ανταγωνιστικού κινήματος. Το 2020, με πρόφαση την έκτακτη ανάγκη της πανδημίας, μία από τις πρώτες κινήσεις της κυβέρνησης ήταν η εκκένωση μεταναστών που είχαν βρει καταφύγιο στο **κτίριο Γκίνη** και το σφράγισμά του, με πρόφαση τη διασπορά του ιού, την ίδια ώρα που τα πλάνα για την ανάπλαση και τη μουσειοποίηση του κάτω Πολυτεχνείου είχαν ήδη ξεκινήσει. Η διεκδίκηση του Πολυτεχνείου ως ανοιχτού χώρου, πεδίου ζύμωσης και αγώνα συναντά την ένταση της καταστολής με πλήθος συλλήψεων και συχνά lock out με την επίμονη παρουσία, φυσικά, των μπάτσων. Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφέρουμε το ρόλο που παίζουν οι πανεπιστημιακοί χώροι στο κέντρο της Αθήνας, πέριξ των Εξαρχείων. Εκτός από το **Πολυτεχνείο, η ΑΣΟΕΕ και η Νομική Σχολή** έχουν ιστορικά λειτουργήσει ως πεδία αγώνα, συλλογικοποίησης και πολιτικής ζύμωσης, καθώς και εστίες συγκρούσεων με το κράτος και την καταστολή.⁶³ Η στρατηγική αποκλεισμού του κόσμου του κινήματος από τα κτίρια αυτά ή της προσπάθειας περιορισμού της χρήσης τους, κυρίως από την περίοδο της καραντίνας και μετά, εντάσσεται αναμφίβολα στους κεντρικούς σχεδιασμούς κράτους και κεφαλαίου για τον έλεγχο της ζωής στη μητρόπολη.

• Αγώνες για τη στέγη και τις στοιχειώδεις ανάγκες της καθημερινότητας

Ένα από τα βασικά κομμάτια που πλήττεται από τον εξευγενισμό και την ανάπλαση είναι, φυσικά, και το κομμάτι της **στέγασης**. Όπως φάνηκε από τα παραδείγματα στο εξωτερικό, αναπόσπαστο («βήμα») της διαδικασίας εξευγενισμού, ήταν ανέκαθεν η εκτίναξη των ενοικίων, η αύξηση της αξίας των ακινήτων και ο συνεπακόλουθος διωγμός των φτωχότερων στρωμάτων. Οι **αγώνες ενάντια στις εξώσεις και τους πλειστηριασμούς ακινήτων** (που πλέον γίνονται και ηλεκτρονικά) συνεχίζονται, άλλοτε με μεγαλύτερη και άλλοτε με μικρότερη δυναμική. Στον ελλαδικό χώρο, με ολοένα και αυξανόμενη συχνότητα κάτοικοι απειλούνται με έξωση από το σπίτι τους λόγω χρεών. Οι αντανakλαστικές συγκεντρώσεις έξω από τα σπίτια και οι πορείες έχουν πολλές φορές καταφέρει την αποτροπή εξώσεων, δείχνοντας ότι η έμπρακτη αλληλεγγύη μεταξύ των καταπιεσμένων είναι το ισχυρότερο όπλο μας.

Οι **καταλήψεις στέγης**, παρ' ότι στον ελλαδικό χώρο δεν έλαβαν την μορφή του μαζικού κινήματος, αποτέλεσαν εντούτοις μία πρακτική η συχνότητα της οποίας εντάθηκε τα τελευταία χρόνια, ως απάντηση στην ολοένα και εντεινόμενη αύξηση του κόστους ζωής. Ενδεικτικά, αναφέρουμε μερικά παραδείγματα: Στην περιοχή των Εξαρχείων πραγ-

63. Ο ρόλος των τριών αυτών κτηρίων ήταν κεντρικός στην εξέγερση του 2008, οι μνήμες της οποίας είναι ακόμα νωπές.

ματοποιήθηκαν **καταλήψεις στέγης μεταναστών** ή σε αλληλεγγύη με το μεταναστευτικό υποκείμενο λειτουργώντας σχετικές δομές και συνελεύσεις (οι περισσότερες από τις οποίες δημιουργήθηκαν από το 2015 και μετά), όπως η Νοταρά 26, πολιτική κατάληψη που λειτουργεί έως και σήμερα, η Δερβενίων 56 που εκκενώθηκε το 2020, η Clandestina, η New Babylon και η Azadi (εκκενώθηκαν το 2016), η φεμινιστική κατάληψη στέγης Women*squat (εκκενώθηκε το 2016), η αντιεξουσιαστική queer φεμινιστική κατάληψη στέγης Cyclori (εκκενώθηκε το 2019) καθώς και η Μπουμπουλίνας 42 (εκκενωμένη το 2019). Πιο πρόσφατα η κατάληψη στέγης Αδιέξοδο⁶⁴ στην Κυψέλη αντιμετώπισε κι αυτή την κρατική βία της εκκένωσης, στην οποία μάλιστα οι καταληψίες αντιστάθηκαν για πάνω από δύο ώρες μαζί και με τη στήριξη αλληλέγγυου κόσμου. Και βέβαια πρέπει να αναφερθεί ο αγώνας που ακόμα διεξάγουν οι καταληψίες των φοιτητικών **εστιών στη ΦΕΠΑ**, ενάντια στις όλο και συχνότερες εισβολές των μπάτσων.⁶⁵ Εκτός αθηναϊκού κέντρου οφείλουμε να αναφέρουμε έστω επιγραμματικά τη **Δέλτα** και το **Ορφανοτροφείο**.

Εμφανίζεται επίσης πλήθος καταληψιακών εγχειρημάτων, τα οποία, ακόμα κι αν δεν κεντροβαρίζουν πάνω στο στεγαστικό, έχουν συμβάλει στους πολύμορφους αγώνες που διεξάγονται στους τόπους που ριζώνουν, ακόμα και από τις προηγούμενες δεκαετίες. Επιγραμματικά θα αναφέρουμε κάποια από αυτά τα εγχειρήματα, όπως η **Κοινότητα Κατελημμένων Προσφυγικών**, η **Κοινότητα Καταλήψεων Κουκακίου**, η **Βανκούβερ** και η **Σκαραμαγκά**, η **Φιλολάου 99**, η **Κεραμεικού και Μυλλέρου**, η **Φυλής και Φερρών** - η οποία πρόσφατα επανακαταλήφθηκε (**Ζιζάνια**) και αντιμετωπίζει σήμερα τη δεύτερη εκκένωσή της, η **GARE**. Το **Σινιάλο**, η **Ακομινάτου**, ο **Αγρός**, το **στέκι Άνω-Κάτω Πατησίων**, η **κολλεκτίβα Λίλη**, η **Βίλα Ζωγράφου**, το **Παπουτσάδικο**, η **Ντουγρού** στη Λάρισα, η **Terra Incognita**, η **Υφανέτ** και το **EKX** στη Θεσσαλονίκη, το **Μαραγκοπούλειο** (εκκενωμένο από το προηγούμενο κύμα εκκένωσης το 2012) και το **Παράρτημα** στην Πάτρα, η **Τερμίτα** και η **Ματσάγγου** στο Βόλο, η **Αντιβίωση**, η **Μπρούκλιν**, η **Σαχίνη** και η **Acta et Verba** στα Γιάννενα, ο **Ευαγγελισμός** και η **Rosa Nera** στην Κρήτη.⁶⁶ Οι καταλήψεις αυτές, ανταποκρινόμενες στο κοινωνικό τους συγκείμενο και τον τρόπο που καλύπτεται η πρόσβαση στη στέγη στην Ελλάδα, συχνά κεντροβαρίζουν στις πολιτικές διεργασίες και την αυτοοργάνωση ως πρόταγμα και μέσο οργάνωσης των αγώνων, παρά στην κάλυψη της στέγης, τουλάχιστον σε σχέση με τα καταληψιακά παραδείγματα του εξωτερικού.

Πολλές από τις καταλήψεις αυτές έχουν σήμερα εκκενωθεί από το κράτος, είτε για να ρημάξουν, είτε για να αποτελέσουν προϊόν οικονομικής εκμετάλλευσης, κάποιες έχουν επανακαταληφθεί, ενώ όσες λειτουργ-

64. <https://www.infolibre.gr/2024/04/26/mikrofoniki-sygkentrosi-gia-tin-ekkenosi-tis-katalipsis-adiexodo-paraskeyi-26-4-stis-18-30-lesvoy-kai-drosopoyloy-stin-kypseli/>

65. Βλ. «Το τελεσίγραφο επιστρέφεται: Κάτω τα χέρια από τους κατελημμένους χώρους στη ΦΕΠΑ» <https://athens.indymedia.org/post/1629768/>

66. Τα εγχειρήματα είναι πολλά και εδώ γίνεται μια ενδεικτική παράθεση τους.

γούν μέχρι και σήμερα δεν παύουν να βρίσκονται υπό την διαρκή απειλή της εκκένωσης τους. Όλα όμως αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της πολιτικής παρακαταθήκης στον αγώνα για έναν κόσμο χωρίς ιδιοκτησία, στον οποίο η στέγη δεν θα αποτελεί προνόμιο κανενός, αλλά θα είναι προσβάσιμη από όλους και όλα.

Κλείνοντας, κοιτώντας λίγο πίσω στο χρόνο θα θέλαμε να αναφερθούμε σύντομα και στις πρακτικές που επεκτάθηκαν σε πολλές πόλεις στον ελλαδικό χώρο την περίοδο της οικονομικής κρίσης και, κυρίως, τις χρονιές 2010-2013. Οι κοινωνικές και κινηματικές δυναμικές που είχαν πυροδοτηθεί από την εξέγερση του 2008, φυτεύοντας στο κοινωνικό φαντασιακό την ιδέα ότι «μπορούμε να πάρουμε τις ζωές μας στα χέρια μας», έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη δημιουργία ενός πεδίου αντιστάσεων τα αμέσως επόμενα χρόνια.

Ως απάντηση στην φτωχοποίηση και την εκτίναξη της ακρίβειας πραγματοποιήθηκαν αμέτρητες συλλογικές κουζίνες, απαλλοτριώσεις σουπερ μάρκετ, καθώς και επανασυνδέσεις ρευμάτων, δείχνοντας ότι όταν οι στοιχειώδεις ανάγκες γίνονται κεφάλαιο προς εκμετάλλευση, οι εκμεταλλεζόμενοι, πράγματι, μπορούν να πάρουν τη ζωή τους στα χέρια τους, διεμβολίζοντας τη λογική της ιδιοκτησίας.

4. Εν κατακλείδι

• Η σύγκρουση στο πεδίο της πόλης

Μέσα στη λογική του καπιταλιστικού συστήματος, **οι πόλεις αντιπροσωπεύουν επιχειρηματικές ευκαιρίες**, χωρίς καμία σκέψη για το τι μπορεί να σημαίνει αυτό για τους κατοίκους. Και είναι σε αυτές τις πόλεις, όπου **η σύγκρουση είναι πιο εμφανής**, με υπέρογκες αυξήσεις ενοικίων, συνεχείς εξώσεις, δημόσιους χώρους που μετατρέπονται σε διασκεδαστήρια/ τουριστικές ζώνες, εξευγενισμό, με αποτέλεσμα την αστρονομική αύξηση του κόστους ζωής, καθώς και χαμηλούς μισθούς και όλο και πιο επισφαλείς συνθήκες εργασίας. Πίσω από όλα αυτά κρύβεται ο διπλός αντίκτυπος του κλάδου του τουρισμού και του real estate, και οι δύο με εξαιρετικά σημαντικές παγκόσμιες διαστάσεις. Από τη μία πλευρά, το βάρος του κλάδου των ακινήτων αποκαλύφθηκε ξεκάθαρα μετά την οικονομική κρίση του 2008. Δέκα χρόνια αργότερα, οι χρηματοοικονομικές διεργασίες και οι διακυμάνσεις της αξίας της κατοικίας που προκάλεσαν την κρίση συνεχίζουν να υπάρχουν, αλλά έχουν πάρει νέες μορφές όπως η χρηματοπιστικοποίηση των κατοικιών, η φούσκα των ενοικίων και η ένταση νέων πολυεθνικών παικτών όπως η Airbnb ή η Blackstone. Πέρα από την **υποτίμηση της εργασίας και την αυξανόμενη ανασφάλεια των εργαζομένων**, η παγκόσμια τουριστική βιομηχανία υπήρξε ένας από τους μοχλούς μιας οικονομικής ανάκαμψης (έτσι όπως ορίζεται από την κυριαρχία) μετά την παγκόσμια κρίση και έπαιξε έναν ολοένα και πιο σημαντικό ρόλο από οικονομική και κοινωνική άποψη.

Η **πολιτική των αναπλάσεων** με έργα φαινομενικά «αισθητικής παρέμβασης», στοχεύει, αφενός, στο να πείσει το ακροατήριο για την φροντίδα της ποιοτικής αναβάθμισης της ζωής και της κίνησης στην πόλη, αφετέρου, στο να δημιουργήσει σταδιακά νέες περιφράξεις και προκαθορισμένες διαδρομές, ώστε να διευκολύνει την κίνηση του κεφαλαίου, των εμπορευμάτων, των καταναλωτών και των εργαζομένων. Η πολιτική αυτή διαμορφώνει **σημεία διαρκούς επιτήρησης της κίνησης** από κάμερες, μπάτσους και security, τόπους περιφραγμένους, με ωράρια λειτουργίας, χώρους άνωθεν καθορισμένων χρήσεων, όπου το κράτος θέλει να διαμορφώσει σταδιακά -στο βαθμό που δεν μπορεί εύκολα να την επιβάλει- την κουλτούρα του πειθήνιου πολίτη υπηκόου, την αποδοχή των απαγορεύσεων και των αποκλεισμών ως φυσικοποιημένων καταστάσεων. Ταυτόχρονα, θέλει να υποβάλλει τον πληθυσμό σε μια κανονικότητα κατά την οποία **θα εξασφαλίζεται η απρόσκοπτη λειτουργία της οικονομικής και εμπορικής δραστηριότητας**, ενώ η αυτοματοποίηση της εξουσίας θα βασίζεται πλέον στη φροντισμένη πειθαρχία των πολιτών. Οι εξώσεις, ο εκβιασμός του ενοικίου και των λογαριασμών ρεύματος/νερού με την ακραία αύξησή τους ή τη διακοπή παροχής τους, σε συνδυασμό με τους μισθούς στον πάτο, έρχονται να επιβεβαιώσουν ότι οι στοιχειώδεις ανάγκες της καθημερινότητας στον καπιταλισμό δεν μπορούν να προστατευτούν από κανενός είδους κοινωνικό συμβόλαιο, παρά γίνονται –και αυτές- κεφάλαιο προς εκμετάλλευση.

Συνοπτικά, μπορούμε να πούμε ότι η όλη διαχείριση του στεγαστικού ζητήματος από πλευράς της κυριαρχίας δεν διαφέρει πολύ από την όποια διαχείριση έχουμε δει και σε άλλα πεδία τις τελευταίες δεκαετίες. Με γνώμονα **τα συμφέροντα του κεφαλαίου** και τις τοπικές ή εθνικές ιδιαιτερότητες που εντοπίζονται στα συγκεκριμένα χαρακτηριστικά των μοντέλων παραγωγής και κεφαλαιακής κίνησης, η κρατική πολιτική στοχεύει μέσα από την κατά διαστήματα ρύθμιση των αγορών και την εισροή ξένου κεφαλαίου, στην σταθερότητα του καπιταλιστικού συστήματος και την αναπαραγωγή του ρόλου του κράτους σε αυτήν. Άλλωστε **το μητροπολιτικό πεδίο είναι κατεξοχήν ένας τόπος όπου η πολιτική διαχείριση αποκτά σάρκα και οστά στην ίδια την καθημερινότητα, ένας τόπος επιβολής και αντίστασης, ένας τόπος διαρκούς πολέμου**. Από τους μηχανισμούς πειθάρχησης έως την επιδοματική πολιτική, από τις διευκολύνσεις σε επενδυτές μέχρι τους μηχανισμούς εκμείωσης της συναίνεσης προς χάριν της όποιας οικονομικής ευμάρειας, από τις στοχευμένες αναπλάσεις έως τον ολοκληρωτικό έλεγχο της κοινωνικής κινητικότητας, από τη στρατηγική ενός νέου χωροταξικού σχεδιασμού του χώρου έως τον συστηματικό εκτοπισμό των κατοίκων προς άλλες περιοχές, από τη δημιουργία ενός νομικού οπλοστασίου για την πρόληψη και την καταστολή των κοινωνικών αντιστάσεων έως την επιβολή ενός ασφυκτικού μοντέλου εργασίας και επιβίωσης, από τον επανακαθορισμό των υποκειμένων (και των σχέσεων μεταξύ τους) έως την επιβολή ενός μονόδρομου, η κρατική διαχείριση προσπαθεί να αποτελέσει ένα σύγχρονο μηχανισμό με πανοπτικό έλεγχο πάνω στην τελευταία σπιθαμή της καθημερινότητάς μας, ένα σύγχρονο Λεβιάθαν που θα αποτελεί φόβητρο προς κάθε παρέκκλιση από την κανονικότητα.

Απέναντι σε αυτή την δυναμική της κρατικής διαχείρισης του στεγαστικού, αλλά και την κυριαρχία του κεφαλαίου, τα μέσα και τα περιεχόμενα των αντιστάσεων των καταπιεσμένων- εκμεταλλευομένων ποικίλλουν. Όπως είδαμε και παραπάνω, υπάρχουν αμέτρητα **παραδείγματα αγώνων ενάντια σε αναπλάσεις και αλλαγές** που επιφέρουν ακόμα πιο δυσβάστακτες συνθήκες επιβίωσης. Οι αγώνες αυτοί μπορεί να διεξάγονται σε ατομική ή συλλογική βάση, με **μηχανισμούς πίεσης προς κέντρα εξουσίας** ή με πιο διεκδικητικούς όρους, με συνολικότερη κριτική στο υπάρχον σύστημα ή με πιο μερική ανάγνωση της κάθε περίπτωσης. Έτσι το πολύμορφο μωσαϊκό των αντιστάσεων περιλαμβάνει από τα σαμποτάζ στις υποδομές και στα έργα αναπλάσεων, τις αρνήσεις πληρωμών, τις πορείες, τα ντου τα supermarket, τις διεκδικήσεις για αυτομείωση τιμών και ενοικίων, τα μπλοκαρίσματα εξώσεων μέχρι την ιστοπέδωση των δικηγορικών γραφείων που αναλάμβαναν την διεκπεραίωση αυτών, τις καταλήψεις, τις απεργίες, την **καθημερινή αντίσταση** και οργάνωση σε κάθε πτυχή της καθημερινότητάς μας. **Στους χώρους εργασίας, στα σχολεία και στις σχολές, στις γειτονίες.**

Σε κάθε περίπτωση, όταν υπάρχουν χαρακτηριστικά οριζοντιότητας και συμπερίληψης όλων των καταπιεσμένων, οι αγώνες αυτοί αποτελούν ένα πεδίο κοινωνικής συνένωσης, έναν τόπο πολιτικής δυναμικής, έναν χρόνο επανακαθορισμού της ύπαρξής μας, ένα σώμα εν δυνάμει τόσο δυνατό ώστε να διαταράξει την φαινομενική παντοδυναμία της κυριαρχίας. **Σε αυτά τα πεδία βλέπουμε την παρουσία μας, σε αυτούς τους τόπους μαθαίνουμε να συνυπάρχουμε, σε αυτούς τους χρόνους συνδιαμορφώνουμε τη συλλογική μας τοποθέτηση. Και σε αυτά τα σώματα βρισκόμαστε η μία δίπλα στην άλλη.**

Σε αυτά τα πεδία είναι που γειώνουμε την αντίληψη μας και τα προτάγματα μας και θέτουμε ξανά και ξανά ότι χρειάζεται πείσμα και αγώνας, χρειάζεται συνείδηση. Η ζύμωση και η συλλογικοποίηση των εκμεταλλευομένων στον διαρκώς πολιορκούμενο απελευθερωμένο χώρο, δημιουργώντας σημεία συνάντησης αγώνων είναι κομβικής σημασίας. Με το βλέμμα στραμμένο, λοιπόν, στη σύνδεση των αγώνων, τη συσπείρωση και συμπερίληψη κομματιών του α/α χώρου, καθώς και την προέκταση και εξέλιξη των αναρχικών προταγμάτων, κοιτάμε προς μια κατεύθυνση γεφύρωσης του χάσματος μεταξύ θεωρίας και πρακτικής, τοποθετούμενες **μακριά από λογικές αυθεντίας και επιβολής**. Εναντία τόσο στους θιασώτες του υπάρχοντος, όσο και στους ψευδείς ή θεσμικούς επικριτές του, με βασικό μας όργανο τις οριζόντιες και αντι-ιεραρχικές διαδικασίες, να αυτοοργανώσουμε την καθημερινότητά μας και να οξύνουμε περαιτέρω τους κοινωνικούς και ταξικούς ανταγωνισμούς. Ως κομμάτι του αναρχικού κινήματος και πτυχή της πολυμορφίας του, **οργανώνουμε τις άμυνες μας απέναντι στην επέλαση της δυστοπίας**, επιδιώκοντας να πάρουμε πίσω ένα μέρος από τον κλεμμένο χώρο και χρόνο μας.

Η αλληλεγγύη ανάμεσα στους καταπιεσμένους και ο αγώνας ενάντια στις καταπιέσεις της εξουσίας. Η πάλη τόσο για τις καθημερινές μας ανάγκες και τη φυσική μας επιβίωση, όσο και για τη χειραφέτηση και τη διεκδίκηση μιας ζωής κοντά στις αξίες μας. Η συμμετοχή και η παρέμβαση στα μεγάλα κοινωνικά γεγονότα της εποχής. Η διεκδίκηση του δημόσιου χώρου στο πλαίσιο της κοινωνικής αυτοδιαχείρισης. Οι πρωτοβουλίες κόντρα στην επίθεση κράτους και κεφαλαίου στο περιβάλλον και τους φυσικούς πόρους. Η διάρρηξη των μηχανισμών αφομοίωσης και εκμαίευσης της συναίνεσης. Μέσα σε αυτό το περιβάλλον διαρκούς έκτακτης ανάγκης και διαδοχικών κρίσεων ανακύπτει, ίσως πιο εμφανικά από ποτέ, **η αναγκαιότητα να βάλουμε ξανά μπροστά τα επίδικα της επαναστατικής προοπτικής**, γειωμένα στο παρόν, στο εδώ. Χωρίς μαγικές συνταγές και αυταπάτες, αλλά με όπλα μας τη συλλογικοποίηση, την αλληλεγγύη και την πολύμορφη δράση, επιθυμούμε να αναζητήσουμε ξανά το μονοπάτι προς την ατομική και συλλογική απελευθέρωση. Να ανοίξουμε ένα πέρασμα, να προχωρήσουμε.

ΕΝΑΝΤΙΑ ΣΤΟΝ ΕΞΕΥΓΕΝΙΣΜΟ ΚΑΙ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

ΠΡΟΒΟΛΗ

ΠΕΜΠΤΗ 27/6 21:00

ΣΚΑΛΑΚΙΑ ΣΤΡΕΦΗ

“Oscuros Portales”

“Σκοτεινά Κατώφλια”

Η βίαιη μετατροπή της γειτονιάς Barrio Chino της Βαρκελώνης σε ένα εναλλακτικό underground προορισμό, την Raval, μέσα από τα λόγια ενός μέρους των “ανεπιθύμητων”, των σεξεργατριών. Η ιστορία για το πως η “υποβάθμιση” μιας γειτονιάς μπορεί να καταναλωθεί ως προϊόν από τους νέους επιθυμητούς κατοίκους, ακολουθούμενη πάντα από τον εκτοπισμό και την καταστολή όσων την ζούσαν καθημερινά.

Μετάφραση: Στέκι Αρχιτεκτονικής

ΕΚΔΗΛΩΣΗ

ΠΕΜΠΤΗ 4/7 19:00

ΚΑΤΑΛΗΨΗ ΕΞΩΣΤΡΕΦΗΣ

“ΙΧΝΗΛΑΤΩΝΤΑΣ ΤΙΣ
ΑΝΤΙΣΤΑΣΕΙΣ ΣΤΗ
ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ ΕΝΑΝΤΙΑ
ΣΤΗΝ ΕΠΙΒΟΛΗ ΤΟΥ
ΕΞΕΥΓΕΝΙΣΜΟΥ”

Παρουσίαση Μπροσούρας

αναρχικό στέκι
ΥΠΟΚΕΝΤΡΟ
αρακώβης 42, Εξάρχεια
ypokentro@espiv.net

